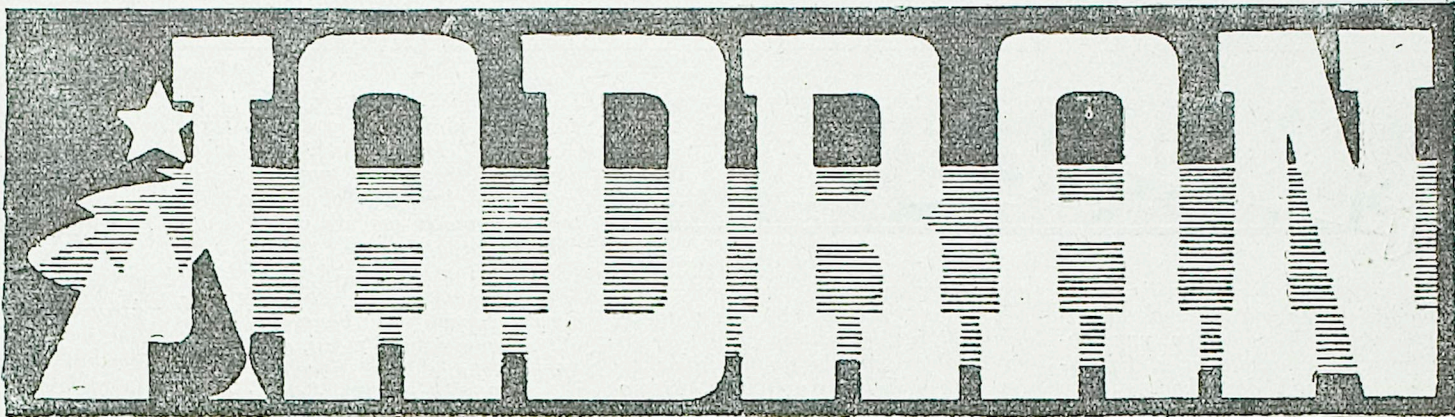

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadrana« — Vsi v Kopru — Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Celoletna naročnina 500 dinarjev, polletna din 250, četrtletna pa din 130 — Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162 — Rokopisov ne vračamo

Razgovori v Beogradu Praznik mladosti, zdravja in moči

Lahko zapišemo, da že lep čas ni bilo mednarodnega dogodka, ki bi izzval po eni strani tako veliko zanimanje v javnosti na sploh in med političnimi in diplomatskimi krogi posebej, po drugi strani pa toliko — največ sicer previdnih, pa tudi žolčnih — komentarjev, predvidevanj in ugibanj, kot jih je povzročil prihod sovjetskih državnikov v Beograd. Vsi tisti, ki izhajajo in gledajo na državniške razgovore v Beogradu s stališča naše miroljubne politike aktivne koeksistence in sodelovanja med narodi, poudarjajo velik uspeh te in takšne politike, našo doslednost in vztrajnost v boju za mir in sožitje, pa tudi afirmacijo teh naših naporov.

Seveda ne manjka tudi onih, ki bi te dogodke radi po svoje zavili in raztolmačili. Ti pišejo danes o vračanju Jugoslavije v objem Sovjetske Zveze in jočejo za »izgubljenimi« milijardami (!) dolarjev. V naprej nam očitajo nevaležnost do Zahoda in pišejo o podli politični igri, kot da nismo že sto in stokrat poudarili, da nismo naprodaj za nobeno pomoč in da take pomoči, ki bi šla na škodo naše neodvisnosti, ne sprejmemo pod nobenimi pogoji. Vendar je pri tem ohrabrujoče dejstvo, da je vedno manj teh ljudi, ki si ne morejo zamisljati drugačnega sodelovanja med narodi in državami, kot vključevanje v bloke in ne morejo ali nečejo razumeti glavnega načela — popolne neodvisnosti — na kakršnem temelji naša zunanja politika.

Sovjetska državna delegacija je stopila na naša tla minul četrtek in se mudi pri nas že teden dni. Takoj ob sprejemu na zemunskem letališču je imel vodja sovjetske delegacije, prvi sekretar CK KP Sovjetske zveze Nikita Hruščev, daljši pozdravni govor, v katerem je ugodoma poudaril, da je prišla sovjetska delegacija k nam z namenom, da bi skupno z jugoslovansko delegacijo določila pot za nadaljnje sodelovanje med obema deželama in proučila skupne naloge v borbi za napredek, ublažitev mednarodne napetosti in utrditev splošnega miru in varnosti narodov.

Ko se je vodja sovjetske državne delegacije nato dotaknil sodelovanja narodov Jugoslavije in Sovjetske zveze v boju proti fašizmu med drugo svetovno vojno ter povojnih odnosov, je prešel na dogodka ob resoluciji Informbiroja in dejal:

»Iskreno obžalujemo, kar se je

zgodilo, in odločno zavračamo vse tisto, kar se je nakopičilo v tem obdobju. Z naše strani štejemo v to nedvomno izzivalno vlogo, ki so jo v odnosih med Jugoslavijo in ZSSR odigrali sedaj že razbiti sovražniki ljudstva Berija, Avakumov in drugi. Temeljito smo proučili gradivo, na katerem so slonele hude obtožbe in žalitve, ki so bile takrat naperjene proti voditeljem Jugoslavije. Dejstva govore, da so to gradivo skovali sovražniki ljudstva, zavrženi plačanci imperializma, ki so se skrivaj vtihotapili v vrste naše Partije.»

Nato je Hruščev izrazil prepričanje sovjetske delegacije, da bodo pogajanja uspešna in govoril o vzpostavljanju odnosov med državami na načelu miroljubne koeksistence, enakopravnosti, nevmešavanja in spoštovanja suverenosti.

Takoj drugi dan so se sovjetski in naši državniški sestali v Topčideru in začeli z razgovori, ki so trajali dva dni. Med tem časom sta se delegaciji sestali trikrat in zaključili prvi del razgovorov, nakar so se sovjetski in naši državniški odpeljali na Brione. Pred tem si je sovjetska delegacija ogledala inštitut za atomske raziskave v Vinči in nekaj drugih industrijskih objektov.

Po nadaljevanju razgovorov na Brionih si je sovjetska delegacija ogledala več krajev in industrijskih objektov v Istri in Sloveniji, med drugimi tudi Postojnsko jamo, nakar se je odpeljala v Beograd, kjer sta delegaciji zaključili razgovore.

Dosedanja poročila govorijo, da je bil pri razgovorih dosežen napredek, osnova nadaljnjega sodelovanja pa bo začrtana v posebnem dokumentu, ki bo objavljen ob zaključku razgovorov.

Nedvomno bo vsako izboljšanje odnosov med obema državama, ki bo temeljilo na zdravi osnovi medsebojnega spoštovanja in razumevanja, v resnici prispevek k popuščanju mednarodne napetosti in hkrati korak naprej v pogledu normalizacije odnosov. Takšen razvoj dogodkov bodo pozdravili vsi pošteni ljudje, ki jim je pri srcu mir in sožitje med narodi. To pa je tudi v skladu z našim delom in prizadevanji vsa leta po vojni.

Sredi tega meseca (11. in 12.) bo v Kopru pokrajinski zlet »Partizanov«, ki bo letos najbolj množična telesno-vzgojna manifestacija v naši odmovini. Okrog 10.000 telovadcev iz vse Primorske in Gorenjske, Ljubljane z okolico ter iz Notranjske se bo te dni zgrnilo na našo sončno obalo. Na zletu bo sodelovalo 125 društev devetih okrajnih zvez »Partizanov« in sicer: Gorica, Kočevje, Koper, Kranj, Ljubljana, Postojna, Radovljica, Sežana in Tolmin, ki imajo skupno 24.343 članov. Poleg tega pa bodo prispele tudi delegacije okrajnih zvez »Partizanov« z dolenskega in štajerskega področja, ki sta imeli preteklo nedeljo svoj obvezen nastop v Celju. Takega števila telovadcev na Primorskem še niso videli nastopati.

Koprski pokrajinski zlet »Partizanov« pa ne bo samo naša največja letošnja telovadna prireditev, temveč ji bosta čas in kraj nastopov vtišnila hkrati pečat ene naših največjih letošnjih političnih manifestacij. Letaki, ki nas opozarjajo na zlet, nosijo pod kipom legendarnega delavca iz Kragujevca, ki je pod vešali pozival na upor, letnici 1945 — 1955. Z njima so prireditelji hoteli poudariti, da bo ta množični nastop mladih deklet in fantov s Primorske, Gorenjske, Ljubljane in Notranjske eden od številnih praznikov, s katerimi letos vse naše ljudstvo slavi deseto obletnico osvoboditve. Ker pa bo ta velika prireditev prav v Kopru in v krajih, kjer je naše ljudstvo šele nedavno izbojevalo svojo staro pravdo in si zagotovilo pravico živeti svobodno in združeno v svoji nacionalni skupnosti, bo pokrajinski zlet »Partizanov« ob našem sinjem morju hkrati mogočna, vseslovenska manifestacija radosti nad dokončno priključitvijo Slovenske Istre k matični domovini Sloveniji in Jugoslaviji.

Na tem predelu, ki so ga nekoč mrcvarile in dušile razne krivične mreže in demarkacijske črte in ki je končno zaživel polno življenje v socialistični domovini, bo zlet »Partizanov« pomenil prireditev, ki bo pomagala pregnati sence preteklosti. Olajšala bo graditev mostov iskrenega sodelovanja prebivalstva Slovenije z italijansko manjšino. Pomagala bo pospeševati in poglobljati razvoj socialističnih odnosov in utrjevati novo, naprednejšo socialistično družbo.

Poseben pomen in veličino pa daje koprskemu zletu »Partizanov« tudi dejstvo, da sovpada kot proslava

desete obletnice osvoboditve ravno z dnevi, ko naša domovina doživlja največja priznanja in zmage na zunanjepolitičnem področju. Obisk najvišjih predstavnikov sovjetske zveze v Jugoslaviji je bil ponoven dokaz, kako v svetu triumfirajo načela mirnega sodelovanja med narodi, načela enakopravnosti in pravic malih narodov, da brez vmešavanja velikih v miru razvijajo tako notranjo družbeno ureditev, ki se jim zdi najprimernejša. Zmago teh načel, ki so si jih jugoslovanski narodi zapisali v svoje borbene prapore že za časa NOB in jih visoko dvignili 1948. leta, tako proti pritisku Informbiroja, kakor tudi proti raznim drugim pritiskom, pa ni označil šele prihod sovjetske delegacije v FLRJ, temveč pomeni ta obisk prav nasprotno, ravno posledice zmage teh načel.

Partizanski zlet v Kopru sovpada tudi z dnevi, ko bomo pozdravili v naši deželi najvišje predstavnike prijateljskih narodov iz daljnje Azije, ki vračajo našemu predsedniku republike njegove nedavne obiske v Indiji in Burmi. Obiski predsednika U-Nuja in Nehruja pri nas so sestavni del velikega zgodovinskega dogajanja, ki najavlja človeštvu, katero je se nedavno trepetalo pred grožnjami ponovnega svetovnega klanja, novo dobo. To bo doba miru in mednarodnega sodelovanja, ki ga pripravljajo in zagotavljajo ravno ideje, s katerimi nova Jugoslavija in Maršal Tito stalno pridobiva ta v svetu novih simpatij in novih prijateljev.

Nastop desetih tisočev telovadcev v Kopru pa bo tudi bilanca našega telesno-vzgojnega razvoja in športnega udejstvovanja naših delovnih ljudi, posebno mladine. Ko bodo pod žarkim istrskim soncem zaigrale pestre barve telovadnih oblek in bodo zagoreli telovadci pokazali svojo izurjenost, spretnost in moč, ne bo to samo slikovita parada mladosti in moči, temveč bo to tudi, kako se kljub naporom prvih desetih let socialistične graditve naša družba razvija veselo in vedro, polna mladostnega zagona, radosti in poleta.

Društva »Partizanov« bodo na ta dan polagala obračun svojega dela. Uspešen nastop bo dokaz, koliko so naša društva uspela v svojem stremljenju, da nova pokolenja oplemenitijo z visokimi etičnimi in moralnimi vrlinami partizanov — nesebičnih borcev za svobodo in herojskih braniteljev domovine. Na tem velikem nastopu bodo društva in njihovi vaditelji ter članstvo pokazali, če so naše telovadnice že šole, kjer se razvijajo disciplinirani in požrtvovalni državljani, ki si v naših vrstah ne urijo telesa za dosego nekih vrhunskih, akrobatskih sposobnosti, temveč se krepijo in vežbajo predvsem zato, da se usposobijo za redno delo v svojih poklicih. Tisti, katerim je družba poverila skrb za našo mladino, bodo lahko te dni ocenjevali, ali so dovolj globoko razumeli vlogo telesne vzgoje za skladen razvoj dorasčajoče osebnosti mladih ljudi, ki so jim zaupani. Po zletu bomo verjetno morali mnogi ugotoviti, da bo potrebno začeti bolj odločno kot doslej odklanjati konzervativni odnos do telesne kulture, ki ga je marsikje še preveč. Treba bo mladini širše odpreti vrata v vrste »Partizanov«. Tam ima namreč najbolj zdravo razvedrilo, ki bogati vsebino njenega življenja in jo odvraca od mnogih kvarnih vplivov in škodljivih pojavov, katerim je še vedno podvržen določen del mladih ljudi pri nas. Do vstopa v JLA

se bo ravno v vrstah »Partizanov« mladina oplajala z duhom patriotizma in se s telesnim urjenjem povzpela do tistega popolnega lika ponosnega državljana naše socialistične skupnosti, ki ni le proizvajalec, temveč svobodni ustvarjalec in družbeni soupravitelj. Množičnost koprskega zleta naj bi bila največja vzpodbuda našim društvom, da postanejo tudi sama čimprej res množična in da v svoje vrste zajamejo čim več mladine in zlasti delavske. Uspešen zlet »Partizanov« v Kopru bo veliko priznanje nesebičnim vaditeljem, ki ves svoj prosti čas žrtvujejo za vzgojo mladine in obenem vzgled mnogim sposobnim vaditeljem, da se tudi oni vključijo v vrste tistih, ki popolnoma na amaterski osnovi, brez slehernega plačila vzgajajo naš mladi rod v duhovno in telesno zdrave in zavedne državljane.

Ob zletnih dnevih bodo poleg glavnega nastopa, ki bo 12. junija na stadionu v Kopru, tudi mnoge druge prireditve. Ze v petek bodo na vojaškem vežbališču pri stadionu tekmovanja društev iz devetih okrajev in ljudskem mnogoboju in mnogoboju na orodju. Izmed vseh vrst tekem se namreč mnogoboljši najbolj ujemajo s »Partizanovim« nameni, saj vsestransko izurjena skupina pomeni mnogo več kot posameznik, ki se prične v eni panogi do vrhunca dvomljivo osebnost in družbene vrednosti. Svojo množičnost, strumnost in mladost bodo pripadniki »Partizanov« pokazali pred nastopom v veliki povorki, ki bo v nedeljo zjutraj krenila po glavnih koprskih ulicah in se nato zlila na trg revolucije, kjer bo telovadcem in ostalim prebivalcem govoril pokrovitelj zleta predsednik Izvršnega sveta LS LRS tovariš Boris Krajgheer. Na predvečer pa bo v koprskem zalivu ob svitu zarometov in ob razsvetljavi umetnih ognjev nočna zletna regata. Poleg domačih jadralcev in veslačev iz Kopra, Izole in Pirana bodo na njej sodelovali udeleženci tradicionalne istrske regate, na kateri se bo tudi letos za prehodni »Istrski plamenec« borilo preko petdeset najboljših jadrnic nacionalne in mednarodne klase. V zletnih dneh bodo v Kopru odprte razstave: Pomorske srednje šole iz Pirana, koprskega Filatelističnega kluba, razstava NOB, razstava kulturno-zgodovinskih spomenikov Istre ter manjše razstave Turističnega društva in lokalnega gospodarstva.

Prireditelji pokrajinskega zleta so za velike organizacijske in tehnične naloge, ki so zvezane s pripravo zleta, že pred meseci osnovali zletni odbor. Komisije tega odbora bodo skrbele za prevoze nastopajočih in udeležencev, za prehrano, prenočišča, sanitetno in higiensko službo, razširitev in preureditev koprskih športnih in telovadnih objektov, za okrasitev in ozvočenje itd. Ker pa je prireditev tako velika in pomembna, pripravljajni odbor ne bo svojih nalog zmogel brez široke in vsestranske podpore vseh množičnih organizacij, tako v našem mestu, kot v vsej naši komunalni skupnosti. Zato naj ne bo uspeh partizanskega zleta v Kopru skrb le zletnega odbora ter njegovih komisij in ne le naloga odborov naših množičnih organizacij! Pokrajinski zlet »Partizanov« naj bo plod skupnih priprav vsega prebivalstva od morja pa do toliminskih hribov, gorenjskih planin in ljubljanskih polj, kot bo tudi naš skupen in veder praznik mladosti, zdravja in moči.

Sovjetsko državno delegacijo je na zemunskem letališču sprejel predsednik republike Tito. — Na sliki vodja sovjetske delegacije prvi sekretar CK KP Sovjetske zveze Nikita Hruščev med pozdravnim govorom.

Sprehod PO SVETU

Bivanje sovjetske delegacije v Jugoslaviji, o katerem pišemo na naslovni strani, je ta teden popolnoma potisnilo v ozadje nekaj važnejših mednarodnih dogodkov.

Veliko je govora o pripravah za četvrtko konferenco »na najvišjem nivoju«. Eisenhower je te dni izjavil, da bo konferenca imela le omejene namene. Ves svet je bil zadovoljen in vesel, da je SZ pristala na četverne razgovore. Seveda je do njih še daleč, ker ni še določeno niti čas niti kraj sestanka, glavno pa je, da so se o njemu sploh sporazumeli, kar je tudi očiten znak o popuščanju napetosti v svetu. Dobra volja, ki so jo vsi pokazali, daje svetu upanje, da bo le prišlo do pomiritve in tesnejšega sodelovanja.

Ta mesec bo v San Francisku v Kaliforniji slavnostno zasedanje Generalne skupščine OZN ob deseti obletnici te mednarodne organizacije, ki ima kljub vsem težavam velikanske vloge za mir in stabilizacijo svetovnega položaja, za pomoč posameznim državam — članicam na vseh področjih človeške dejavnosti. Pred desetimi leti je bilo prav v San Francisku prvo zasedanje OZN, na katerem so države (med njimi tudi Jugoslavija) proklamirale Ustavno listino Združenih narodov. Načela iz te listine so pomagala po večini prebroditi marsikatero težavo in so bila moralna opora vsem, ki so se v tem visokem forumu borili za mir v svetu. Lahko rečemo, da je prav naša država imela pri tem levič delež in je s svojim konstruktivnim sodelovanjem in dosledno borbo za pravice malih narodov in njihovo enakopravnost zadolžila ves svet.

Anglijo pretresajo notranji krči. Po zmagi torijevcev, ki je spet potrdila na oblasti konservativno stranko z Edenom na čelu za nadaljnja štiri leta, je nastala po vsej državi stavka železniških delavcev, kurjačev in prababica, ki je prisilila kraljico Elizabeto, da je podpisala ukaz o izrednem stanju v državi. Izredno stanje je ministru predsedniku najširša pooblastila, da lahko uporabi tudi vojaštvo za v postavitve železniškega prometa — to se pravi, da uporabi vojske namesto stavkajočih železničarjev, v kolikor gre za najnujnejše prevo-

ze. Obsedno stanje začne sicer takoj veljati, vendar pa ga mora potrditi še spodnja zbornica. Ta bo to opravila po prisegi novih poslancev in po uradnem ustoličenju, ki bo šele 9. junija. Razen železničarjev stavkajo tudi pristaniški delavci po nekaterih lokah. Stavka je ohromila celotno gospodarsko življenje in nekatero industrijo preti, da bodo morale ustaviti delo zaradi pomanjkanja surovin.

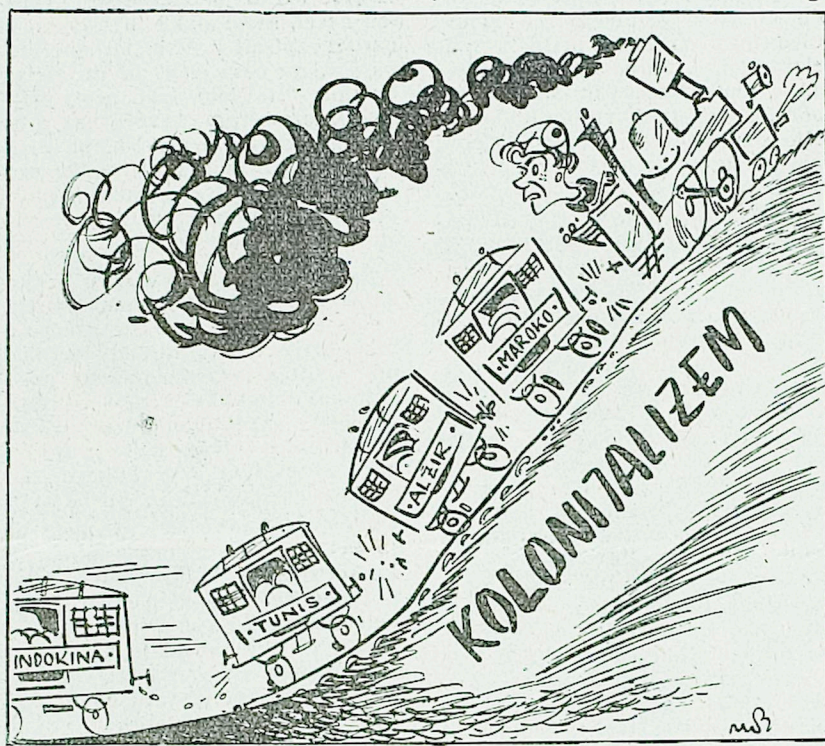
Francija je napravila korak naprej v razvoju afriškega vprašanja. Potem, ko je navozila v Alžir in Tunis še nekaj divizij, je končno ministrski predsednik Faure podpisal s tuniškimi premijerom sporazum o notranji avtonomiji Tunizije na osnovi lanskih predlogov Mendes-Francea. Sporazum pušča Tuniziji precej široko avtonomijo, Francija si je zagotovila le nadzorstvo nad zunanjim politiko in obrambo. V znak pomiritve je Francija izpustila tuniškega nacionalističnega voditelja Habiba Burgiba, ki je bil tri leta konfiniran. V Tunisu so mu v sredo pripravili zmagoslaven sprejem. tudi na Azijo.

Z ureditvijo tuniškega vprašanja pa še zdaleč ni konca francoskih skrbi v Afriki. V Maroku in Alžiru so se pomnožili teroristični napadi nacionalistov in francoske oblasti le s težavo s pomočjo močnih vojaških odredov vzdržujejo red.

V Italiji je vlada začela ofenzivo proti stavkam. V torek so sicer prenehali stavkati uslužbenci poldržavnih ustanov in profesorji, vendar pa njihovo stanje še ni docela urejeno. Vso Italijo zanimajo nedeljske volitve na Siciliji. Tudi vlada čaka na njih izid, da bo potem začela z akcijo razčiščenja v parlamentu, kjer ji je bila postavljena nezaupnica.

Veliko zadovoljstvo je povzročila novica, da so Kitajci izpustili štiri ameriške pilote, ki so jih kitajska sodišča obsodila zaradi vohanstva na visoke zaporne kazni. Sam Eisenhower je dejal, da bo ta pekinški korak znatno omilil napeto stanje na Daljnem vzhodu. Kot je znano, imajo Kitajci zaprtih še enajst letalcev iz iste skupine, vendar upajo, da bodo tudi ti kmalu izpuščeni na svobodo.

Pazornost je vzbudila tudi Nehrujeva izjava, da je treba razpustiti Kominform, »ker je ta organizacija v navzkrižju z načelom nevmešavanja«. Indijski premijer je obsodil politiko blokove in obžaloval, da se je sistem evropskih paktoval, razširil na Azijo.

Nevarno klanec

Seja OLO Koper Gradbeništvo na novih temeljih

Pred kratkom je imel sejo Zbor proizvajalcev OLO Koper. Razpravljali so o zaključnih računih gospodarskih organizacij koprškega okraja za leto 1954. Pri tem so ugotovili precejšnje pomanjkljivosti v poslovanju nekaterih podjetij, ki so jim glavni vzrok molomarnost in stroškovna nesposobnost upravnih uslužbencev. Zato so celo odklonili potrditev letnih bilanc trgovskemu podjetju »Jestvina« iz Kopa in gostišču Fiessa zaradi neurejenega in povzročnega poslovanja. Mestnima klavnica v Izoli in Piranu je zbor sicer račune potrdil, toda s pogojem, da s tem uslužbenci niso razrešeni odgovornosti za primanjkljaje, ki znašajo v obeh podjetjih na 800.000 din.

V petek sta zasedala oba zbora OLO in odborniki so razpravljali o stanju v gradbeništvu po nekaterih novih zveznih uredbah, ki urejujejo družbeno upravljanje gradnje, zlasti na komunalno-stanovanjskem področju. Na podlagi odloka Zveznega izvršnega sveta o načinu vplačevanja in uporabe sredstev kreditnih skladov za zidanje stanovanjskih hiš je bil tudi pri koprskem OLO formiran »Okrajni kreditni sklad za zidanje stanovanjskih hiš«. V upravni odbor sklada so bili odredeni tovariši Julij Beltram, Srečko Prišen, Karel Klum, Anton Šturm, Rado Pišot-Sokol, Mirko Koršič, Marko Rajner, Otton Golob in Zlobec. Upravni odbor je imel že več sestankov in je tudi pripravil začasna pravila sklada, na podlagi katerih bo Sklad takoj začel s poslovanjem.

V okrajni kreditni sklad za zidanje stanovanjskih hiš se bodo stekala sredstva: 3% vseh dohodkov koprškega okraja, ki se dohodijo iz celotnih dejanskih dohodkov z vsakoletnim družbenim planom; del dobička gradbenih in montažnih podjetij, ki pripada okraju za graditev stanovanj; anuitete od posojil iz sklada za zidanje stanovanjskih hiš; vplačila, ki jih za sklad izvršijo gospodarske organizacije iz svojih sredstev za prosto razpolaganje; in končno še druga sredstva, ki jih določijo OLO Koper.

Iz sklada bodo dobivali posojila državljani, stanovanjske zadrage in skupnosti, gospodarske organizacije, politično-teritorialne enote in zavodi. Posojila smejo biti v višini največ 75 odst. predračunske vred-

nosti stanovanjske zgradbe, ostalih 25% pa mora prispevati, samokristnik. Ima pa to ugodnost, da jih lahko krije v gotovini, v materialu ali z delovno silo.

V tem skladu so le sredstva, ki so z omenjenim odlokom Zveznega izvršnega sveta za to namenjeni. Razven tega pa je pri OLO tudi »Sklad za stanovanjsko in komunalno dejavnost«. V tem skladu so vsa sredstva, ki jih je v ta namen predvidel letošnji družbeni plan. Ta znašajo že zdaj nad 420 milijonov, pridejo pa vanj še druga sredstva, ki jih bo v ta namen odločil OLO. Tudi ta sklad upravlja omenjeni upravni odbor. Sredstva iz obliki kreditnih dotacij za kreditiranje izgradnje stanovanjskih hiš v režiji gospodarskih organizacij do višine 75% predračunske vrednosti hiš; za financiranje gospodarskih organizacij, ki gradijo stanovanjske hiše, do 25 odstotkov predračunske vrednosti zgradb; za financiranje gradnje hiš stanovanjskih skupnosti in končno za financiranje gradnje komunalnih naprav pri novogradnjah. Upravni odbor je skupaj z interesi že začel z gradnjo stanovanjskega naselja v Semeđu, kjer je urbanistični načrt že odobren. Zgrajenih bo 32 petorčkov v skupni vrednosti 720 milijonov din. Polovičar hiš bo vseljilov že letos, druge pa do aprila prihodnje leto. Četrtno predvidenih stroškov bodo krile gospodarske organizacije, ki se za gradnjo zanimajo in bodo imele v teh hišah pravico razpolaganja s stanovanji za svoje delavce in namestečence.

Iz tega sklada bo letos šlo še 20 milijonov din za kreditiranje gradnje individualnih hiš, 22 milijonov pa za kreditiranje začetih gradenj v Izoli in Valodoltri. To je v glavnem letošnji program sklada. Čeprav je potreba za stanovanja izredno velika, pa zaradi omejenih možnosti letos ne bo mogoče začeti novogradenj. Upravni odbor želi pritegniti k sodelovanju čim večje število gospodarskih organizacij, da bi s svojimi skladi za prosto razpolaganje podprle gradbeno dejavnost, s čimer bi uredila problem stanovanj za svoje delavce, obenem pa bi se omilila splošna stanovanjska kriza.

Ze vsa leta po vojni se je pri nas postavljala živa potreba po enotnem zakonu o dedovanju. V kraljevska Jugoslavija je imela za vsako od današnjih republik različne kriterije za ravnanje ob prehodu dediščine na dedinje. Po vojni so ta problem obravnavale in pripravljale za zakonjenje nova določila v skladu z našo socialistično družbeno ureditvijo različne ustanove ob sodelovanju najbojnih pravnih izvedencev, v načelnih vprašanjih pa je izrekel svojo besedo skupščinski zakonodajni odbor in končno Zvezna ljudska skupščina.

Novi zakon o dedovanju se deli na dva dela. Prvi del obravnava pod naslovom »Dedno pravdo« materialne določbe, drugi pod naslovom »Postopek v dednih stvarih« pa zapuščinski postopek. Skušali bomo v naslednjem našem bralcem v grobih obrisih prikazati glavne značilnosti novega zakona.

Pred vojno je lahko postal nekdo dedič po umrlem šele tedaj, ko je oblastem predložil dedno prijavo, medtem ko danes postane opravičen dedič takoj ob smrti zapustnika. Zato se danes dedič lahko zapuščini opove le s postopkom pred sodiščem in je taka dedna odpoved ali pa sprejem dediščine nepreklicna.

Deduje se lahko samo na podlagi zakona ali oporoče, na podlagi zakona takrat, kadar ni oporoče. Opravičen dedič se lahko dedno prijavi, medtem ko danes postane opravičen dedič takoj ob smrti zapustnika. Zato se danes dedič lahko zapuščini opove le s postopkom pred sodiščem in je taka dedna odpoved ali pa sprejem dediščine nepreklicna.

Dedovanje na podlagi zakona. Splošna načela so ostala ista. Dedujejo sorodniki umrlega in preživeli hišni zakonci. To so zakoniti dediči in so po stopnji sorodstva razdeljeni v štiri rede, pri čemer imajo

Dobili smo nov zakon o dedovanju

dediči bližjega reda prvenstvo. V prvi dedni red spadajo potomci in preživeli zakonec umrlega, v drugi starši umrlega oziroma njihovi potomci ali njih preživeli zakonec, v tretji ded in babica umrlega od očetove in materine strani oziroma njihovi potomci, v četrty za praved in prababica umrlega. Za prave tri dedne rede velja, da vstopijo na mesto sorodnika, ki je umrl pred zapustnikom, njegovi potomci, — otroci, vnuki — in dobijo skupaj po enakih delih tisti dedni delež, ki bi bil pripadel njihovemu predniku, če bi bil preživel zapustnika.

Dedna pravica preživelega zakonca je drugače urejena kot doslej. Zakonec dobi enak dedni delež, kakor otroci umrlega, in ne kot doslej četrtino zapuščine. Tako je njegov delež glede na število otrok večji ali manjši od četrtine. Če ni otrok oziroma njihovih potomcev, potem deduje preživeli zakonec v drugem redu poleg staršev umrlega, oziroma njihovih potomcev, polovico zapuščine. Lahko pa deduje po odločbi sodišča tudi več kot polovico ali tudi celotno zapuščino, če se izkaže, da bi se po delitvi ne mogel preživljati. Če se izkaže, da so nasprotno starši umrlega v bednem položaju, preživeli zakonci pa ne, potem se polovica dediščine za starše poveča na račun zakončeve. Le če ne živi nobeden od staršev zapustnika in tudi ni njihovih potomcev, deduje zakonec celotno zapuščino. Seveda pa je pogoj, da zakonca zveza ob času smrti še obstaja in da sta zakonca živela v zakonski skupnosti.

Dedna pravica nezakonskih otrok.

Z novim zakonom je končno urejeno sporno vprašanje o dedovanju nezakonskih otrok. S tem je urednjeno že v ustavi zagotovljeno izenačenje nezakonskih otrok z zakonskimi. Razlika je le v tem, da po očetovih sorodnikih deduje le tedi, če ga je oče prostovoljno priznal za svojega, skrbel zanj, ga šolal itd. Če pa je očetovstvo bilo sporno in urejeno potom sodišča, potem nezakonski otrok po očetovi plati deduje samo po očetu, ne pa po njegovih sorodnikih.

Izločenje preživljenega. Važna določba novega zakona je tudi ta, da lahko zakonec in potomci zapustnika zahtevajo, da se iz dediščine izključijo nekateri predmeti (pohištvo, sobna in kuhinjska oprema, poselnina, posoda itd.), ki so jih skupno uporabljali in s svojim delom doprinesli k njihovi pridobitvi. Življenjski in delovna skupnost opravičuje tak postopek, ki daje prednost direktivni dedinji pred ostalim dedstvom. Razen tega pa lahko zapustnikovi potomci, ki so s svojim delom doprinesli k povečanju zapuščine, zahtevajo, da se za njih izloči iz dediščine del, ki ustreza njihovemu prispevku k temu povečanju zapuščine. Tu so omenjeni samo potomci, ker je zakonci že itak po zakonu o zakonski zvezi solastnik premoženja in seveda zahteva, da se mu iz zapuščine izloči in dodeli njegov delež na z delom pridobljenem premoženju.

Nujni dediči in nujni delež. Nekateri zakoniti dediči imajo pravico do minimalnega deleža tudi v

primeru, da jih je zapustnik opravičeno razdelil. To je tako imenovani nujni delež. Novi zakon je razširil krog nujnih dedičev. Razen potomcev in staršev umrlega, ki so že doslej bili upravičeni nanj, so zdaj nujni dediči tudi zakonci drugi predniki in bratje in sestere umrlega. Vse te osebe pa dedujejo samo v primeru, da pride njihov dedni red sploh na vrsto. Tako otroci in prvem dednem redu izključijo od dedovanja nujnega dedinje starše, ki dedujejo v drugem dednem redu. Nujni delež otrok in zakonca znaša polovico, ostalih dedičev pa eno tretjino zakonitega deleža. Poslej so nujni dediči dobivali odpravnino v denarju, od zdaj pa imajo v vrednosti stvarni del zapuščine v vrednosti nujnega deleža.

Dedovanje na podlagi oporoče. Oporoko lahko napravi vsakdo, ki je sposoben za razsojanje in je dopolnil 16 let starosti. Za veljavnost oporoče je z zakonom določena posebna oblika. Lahko je lastnoročna, pisarna in v izjemnih primerih ustna. Veljavne oporočne priče ne morejo biti v nobenem sorodstvu z oporočiteljem vse do četrtega kolena in tudi ne zakonci. Določila oporoče, s katerimi lahko deduje priče ali njihovi sorodniki, so neveljavna.

Izročitev in razdelitev premoženja za življenja in pogodba o do smrti preživljanju. Pri izročitvi in razdelitvi premoženja za življenja lahko prednik z opravičeno izročiti in razdeli svoje premoženje svojim otrokom in potomcem,

če s tem soglašajo vsi, ki so po zakonu poklicani k dedovanju in se to napravi pri sodišču. Posledice tega sporazuma je, da to premoženje po zapustnikovi smrti ne pride v dediščino. Pri takih izročitvah si lahko prednik pridržati pravice, kakor preužitek, rente in podobno, zate in za svojega zakonca. Izročitelju je s nadalje pridržana pravica, preklicati izročitev zaradi velike nevhvalečnosti in imajo potomci potem pravico samo na nujni delež.

Novi zakon urejuje še pravice dedičev iz prirasta, govori o zastaranju pravice zahtevati zapuščino, o odgovornosti za zapustnikove dolgove, o dedni nevrednosti, o delitvi zapuščine in drugem. Ko govori o dedovanju kmetijskega zemljišča, navaja v skladu s splošnimi načeli naše družbe, da tudi z dedovanjem ne more nihče pridobiti več zemlje kot to določa zakon. Tako kmet ne more imeti več kot 10 ha. Če kmet že ima zemljo, razen tega pa deduje in bi potem površina presegla 10 ha, sme izbirati in obdržati parcele, ki mu najbolj odgovarjajo, do 10 ha skupne obdelovalne površine, ostalo pa postane splošno ljudsko premoženje in sam dobi po očitvi odgovarjajočo odškodnino.

Na koncu zakona se obravnava določila postopka in prehodne določbe. Tako pravi, da če gre za premoženje dedičev, dedujejo zakonci, sodišče zapuščinske upravne ne opravi, razen na izrecno zahtevo dedičev.

Ta zakon velja za vse dediščine, glede katerih ne bo do dneva objave izdana pravomočna odločba o dedovanju ali ne bo dedovanje s sporazumom ali kako drugače urejeno.

Pred prehodom na komunalno ureditev

Sprejet je predlog o upravno-teritorialni razdelitvi okrajne komunalne skupnosti

Minuli teden je komisija za organizacijo oblasti republiškega zbora Ljudske skupščine Slovenije razpravljala o predlogu upravno-teritorialne razdelitve bodoče okrajne komunalne skupnosti Koper, ki ga je skupščini predložil okrajni iniciativni odbor. Pred tem je bil predlog več mesecev v razpravi med volivci in člani množičnih organizacij, pretresali so ga do zadnjih podrobnosti na vseh merodajnih forumih po naših vaseh in mestih, ocenjeni so bili vsi pokazatelji, ki so imeli kakršnokoli vlogo pri odločanju o pripadnosti kakega kraja tej ali oni komuni.

V nekaj primerih pa je bila odločitev vendarle težja. To je bilo v krajih, ki so bolj oddaljeni od vseh izrazitejših središč in se je bilo treba odločiti za eno ali drugo najbližjo komuno, ki sta vabili vsaka s svojimi prednostmi. Končno pa je bilo tudi teh nekoliko občutljivejših primerov zadovoljivo rešenih v skladu z željami prebivalstva. Edino predlog razdelitve v sedanji občini Knežak je nekoliko nenaraven, ker je pripadnost posameznih krajev h komunama Pivka in Ilirska Bistrica urejena tako, da seka enotno geografsko-gospodarsko celoto na dvoje in bo zato verjetno že v bližnji prihodnosti potrebna korektura. Pred omenjeno republiško komi-

skuni cesta Ljubljana—Koper, ki bo vezala največji naselji Senožeče in Divača. Prebivalstvo se v glavnem ukvarja s kmetijstvom, dobra četrtina pa je delavcev in nameščencev. Komuna ima tudi rudnik črnega premoga Timav, ki ima po največjih raziskavah še znatne možnosti za obratovanje.

Pomembna naloga bodoče komune bo zlasti razvoj turizma, za kar ima vse pogoje. Turistom bo treba na široko odpreti zlasti kraške jame (med katerimi slovi posebno Škocjanska), ki bodo lahko postale pomemben gospodarski čimtelj za komuno.

Herpelje

Komuna je formirana na področju sedanjih občin Herpelje, Materija, Podgorje in Podgrad, z izjemo nekaterih vasi, ki so priključene komunama Koper in Ilirska Bistrica. Njena površina je 27.726 ha, od katerih pa je le 2060 ha obdelovalne zemlje, drugo pa so senožeti, pašniki in gozdovi ter nerodovitna zemlja. Področje je izrazito kraško in le v brkinskem predelu dovoljuje intenzivnejšo obdelavo. Komunno sekajo železniške in cestne komunikacije Divača — Pulj ter Ljubljana — Koper in Reka — Trst. Prebivalcev ima 8.624. Večinoma se ukvarjajo s kmetijstvom, zlasti z živino-

Koper

tudi druge industrijske panoge. Razen močne trgovine in drugih gospodarskih dejavnosti je zlasti omeniti ribištvo, saj so v minulem letu samo izolski ribiči ulovili 898.605 kilogramov morskih rib.

Izola ima tudi kirurški oddelek bolnice. Komuna ima ugodne cestne zveze, nima pa, kot vse obmorske komune, železnice.

Koper

Komuna Koper zajema področje sedanjih občin Koper, Koper-okolica, Dekani, Marežige, Šmarje (razen Padne in Nove vasi), Črni kal, Gračišče in del bivše občine Podgorje. Meri v celoti 23.817 ha. V dolžini 16 km meji na Jadransko morje in je razen dveh manjših ravninskih predelov ob rekah Rižani in Karnalungi hribovita. Približno polovico celotne površine odpade na obdelovalno zemljo. Komuna ima 27.955 prebivalcev, ki se pretežno ukvarjajo s kmetijstvom. V industriji je zaposlenih 14 odstotkov, znaten odstotek pa tudi v trgovini in prometu. V Koperu je pet manjših industrijskih podjetij, v izgradnji pa je velika tovarna motornih koles TOMOS in nekaj manjših industrijskih obratov v okolici Kopra. V Koperu je tudi sedež avtoprevoznega podjetja SLAVNIK, ki s svojim sodobnim motornim vozniškim parkom vzdržuje številne avtobusne in tovarne proge po vsej Sloveniji in tudi drugod. Nadalje je v Koperu pet grosističnih trgovskih podjetij. Med njimi je zlasti omeniti VINO, ki ima klet s kapaciteto 2.800.000 litrov. V komuni sta dve hotelski podjetji, ki imata skupaj 216 postelj, in še 44 drugih gostinskih obratov. V Koperu so tudi pomembne kulturno-prosvetne ustanove kot slovenska in italijanska gimnazija, učiteljskišče, Gledališče za Slovensko Primorje, muzej, ljudska in študijska knjižnica in druge. Na področju komune so tri bolnice s 396 posteljami. Ima tudi dobro cestno omrežje.

Piran

Komuna Piran obsega celotne dosedanje občine Piran, Portorož in Sečovlje, razen tega pa še naselji Padna in Nova vas, ki sta bili doslej del občine Šmarje. Površina komune je 7.890 ha, ima pa 10.620 prebivalcev, to se pravi 136,6 na kvadratni kilometer, kar je največja gostota na področju koprške komunalne skupnosti. Približno tretjina področja piranske komune je ravnina — to je zlasti bogata dolina reke Dragonje s sečoveljskimi solinami, drugo pa je hribovit predel. Od celotne površine je nekaj nad polovico obdelovalne zemlje, drugo pa je v glavnem neplodna zemlja in soline. Važnejše gospodarske organizacije so Rudnik črnega premoga v Sečovljah, Piranske soline, ladjedelnica in tovarna mila v Piranu, predvideva pa se še zgraditev steklarne. V industriji dela 60% vseh zaposlenih na področju komune, precej pa še v turistični in gostinski dejavnosti. Komuna ima 10 hotelskih objektov s 1.230 posteljami in 35 drugih gostinskih obratov. Znatno je razvito ribištvo. V minulem letu so ribiči s področja komune ujeli 336.280 kg rib. V Piranu sta dve grosistični podjetji. Tam je tudi Pomorski tehnikum in ribiška šola, gluho-nemnica, muzej in druge vzgojne in kulturne ustanove. Ima tudi bolnico z internim infekcijskim oddelkom.

Pivka

Komuna Pivka obsega področje sedanjih občin Pivka in Dolane ter naselje Bač iz dosedanje občine Knežak. Osrednji del komune ima značaj kraškega polja, ki v vzhodnem delu prehaja v gozdnato področje med Javornikom in Snežnikom. Komuna meri 35.256 ha in ima 10.061 prebivalcev. Zaradi pretežno pasivnega značaja ozemlja se mora kmečko prebivalstvo preživljati s stranskimi dejavnostmi, zla-

stti z gozdarstvom in prevoznitvom. Pivka je sedež podjetja Javor, tovarne vezanih plošč in furnirja, ki ima svoje obrate še v Baču in v komunah Ilirska Bistrica in Postojna (v Bistrici in Prestranku). Samo to podjetje zaposluje nad 500 delavcev. Druge gospodarske panoge so srednje razvite. Gospodarska perspektiva komune je usmerjena v izkoriščanje gozdov in predelavo lesa. Pivka ima kot tradicionalno središče in železniško ter cestno vozlišče ugodne pogoje za razvoj.

Postojna

Komuna Postojna obsega v glavnem ozemlje dosedanjih občin Postojna, Hruševje in Planina. Meri 25.107 ha. Od tega je nad polovico gozdov (52,8%), drugo pa so v glavnem obdelovalne površine (43,5 odstotkov). Komuna ima 10.657 prebivalcev. Prevladujejo delavci in uslužbenci. V Postojni so Lesno industrijsko podjetje, Tovarna mesnih izdelkov, kovinsko in avtoprevozniško podjetje, v Prestranku pa je furnirna Javor. V komuni je 45 gostinskih podjetij, vendar pa gostinska mreža spriči številnih turistov, ki jih privablja zlasti znamenita Postojnska jama, ne zadovoljuje. Komuna bo na sploh morala posvetiti razvoju turizma veliko pozornosti, ker ima za to vse pogoje. Dobro je razvito tudi gradbeništvo, saj samo mestno gradbeno podjetje zaposluje nad 160 delavcev. Razvita je tudi obrt in trgovina, kjer je zlasti pomembno grosistično podjetje Nanos.

Postojna ima popolno gimnazijo, kjer se šolajo dijaki iz vse Primorske, v Planini pa je vzgajališče z gojenci iz vse Slovenije. V Postojni so še vaješka šola, dva muzeja, ljudska in študijska knjižnica ter druge kulturne in prosvetne ustanove in organizacije. Postojna ima še bolnico za ženske bolezni, zdravstveni dom in druge zdravstveno-socialne ustanove.

Komuna ima ugodne železniške in cestne zveze proti Ljubljani, Reki, Trstu in Koperu.

Sežana

Komuna Sežana obsega področje dosedanjih občin Sežana, Dutovlje in Stanjelj z izjemo nekaterih naselij, ki pripadajo goriški skupnosti komun. Skupna površina komune je 21.304 ha. Od tega je 13.304 ha obdelovalnih površin, drugo pa so gozdovi in nerodovitna zemlja. Ves teren je krajši in zelo podvržen suši. Na področju komune živi 9.617 prebivalcev. 47 odstotkov je kmetov, 27 odstotkov delavcev, drugo pa so obrtniki in drugi poklici. Komuna ima industrijo kraškega marmorja, tovarno pletenin, tovarno radijskih sprejemnikov, moderno mlekaro in druge gospodarske objekte. Industrija je zastopana pri narodnem dohodku z eno tretjino. Glavni kme-

tijski panogi sta živinoreja in vinogradništvo. Na področju komune sistematično pogozdujejo neproduktivna kraška zemljišča. Druge gospodarske dejavnosti so primerno razvite. V komuni sta dve gimnaziji, ki pa nimata primernih prostorov. V Sežani je lepa in sodobna bolnica z 240 posteljami. Cestno omrežje v komuni je dobro, vendar pa promet ne zadovoljuje, ker ima lokalno podjetje zastarel vozni park.

V prihodnjih tednih in mesecih čakajo Iniciativni odbor skupnosti in odbore po posameznih komunah velike naloge in mnogo dela. Našim bralcem je verjetno znano, da je bila pred kratkim v Sarajevu konferenca mest, na kateri so razpravljali največ o prehodu na komunalno ureditev. Tam je tovariš Edvard Kardelj nakazal vrsto konkretnih nalog sedanjim iniciativnim odborom, objavljeno pa je tudi bilo, da bo bližnji Zakon o reorganizaciji ljudskih odborov določil, da mora biti komunalna ureditev vzpostavljena do prvega septembra letos.

Ta rok ni prav nič kratak, čeprav upoštevamo, da so vse priprave za reorganizacijo v glavnem že izvršene, da so zlasti razčiščena vsa načelna vprašanja in sestavljena tudi tipiska statuta za občino in okraj, ki služita kot vzorec za organizacijo oblasti v novih občinah in okrajih. Iniciativni odbori bodo morali pohiteti s pripravi, saj bi moral biti v smislu omenjenega zakona že v prvi polovici julija izvoljen ljudski odbor bodoče komunalne skupnosti oziroma okraja, do prvega avgusta pa že tudi ljudski odbori komun oziroma občin. Volitve bodo posredne, to se pravi, da bodo odbornike novega okraja volili dosedanji odborniki okrajev Koper, Postojna in Sežana, odbornike novih občin pa odborniki tistih dosedanjih občin, ki se vključujejo v novo občino ali komuno. Tem odbornikom bo trajal mandat do novih splošnih volitev, ki bodo predvidoma prihodnje leto.

Tovariš Kardelj je naglasil, da reorganizacija ne sme vplivati na nemoten potek našega gospodarskega in sploh vsega družbenega življenja. Stari odbori morajo normalno poslovati vse dotlej, ko bodo svoje posle predali novim odborom in ko bodo napravili zaključne račune.

Zlasti je važno, da že sedaj začnemo pripravljati bodoče družbene plane. Pri okrajni skupnosti bo v kratkem formiran urad za planiranje, ki bo pripravljal družbene plane za prihodnje leto. Seveda se moramo zavediti, da je ta urad samo tehnični organ, da pa je naloga vse skupnosti in vsakega posameznika, da se poglobljajo v vprašanja našega gospodarstva in družbenega upravljanja na splošno. To je tudi glavna vsebina naše nove komunalne ureditve.

Velika vinska klet podjetja VINO v Koperu

sija je predlog nove upravno-teritorialne razdelitve obrazložil predsednik Iniciativnega odbora koprške okrajne skupnosti tovariš Albin Dujc, ki je predlog utemeljil posebej za vsako posamezno komuno. Republiška komisija in republiški ljudski poslanci s področja okrajev Koper, Postojna in Sežana, ki so tudi prisostvovali razpravi, so po podrobni proučitvi predloga soglašali z mnenjem iniciativnega odbora in bodo priporočili republiški ljudski skupščini, naj predlog v celoti sprejme. Zato smo lahko prepričani, da je upravna razdelitev koprške okrajne skupnosti komun že dobila obliko, ki bo zapisana v Zakonu o upravno-teritorialni razdelitvi, ki bo predvidoma sprejet še ta mesec.

Koprška skupnost komun. bo v glavnem obsegala področja sedanjih okrajev Koper, Postojna in Sežana. Celotna površina bodočega okraja je 197.250 ha in bo imela 103.605 prebivalcev. Združeval bo devet komun ali občin in sicer Divača, Herpelje, Ilirsko Bistrico, Izolo, Koper, Piran, Pivko, Postojna in Sežana. V naslednjem bomo podali kratek oris vsake od njih.

Divača

Komuna obsega področje sedanjih občin Senožeče, Vreme in Divača. To je pretežno kraški teren, precej hribovit, v vzhodnem delu primeren za sadjarstvo, drugod pa zlasti za živinorejo. Celotna površina je 17.492 ha. Od tega odpade na obdelovalne površine 881 ha, na gozdove 3.134 ha, drugo pa je nerodovitno. Komuna bo imela 5.296 prebivalcev. Komunikacije so ugodne, poseben poudarek pa bo dala tej

rejo in sadjarstvom. Na Kozini je tovarna steklene galanterije in žaga.

Ilirska Bistrica

Ta komuna obsega področje sedanjih občin Ilirska Bistrica, Jelšane, Jablanica in Prem ter večji del sedanje občine Knežak, razen tega pa še nekaj vasi iz sedanjega sežanskega okraja. Osrednji del komune tvori dolina Reke; južni del obsega rob istrskega kraja, vzhodni del pa je gozdnata snežniška planota. Celotna površina je 32.504 ha. Pretežno je to gozdnato področje, obdelovalnih površin je le malo. Komuna ima 12.909 prebivalcev. V glavnem so to kmetje, precej pa je tudi industrijskih delavcev. Močni gozdovi so podlaga za razvoj lesne industrije. Tako je najmočnejše industrijsko podjetje Tovarna lesovinskih plošč, pomembne so pa še druge gospodarske organizacije kot tovarna furnirja »Javor«, mizarska, gradbena in druga podjetja. Komuna ima razen železnice Reka — Pivka tudi ugodno cestno omrežje.

Izola

Komuna zajema v celoti področje sedanje občine Izola, ki je tradicionalna upravna enota. Meri 6.154 ha in ima 7.846 prebivalcev, tako da pride na kvadr. km 127,6 prebivalcev. Največ je obdelovalnih površin, saj je v svojem obmorskem delu področje zelo rodovito in primerno za intenzivno obdelovanje — lepo uspevajo zgodnji poljski pridelki, v hribovitem predelu pa je razvito vinogradništvo in sadjarstvo ter živinoreja. V Izoli je precej močna industrija, zlasti riblja in druga konzervna proizvodnja, razvijajo pa se

Karla upravne razdelitve komunalne skupnosti Koper

Približno merilo 1:33.000

Ustanovljena je Zadružna zveza za koprsko komunalno skupnost

V soboto je bil v Kopru ustanovljen občni zbor nove zadružne zveze za področje bodoče skupnosti komun v Kopru. Tik pred tem sta bila občna zbora okrajne zadružne zveze Sežana in zadružne poslovne zveze Koper, na katerih so člani razrešili dosedanje upravne odbore, v Postojni pa so to storili že poprej. Izbrani predstavniki združenih organizacij iz vseh treh dosedanjih okrajev, ki tvorijo skupnost komun, so se nato sestali v mali dvorani gledališča ter so tam po izčrpnem poročilu in analizi stanja v kmetijstvu na sploh in posebej v zadružništvu na področju nove skupnosti ter obširni razpravi izvolili novo zadružno vodstvo za to področje. Razen tega so sprejeli nekaj pomembnih sklepov in ukrepov za uravnovešanje in pospeševanje kmetijstva. Vse proučevanje in vsa prizadevanja za napredek kmetijstva so postavljena na solidnejšo, znanstveno podlago. Pri zadružni zvezi ne bo več raznih komisij in referatov za posamezne stroke kmetijske proizvodnje, marveč kmetijska postaja za pospeševanje kmetijstva, ki bo s svojimi laboratoriji posredovala preko pospeševalnih odborov zveze posameznim zadrugam znanstvene izsledke za najuspešnejše prijeme v kmetijski proizvodnji.

Na področju koprskе komunalne skupnosti imajo posamezna področja zelo različno strukturo tal in različne pogoje za kmetovanje, vendar se medsebojno izpopolnjujejo. Celotno področje meri 196.000 ha. Od tega je obdelovalnih površin komaj 15,60%, pašnikov, senožeti in travnikov 43,93%, gozdov 33,10%, nerodovitnega zemljišča pa 7,37%. Za posamezne predele je seveda to zelo različno. Tako je sežanski okraj pretežno kraški teren, ki ima komaj 7,8% obdelovalnih površin, medtem ko je teh v sedanjem koprskem okraju 59,6%, sežanski okraj ima 43,3% pašnikov in senožeti, koprski samo 15,75% itd. Ta nesorazmerja med posameznimi predeli pa izginejo oziroma se možnost medsebojno izpopolnjujejo, če gledamo novi koprski okraj — skupnost komun — kot celoto. Intenzivnejša proizvodnja v vseh kmetijskih strokah, ki so za posamezne predele primerne in se najbolj izplačajo, bo omogočila pravilno izmenjavo posameznih pridelkov, obenem pa omogočila nemoten dotok surovin v predelovalno živilsko industrijo, kar bo na splošno ugod-

no vplivalo na razvoj gospodarstva celotnega področja.

V okviru novoustanovljene zadružne zveze deluje 53 splošnih kmetijskih zadrug, 7 kmetijsko-obdelovalnih, 2 živinorejski, 7 drugih zadrug in 7 zadružnih trgovskih podjetij. Od 9.164 kmečkih gospodarstev, kolikor jih je na področju skupnosti, je v zadrugе včlanjenih 6.163 ali 67,25%. Tukaj pa še ni zajet del postojnskega okraja, ki bo pripadel koprski skupnosti, ker zaradi cepitve dosedanjega okraja še ni točnih podatkov o stanju. Kljub razmeroma visokemu odstotku včlanjenih gospodarstev pa morajo zadrugе delati predvsem na tem, da bodo še preostale kmetje pritegnile v članstvo.

Na skupščini je bilo govora o najrazličnejših problemih, ki zadevajo splošna kmetijsko-gospodarska vprašanja in je bil nakazan izhod iz mnogih težav na terenu. Tako so med drugim razpravljali o koncentraciji osnovnih sredstev za izkoriščanje proizvodnih možnosti, na katere doslej niso ne posamezni kmetje niti zadrugе mislili. Tako je na Krasu in v Brkinih skoraj popolnoma neizkoriščeno brinja, precej sadja in drugih pridelkov. Zato bo treba pri zadrugah napraviti žganjarnje za predelavo brinje, pulpne postaje, prevozne in odkupne postaje in podobno. Nabaviti bo treba še razne stroje in orodje, urediti trsnice in drevesnice, skladišča za umetna gnojila, za razkužilna sredstva, treba bo oživetiti hranilno-kreditne odseke itd. Vse to bi dosegli s koncentracijo osnovnih sredstev, ki jih kmetovalci določene področja rabijo za izkoriščanje obstoječih proizvodnih možnosti, pri zadrugah, ki bi z njimi razpolagala po najboljši uvidevnosti na podlagi temeljite analize stanja. S takimi sredstvi bi lahko zadruga nudila pomoč posameznim kmetovalcem — svojim članom, kar bo močno vplivalo na aktivizacijo članstva po eni strani, po drugi pa bo to pritegnilo v zadrugе tudi kmetje, ki doslej še niso bili člani.

S tem bo tudi v veliki meri izpolnjena naloga zadružništva. Napredek bo očiten. Zadrugе se bodo zlasti lahko posvetile važni nalogi: obnovi podeželja, kot je bila predvidena z desetletnim planom. Odpravljene bodo velike pomanjkljivosti v pogledu mehanizacije v kmetijstvu, kar je bil doslej glavni vzrok, da imamo kljub pretežno agrarni strukturi prebivalstva so-

razmerno daleč nižjo kmetijsko proizvodnjo, kot n. pr. Danska, Švedska, Holandija, Kanada in druge države. Kako velike so te naloge, najbolje vidimo iz tega, da je po planu treba za obnovu vsako leto za vinograde nad milijon cepljenk (sedanje možnosti 10%), za sadovnjake 80.000 drevesc (45%) in podobno. Potrebno bo veliko truda in dela tako posameznih kmetovalcev in zadrug kot celotne zadružne organizacije, da bodo nakazane naloge tudi v resnici izvršene.

Zbrani predstavniki zadružnikov s področja bodoče koprskе okrajne skupnosti komun so nato izvolili tudi upravni odbor nove zadružne zveze. Odbor ima 15 članov. Sestavljajo ga tovariši Savo Merljak, Danilo Herkov in Ivan Knez iz Koprca, Pavel Pribac iz Smarja, Narcis Biloslav iz Skocjana, Ivan Požar iz Sv. Lucije pri Portorožu, Herman ing. Vouk, Albin Simič, Darko Vouk in Franc Cerkvjenik iz Sežane, Milan Zakrajšek, Anton Cehovin in Jože Urbančič iz Postojne in Lovrenc Tomšič iz Ilirske Bistrice, enega člana, ki bo opravljal tajniške posle, pa bodo naknadno imenovali. Novo izvoljeni odbor se je že konstituiral in je bil za predsednika nove zadružne zveze izvoljen tovariš Ivan Knez iz Koprca, za podpredsednika pa Albin Simič iz Sežane.

Občni zbor je bil izredno razgiban in je vnesel med zbrane zadružne predstavnike veliko nove volje in odločnosti, da se pošteno spoprimejo z velikimi in odgovornimi nalogami, ki jih pred zadružništvo postavlja današnji čas.

Mladina postojnske komune po zadnji konferenci

Po uspešni in plodni konferenci mladinske organizacije s področja postojnske komune je postalo delo mladine še posebno razgibano. V kratkem času — od aprila pa do sedaj — že lahko pokaže na nekaj prav vidnih uspehov.

Komisija za delavsko mladino pri komunskem komiteju je prvič sklicala na posvet mlade delavce — članke delavskih svetov in uravnalnih odborov podjetij in tovarn. Čeprav se vabilu komisije niso vsi odzvali in zaradi tega ni bilo mogoče na sestanku razpravljati o gospodarskih vprašanjih, je bil vendarle storjen velik korak naprej. Na posvetovanju so namreč ugotovili, da so taki sestanki zelo koristni in zato potrebni ter bo nujno v prihodnje te stike bolj razviti. Sklenjeno je bilo, da je treba v vseh večjih gospodarskih organizacijah na področju komune spet vzpostaviti mladinsko organizacijo, saj je komunska konferenca ugotovila, da je tudi precej mladih delavcev še izven mladinske organizacije.

Mladi delavci postojnske komune so se živahno pripravljali tudi na svoj mladinski praznik — festival v Kranju. Kljub izredno slabemu vremenu se ga je udeležilo nad sto vajencev in drugih mladincev iz delavskih vrst. Z izleta so prinesli najlepše vtise, saj so si grede ogledali tudi znameniti partizanski spomenik — bolnico »Franjo« pri Cerknem. V okviru priprav za festival so mladinci vajeniške šole v Postojni pripravili izlet na spomladanski zagrebški velesesem, pomagali pa so tudi pri izgradnji fizikulturenega letnega telovadišča v Postojni.

Tudi komisija za kmečko mladino ima polne roke dela. Pripravlja namreč prvi komunski festival kmečke mladine, ki bo še ta mesec v Prestranku. Festival bo prikazal kulturno in telesno-vzgojno dejavnost kmečke mladine postojnske komune, povezan pa bo s tekmovalnim koscev in s kmetijsko razstavo. Komunski komite je namenil ob tej priložnosti izpeljati tudi posebno propagandno akcijo proti alkoholizmu in bo zato organiziral na festivalu prodajo samo brezalkoholnih pijač.

Aktivnost mladinske organizacije postojnske komune se odraža tudi v kulturno-prosvetnih prireditvah in proslavah, ki jih je mladina že izvedla v počastitev desete obletnice osvoboditve. Skupaj so doslej imeli sedem takih prireditev, od teh je šest izvedla gimnazijska mladina, ki je nastopila z njimi tudi izven Postojne.

Komunsko vodstvo mladine pa ne skrbi samo za resno delo članov mladinske organizacije, marveč misli tudi na njihovo zabavo. Tako je mladina imela od konference že tri družabne popoldneve. Pokazali so se zelo uspešni, saj se mladinci na njih pobliže spoznavajo, po drugi strani pa so deležni zdrave in pozitivne zabave ter lepega razvedrila.

Lahko trdimo, da se mladinska organizacija v postojnski komunni uspešno uveljavlja na vseh področjih družbenega življenja in dosledno izvršuje vse na komunski konferenci sprejete sklepe.

Vogrič Marija

Ameriški kapar najresnejši problem našega sadjarstva

Kmetovalci tako pri nas, kakor tudi mnogokje drugje po svetu — so vajeni hoditi po stari uglajeni poti stoletnih izkušenj dedov in pradedov. Le neradi in s težavo se oprimejo pri svojem delu kakega novega načina, ki ga narekuje sodobna kmetijska znanost. Zaradi tega zajedavci in bolezniki, ki so na novo prenesene v naše kraje, ne naletijo skoraj na noben odpor pri kmetovalcih, kljub mnogim nasvetom in opominom strokovnjakov. O škodljivosti bolezniki in zajedavcev so pričrni šele tedaj, ko so se jim tako daleč razmnožili in razširili, da je škoda nepopravljiva. Tako so se žal že premmogi naši sadjarji prepričali, kakšen škodljivec je ameriški kapar — čeprav je tako zelo majhen — ko so gledali, kako se jim je drevo za drevsom v sadovnjaku posušilo. Če bi poslušali pravočasne nasvete, ne bi prišlo tako daleč. Sicer je res zelo kriva vojna, da se sadjarji niso poprej lotili zatiranja. Tedaj se ni nihče zmenil zanj, po vojni pa se tudi ni moglo takoj pričeti s sistematičnim zatiranjem zaradi pomanjkanja škropiv in škropilnic. Sedaj, ko so škropiva in v glavnem tudi škropilnice na razpolago, je pa res že skrajni čas, da se vsi voljno in z razumevanjem lotimo zatiranja.

Prav bo, če prikažemo našim sadjarjem, ki tudi še v tekoči zatiralni akciji mnogokje le nevoljni pustijo škropiti svoje sadovnjake, kako z zajedavcem ravnajo v njegovi domovini, v Severni Ameriki, in kakaj tam sadjarstvo kljub njegovi razširjenosti bujno uspeva.

Dokler še ni bil razširjen ameriški kapar, tudi tam niso nič negovali svojih sadovnjakov. Kar je zraslo, je bilo prav, če tudi škrlupavo, rjasto in črvido. Vse so prodala, saj boljšega sadja nihče ni ponujal. Ko pa se je kapar razširil in se je drevje zaradi njega začelo sušiti, je povzročil pravo revolucijo v sadjarstvu. Kmalu so s poskusi ugotovili, da je žveplenoapnena brozga dovolj učinkovita zoper kaparja in so jo začeli splošno uporabljati v zimskem škropljenju; vendar je to bilo zdrženo s stroški, zlasti pa z izgubo časa, ki ga farmar na obširnem posestvu ni imel na pretek.

Sprevideli so, da se morajo odločiti za eno od dveh možnosti: povečati površino sadovnjaka do take velikosti, da se jim bo izplačalo opustiti poljedelstvo, ki jih ovira pri pravočasnem opravljanju del v sa-

došnjaku, ali pa sploh opustiti sadjarstvo. Tako so nastale pri njih iz kmečkih posestev velike sadjarske farme, ki so pridelovale zdravo sadje za trg, ker so s škropljenjem uničevali kaparja ter druge zajedavce in bolezniki, dočim so ostala kmečka posestva, ki so obdržala male površine sadovnjakov od pol do 2 ha, izpadla iz sadne trgovine. Iz šole, ki so jo prešli sadjarji v kaparjevi domovini, bi se tudi mi lahko kaj naučili, v kolikor in dokler nas ne bo kapar sam prisilil. Vemo, da v borbi s kaparjem ne pomaga drugo, kakor škropljenje. Če bomo škropili, bomo pridelali zdravo sadje in obvarovali sadno drevje pred odmiranjem. Kdor bi računal, da raje pusti sadno drevje, naj se posuši ali ga raje poseka, kakor bi škropil in zaseje ali zasadi dosedajni sadovnjak s kakšno drugo kmetijsko rastlino, bi se v računu zmotil! Imamo namreč veliko zemlje, kjer nobena kmetijska kultura ne bi tako uspevala, kakor prav sadno drevje. Ne moremo in ne smemo zavreči teh izrazitih sadovnjakov, da bi ostali nepravilno izkoriščeni. Ameriška farmarji so si napravili ogromne sadovnjake (tudi nad 100 ha), kjer se izplačajo vse potrebne investicije za vzorno oskrbovanje drevja. Noben posameznik pri nas nima tako velikih površin. Da bi kljub tej razdrobljenosti površin mogli izvajati uspešno borbo s sadnimi škodljivci, zlasti z ameriškim kaparjem, nam je priskočila na pomoč ljudska oblast. Poskrbela je za škropilnice, izdelala ali nabavila v tujini škropiva in celo organizirala škropilne ekipe, ki gredo od sadovnjaka do sadovnjaka, da nam poškrbijo drevo za drevsom. Mi sodelujemo pri tem le z manjšo delovno silo in plačamo primerno majhno odškodnino od drevesa. Če je delo škropilne ekipe pravilno organizirano in če je škropljenje izvedeno temeljito (na kar lahko sami vplivamo, če smo pri škropljenju prisotni), smo celo na boljšem, kakor sadjarji v Ameriki, kjer si morajo sami vse oskrbeti in napraviti.

O samem kaparju ni treba mnogo govoriti. Kdor ga ima doma v sadovnjaku, ga tako predobro pozna. Opozoril bi le na nekatere zamenjave z drugimi kaparji in bolezniki, ki so možne v krajih, kjer se kapar na novo pojavlja. Na sortah možanogar in belfleur večkrat opazimo sadove z rdečimi točkami na lupini. Te točke so sicer podobne okužbi po ameriškem kaparju, ven-

dar je to začetna okužba gnilobnih glivic. Pojav teh začetnih glivičnih okužb res spominja na okužbo po ameriškem kaparju, zlasti na plodovih belfleurja, kjer so vdorna mesta glivice skozi naravne odprtine na lupini. Okrog sivobelkaste lentice se napravi rdeč krog, ki ga vidimo tudi na plodovih, okuženih od ameriškega kaparja. Vendar je razlika. Pri okužbi od ameriškega kaparja je v sredini rdečega kroga okrogla kapica črne do temnosive barve in premera do 2 mm. Velikost in barva kapice je odvisna od razvojne stanja kaparja. Če se s konico igle dotaknemo kapice, ki nas spominja na tanko lupinico ali lusko, najdemo pod njo še manjšo okroglasto ploščato us rumene barve, ki je brez nog in glave. Vsega tega ne vidimo, če imajo plodovi rdeče točke ali kroge, ki so jih povzročile gnilobne glivice.

Rekli smo, da se moremo uspešno postaviti v bran ameriškem kaparju edinole s škropljenjem. Drugačnje borbe z njim v sadovnjaku ni. Mnenje, da se je kapar že unesel, da bo oslabil v svoji napadalnosti, je prazno. Dokler ga ne bomo uničili s kemičnimi sredstvi, tako dolgo bo uspeval in nas siromašil.

Najuspešnejše ga zatiramo z zimskim škropljenjem. Ker so kaparji pod kapico, mora škropivo biti dovolj jedko, da razje in zalepi kaparja. Taka škropiva smemo uporabljati le, ko ni na drevju listja in plodov, ker bi jih škropivo ožgalo. Z njim škropimo golo drevje tako temeljito, da je namočen vsak najmanjši del lubja po vejah in deblu, ker morajo neposredno zadeti vsakega zajedavca, da ga ubijejo.

V močnejše okuženih področjih, kjer z enkratnim ali dvakratnim škropljenjem nismo dosegli dovoljnega učinka, bomo škropili še poleti, tedaj ko bodo komaj izlegle ličinke še brez štita. Te ličinke bomo uničili z nikotinskimi škropivi ali z emulzijami lahkih ali letnih mineralnih olj. Albolin je eno od takih letnih olj. Rabili ga bomo za poletno škropljenje v 2% emulziji.

Ali pa bomo v 2% žveplenoapneni brozgi, ki jo itak rabimo za poletna škropjenja, dodali 0,2% surovega nikotina, 0,5% nikotinskega sulfata ali pa 2% tobacnega izvlečka. Škropimo tedaj, ko je najmlajših gibljivih ličink pod lubjem največ. To je v sredini junija, v juliju in še do sredine avgusta.

Keuc Jože

Pomoč prizadetim po toči v Goriških Brdih

Prelepa Goriška Brda so prav nesrečna zaradi pogostih ujm in jih zlasti spomladi in poleti rada obišče toča. Tako je bilo spet tudi letos 19. maja, ko je silovita nevihta s točo skupaj popolnoma uničila letošnji pridelek sadja in vina. Toča je ležala po nevihti tako na debelo, da je izgledalo, kot bi Brda pobelil sneg v najhujši zimi. Vsa letina, ki je tako lepo obetala, je šla po zlu. Pridni Brici so bili zelo prizadeti, saj ni bil uničen le letošnji pridelek grozdja, marveč je v vprašanju še za nekaj let v naprej, v kolikor ni bila trta sploh uničena.

Organi ljudske oblasti in kmetijski strokovnjaki so takoj podvezeli vse potrebno, da se zavaruje in ohrani s pravilnim ravnanjem trta, v kolikor se še da. Domačim kmetijskim izvedencem so se pridružili še mnogi drugi iz vse Slovenije, ki so s svojim znanjem in izkušnjami pomagali storiti vse, da se prizadeti vinogradi obvarujejo popolnega uničenja. Tako je od Vinarskega inštituta iz Maribora prišel tovariš Stane Metkovič, od okrajne zadružne zveze pa tovariš Jože Konstiljak. Okrajni ljudski odbor v Ptujju je poslal na pomoč tovariša Franceta Novaka, Zavod za raziskovanje kmetijstva iz Koprca pa tovariša Antea Flego. Vsi strokovnjaki so ostali v Brdih več dni in skupaj z domačimi pomagali prizadetim kmetovalcem z navsveti in navodili, da so lahko čim boljše opravili vsa potrebna dela v

poškodovanih nasadih, vinogradih in sadovnjakih. Posebno so si prizadevali, da so vinogradniki poskrbeli za trte, da jih očuvajo in s pravilnim ravnanjem vzgojijo novi les. Tako bo velika škoda čimprej popravljena.

V Brda že tudi prihaja prva pomoč. Tako so že pripeljali prvi kontingent 4500 kg modre galice, poskrbeli pa so tudi, da bodo Brici čimprej dobili potrebne količine umetnih gnojil za dodatna gnojenja. Razen tega so že dobili tudi novo pošiljko 1500 raket proti toči, ki so jih razdelili med 28 postaj. Republiški štab za obrambo proti toči je določil 450.000 din za zgraditev novih strelskih postaj, ki jih bodo čimprej postavili. Tako bosta dve novi na Neblem, ena na Colem brdu, dvanajst pa na črti Medana—Vipolže—Cerovo—Kojso. Gradnja postaj so prevzele splošne kmetijske zadrugе in zasebni zidarji, opremilo pa jih bo remontno podjetje v Dobrovem. Vsaka postaja bo imela odšlej po 25 raket. Ker so tudi na italijanski strani začeli ojačevati strelske postaje proti toči, lahko pričakujemo, da bo obramba proti najhujši sovražnici briških kmetovalcev v prihodnje bolj učinkovita.

Ljudska oblast in vsa naša skupnost bo storila vse, da se težke posledice te velike elementarne nesreče čim bolj omilijo in si prizadeti briški kmetovalci čimprej opomorejo.

Ljudske knjižnice v koprskem okraju in uspehi knjižne akcije

Lansko leto sem dobršen del dopusta prebila v koprskem okraju. Moje zanimanje pa ni veljalo samo lepotam in zanimivostim različnih mest tega okraja, vse bolj so me zanimalo ljudske knjižnice.

Najprej sem obiskala študijsko knjižnico v Kopru. Njena zgodovina mi je bila že znana. Vedno znova sem si prizadevala pridobiti merodajne informacije o letnih merodajnih forumih za ločitev obeh knjižnic: ljudske in študijske. Pomen in naloga obeh knjižnic je namreč v bistvu različen. Zato je prav, da ima vsaka svoje prostore, svoje ljudi in svoje subvencije, le tako bo obema zagotovljen nemoten razvoj. Majhna subvencija, ki jo prejema študijska knjižnica v Kopru, pač ne more kriti življenjskih potreb obeh ustanov in tako se vedno znova pojavljajo neljuba trenja ob vprašanju, kateri izmed njih gre prednost. Zaradi te nezdrave politike se nobena od teh knjižnic ni mogla polno razviti.

Iz Kopra me je pot vodila v Izolo. Tam ljudske knjižnice še niso imeli. V Piranu so se pripravljali na ureditev knjižnice, v Portorožu so obljubili, da jo bodo uredili. Šla sem še v Korte, ki ležijo na strmih grebenih. Tam imajo zadružni dom, knjižnice pa še nimajo, sedaj jim jo nadomešča šolska. Z vaščani sem se pogovarjala o knjigah. Ljudje so izjavljali, da bi že brali, toda pozimi. Še ljubše pa bi jim bilo, če bi jim kdo pripovedoval vsebino knjig. Če bi imeli v vaši kakšnega dobrega pripovedovalca, bi se zbrala vsa vas in poslušala. Starejšim ljudem branje namreč že nagaja, mladina pa je preveč nemirna, da bi obsedela pri knjigah. V Dekanih so že imeli ljudsko knjižnico. Povpraševala sem, kako pa je s knjižnicami po drugih krajih tega okraja in odgovarjali so mi, da jo imajo le redkokje. Nisem pa mogla, če sem hotela objektivno presoditi, nikogar dolžiti za to. Pomisliti sem morala na posebne gospodarske, kulturne in politične prilike, ki so v teh krajih vladale v preteklih letih. V nekaj letih pa ne moremo nadomestiti tega, kar je leta in leta bilo zanemarjeno in zatirano. Popolnoma razumljivi pa so tudi ukrepi prosvetnih forumov v prvih letih po osvoboditvi, ko so imeli prednost gledališče, pevski zbori in plesne skupine. Z delom teh skupin je kulturno življenje šele pričelo utripati. Leta in leta preganjana slovenska beseda in knjiga je morala po ovinkih najti svojo pot do ljudi. Gledališče in petje jo je prinašalo ljudem. Zdaj pa je nastopil že čas, ko bodo tudi knjižnice polno zaživele.

V času, ko smo po vsej Sloveniji organizirali knjižno akcijo, se je marsikaj v prid ljudskim knjižnicam napravilo tudi v tem okraju. Morda bi bilo prav, da razložim bralcem Slovenskega Jadrana, zakaj smo organizirali knjižno akcijo. Znova smo hoteli poživiti zanimanje za podeželske ljudske knjižnice. V posameznih okrajnih središčih so se ljudske knjižnice dobro razvile in lepo uspevajo, slabše pa je kazalo s knjižnicami na podeželju, to pa zlasti po letu 1950, ko so se knjige občutno podražile. Kupna moč teh knjižnic je bila le majhna, prosvetna društva pa, ki bi predvsem morala skrbeti za obstoj in razvoj teh knjižnic, so se borila z denarnimi težavami in knjižnice so počasi zamirale. Lani se je njihov položaj znatno izboljšal. Ljudski odbori in okrajni ljudski odbori Ljudske prosvete so dali za knjižnice v okrajnih središčih okrog 15 milijonov dinarjev, za podeželske knjižnice pa okrog 5 milijonov dinarjev.

Razstava šolskih risb

Pedagoško društvo v Kopru priredi v okviru proslav ob desetletnici osvoboditve in zleta TD Partizana razstavo šolskih risb z vseh šol koprškega okraja. Razstava bo razdeljena v dva dela, in sicer šoloobvezno risanje in umetniško udejstvovanje dijakov, s čimer bo še poudarjen estetsko-vzgojni značaj razstave. Razstava bo v mali dvorani koprškega gledališča, otvoritev bo v soboto ob 11. uri. Odprta bo do 12. junija, vsak dan od 8 do 12 in od 14 do 18. Vstop je prost.

Tako so ljudske knjižnice laže zaduhale posebno zaradi knjižne akcije same, v okviru katere so naše založbe prodajale svoje knjige z znatnim popustom. V treh mesecih je bilo kupljenih knjig za okoli 12 milijonov dinarjev, in sicer jih je kupilo nad 400 od približno 700 ljudskih knjižnic. Knjižna zaloga pri založbah se je zmanjšala za približno 60.000 knjig. Posamezni okraji so se za knjižno akcijo zelo zavzeli. Posebno so se potrudili okraj Ptuj, Maribor-okolica, Ljutomer, Sežana, Tolmin, Trbovlje, Kranj, Celje in Koper okolica. Za knjižno akcijo so prispevali okrajni odbori Ljudske prosvete, občine, prosvetna društva, Kmetijske zadruge pa so nas razočarale, na njihovo pomoč smo mnogo gradili, toda zadruge so za vso akcijo prispevale le 600.000 din.

Zelo važna je bila knjižna akcija za koprski okraj; v tem času so se namreč pričele v tem okraju intenzivne zanimati za knjižnice. V Kopru je okrajni odbor Ljudske prosvete določil iz svojega proračuna približno 100.000 din za nakup knjig. Knjige so namenjene posameznim krajem. Študijska knjižnica v Kopru je kupila za oddelek ljudske knjižnice za 124.000 din knjig. Prosvetni forum v Kopru pa se je sedaj odločil, da bo ločil obe knjižnici; za ljudsko knjižnico bodo poiskali primeren prostor. Ko bo dobila koprška ljudska knjižnica čvrsta tla pod nogami, bodo tudi ostale knjižnice koprškega okraja intenzivneje zaživele.

Zelo so se razvneli v Izoli. Tam je prosvetno društvo Svoboda zaprosilo mestno občino in podjetja za podporo za ustanovitev knjižnice in zbrali so okrog 80.000 din. V Piranu je dala mestna občina za nakup knjig 47.000 din. Tudi podeželske občine niso manjkale. V Dekanih je dala občina 10.000 din. Posebno so se izkazali v Borštu, tam so knjižnici namenili 20.000 din. Izvršni odbor Ljudske prosvete je dal namesto venca na grob pokojnemu tov. Borisu Kidriču za nakup knjig 20.000 din za ljudsko knjiž-

nico v Marezigah. Tovarna pletenin Metka iz Celja pa je iz svoje sindikalne knjižnice poslala nekaterim krajem v koprskem okraju svoje knjige. Sindikat prosvetnih delavcev univerzitetne knjižnice je poslal v Marezige nekaj 10 stotin knjig. Za bodočo ljudsko knjižnico v Portorožu je dalo prosvetno društvo Svoboda 100.000 din. Izven knjižne akcije je dal Okrajni odbor Ljudske prosvete v Kopru še približno četrtilijona dinarjev. Tako bodo v kratkem slovesno odprli ljudske knjižnice v Dekanih, Izoli, Marezigah, Šmarju, Portorožu in Sečoveljah. To je vsekakor velik uspeh knjižne akcije. V tem okraju je s tem ustvarjena osnova za ljudske knjižnice in čas bo pokazal, da je padlo dobro seme v rodovitno prst. Na ustvarjenih temeljih bo treba graditi dalje in pri tem misliti na razne oblike delavskih knjižnic. Morda se bodo bralni večeri obnesli in tako pomagali utrditi zanimanje za slovensko knjigo, ki je bila v preteklosti tako preganjana. Roza Mencin

Nekaj misli ob novi številki Borov

Z nekoliko zamude se je pojavila druga številka »Borov«, ki smo jo že nekoliko nestrpno pričakovali, se je veselili, pa se končno tem bolj razočarali. Če je bila prva številka bogata vsaj po številu sodelavcev, nam ta v tem pogledu ne prinese nič novega, kar zadeva kvaliteto, pa je odločno slabša. Človek dobi vtis, da se uredništvo bori za prispevke, oziroma da jih iščijo iz avtorjev. Na vsak način je pa nevarnost tudi v tem, da bi avtorji prispevkov ne imeli revije za podružnico Odpada, kjer se da spraviti v denar vse, kar ni za rabo. To velja pridesev za poezijo — ki je ni mogoče primerjati s poezijo prve številke. — Čeprav je tudi tisto težko proglašati za merilo —, za prvo pa skoraj v isti meri. Irma Kacin, ki nas je prej presenetila, nas je pustila hladne s svojim prispevkom, ki niti oblikovno ni dozorel — rešuje

se se z naslovom »Slike«, vendar včasih niso niti skice — niti vsebinsko. Jožeta Pahorja odlomek iz scenarija »Talci« prav tako še ni dozorel niti za objavo, še manj za snemanje. »Zgodba o goldinarju« Mare Samsa bi bila odlična šolska naloga, morda tudi zelo dober pripomoček za pouk moralne vzgoje v nižjih razredih srednjih šol z csem svojim bogatim zakladom lepih naukov, v reviji za književnost in kulturo pa ne sodi. O poeziji ne bi posebej govoril, razen o zapisu narodne »Oj solata, grandičel«. Prav s takimi stvarmi bi revija morda književnosti in kulturi veliko več koristila, kot z vsemi ostalimi stvarmi. Zapisovalec naj bi nadaljeval in dobil še veliko posnemovalcev.

Tri petine revije so posvečene razpravam, zapiskom in poročilom. Verjetno je to spet zadrega za beletristiko, ne mačehovski odnos do nje. Predvsem bi omenil tu Čermeljovo poročilo o fašističnem plebiscitu leta 1929 na Gorškem, Dobrotoljčev članek o prevodih pesmi Gradnikovih pesmi v tuje jezike in Budačev pregled Pinguentinijevega slovarja tržaškega dialekta kot stvari, ki jih človek res z zanimanjem prebere. Ostali prispevki so krajši in priložnostni razen Vilharjeve razprave o nazorih Marxa in Engelsa, kar se tiče družbenega upravljanja v šolstvu. Zdi se mi, da hoče Vilhar od njuje le nekoliko preveč, ker tako Marx in Engels kot Vilhar razpravljajo o tem le načelno in se ne ukavirajo s problematiko prehoda na družbeno upravljanje. Načelno stališče je pa vsem, ki njuno delo le količkaj poznajo, jasno.

Ob zaključku le to: v reviji pogrešam poglobljanje v specifično problematiko našega, t. j. primorskega življa, obravnavanje in po možnosti reševanje problemov, s katerimi se ostale revije in tisk ne bavijo, popularizacijo književnosti in kulture med domačimi bralci, pri tem pa seveda ne na škodo kvalitete prispevkov. M. V.

S pesmijo po slovenski deželi

Koncerti in gostovanja mladinskega pevskega zbora postojnske gimnazije

V začetku maja se je mladinski pevski zbor postojnske gimnazije prvič predstavil s samostojnim koncertom na čast 10. obletnice osvoboditve in ustanovitve gimnazije v Postojni.

Pevski zbor na gimnaziji je ustanovil v začetku šolskega leta prof. Viktor Samuda. Zbor šteje okrog 80 mladincev in prvi koncert so imeli v Postojni 29. aprila. V prvem delu koncerta so zapeli deset narodnih in partizanskih pesmi, v drugem delu pa smo slišali dve solo pesmi Tanje Berlot ob klavirski spremljavi prof. Samude. In končno v tretjem delu zopet narodne in partizanske pesmi. Za zaključek Pesem o Titu ob spremljavi klavirja. Mladinski pevski zbor je žel svoj prvi uspeh. Ne moremo pa razumeti, zakaj v Postojni na takih prireditvah ni občinstva.

Drugi koncert so imeli mladi pevci na Rakeku, kjer so ponovili svoj program iz Postojne v nabitno polni dvorani. Rakečani so odhajali s koncerta zadovoljni in ponosni, da njihovi otroci obiskujejo gimnazijo v Postojni.

Mladi pevci pa so se odpeljali na Kras, v Sežano, kjer so imeli dva koncerta. Popoldne v sanatoriju za TBC, zvečer pa so zapeli Sežančanom. Svoj program so nekoliko spremenili. Na sporedu je bila še skladba mladega Postojnčana Alojza Srebotnjaka »Kraška burja«, ki jo je lepo zapel gojenec glasbene šole v Postojni, Vrtovec. Žal, tudi v Sežani ni bilo veliko občinstva. Morda zaradi zgodnje ure, kajti začeli so že ob 18. uri.

Naslednji koncert zbora je bil v Pivki. Sem so prišli mladi pevci, da bi razveselili naše delovne ljudi v tovarni »Javor«, pa tudi ostale prebivalce Pivke. Spored je bil isti kot v Sežani, le z razliko, da je bila dvorana v »Javorju« polna. Prijetno presenečenje za pevce je bil

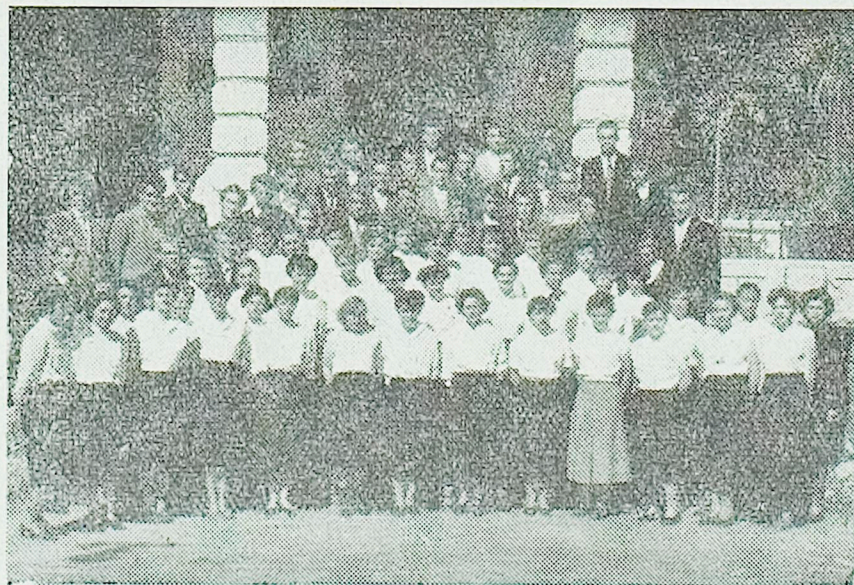
pristrčen nagovor, ki ga je imel predsednik SKUD v Pivki.

In končno se je zbor popeljal še med naše brate Hrvate v Pazin. To je bilo najdaljše skupno potovanje zbora in tudi gotovo največji uspeh, kar jih je zbor do sedaj doživel. Pazinčani so bili tako navdušeni, da pleskanaju po nekaterih pesmih ni hotelo biti konca. Velika dvorana Narodnega doma v Pazinu pa ni mogla sprejeti vseh, ki so želeli slišati mlade Postojnčane.

To je bila v kratkih besedah turnea mladinskega pevskega zbora postojnske gimnazije. Ko bo zbor drugič nastopal, bo gotovo tudi obisk večji, ker bodo ljudje vedeli, da so mladi dijaki dobri pevci.

Ob koncu samo še priznanje mlademu zboru in zborovodji, prof. Viktorju Samudi.

— vinko —

Mladinski mešani pevski zbor postojnske gimnazije

NEPORAVNAN DOLG

Te dni je izšel v srbskem jeziku roman Ivana Potrča »Strasti na selu« (Kmetje), za katerega je prejel avtor letošnjo Prešernovo nagrado. Knjigo je prevedel Milan Rakočević. Pa mi je ob tej priliki prišlo na misel, da smo dolžni Slovenci temu zvestemu posredovalcu naše literature oceno prevoda, ki je bil po svoji vsebini za nas nedvomno še bolj pomemben kot slednji, in to za Prešernove Poezije, ki jih je prevedel in izdal spomladi leta 1954 v Cetinju. O tej knjigi je izšlo le nekaj notic in dva intervjuja s prevajalcem, ki sta po vsebini precej sorodna, četudi sta ju pisali dve različni roki.

Odveč bi bilo, ko bi razglašal, kakšno delo je opravil prevajalec s prevodom pesmi največjega slovenskega pesnika. Ta njegov podvig, ki šteje še v mladostna leta, kakor je sam izjavil, bi lahko imenovali »srečno roko« pri izbiri, saj se je lotil prevajanja pesmi, ki jih je vredno prevajati in ki že zaradi svojega slovesa zbujujajo naklonjenost in zadovoljstvo.

Teško bi bilo primerjati Rakočevićeve prevode z ostalimi srbskimi prevodi, ker so le-te zelo zastareli

ali pa raztreseni po revijah. V poslednjem času sta izšla le dva v knjižni obliki (Krklečev prevod Sonetnega venca 1949 in Jovanovičeve Izbrane pesmi 1950) poleg Rakočevićevega, kar dela prevajalcu čast, da se je lotil prevoda celotnih Prešernovih Poezij iz leta 1847 (manjkajo le nekateri epigrami). Mislim tudi, da bi bilo nesmiselno primerjati od besede do besede srbski prevod s lovenskim originalom in ugotavljati, ali je ali ni prevajalec prevedel vsako besedo. (Prešernov jezik je itak tako zgoščen, da si prevajalec ne more dovoliti številnih spregledov). Gre bolj za celoto. Treba je prisluhniti, kako izzveni Prešernova pesem v srbsčini, ali z drugo besedo in bolje, kakšne bi bile Prešernove pesmi, ko bi jih bil zapel pesnik v srbskem jeziku. Če uspe avtorju prevoda vsebinsko preleteti pesem v tuj jezik, ne da bi pri tem zmahil ali obledel vsebino in storil progrobih oblikovnih svojeglavosti (n. pr. sonet spremenil v stanco ipd.; pri tem pa takoj poudarim, da ne mislim zamenjave enajsterca z dvanajstercem, kot je storil Rakočević pri sonetih in je storil prav, ker ni okril originala pri vsebini, marveč ga je vli v posodo, ki so je tuja usta bolj navajena), potem so rahli besedni spodsrljaji pač malenkostni, če ne pomembni.

Rakočević je naslonil prevod tesno na original. Zaradi tega je njegov prevod v primeri z drugimi jezikovno manj virtuozen in pesniško ambiciozen. Kljub temu pa je njegova beseda pristna in sveža. Celo tako tesno se je naslonil na original, da je obdržal v sonetnem vencu slovenski akrostih (Primicovi Juliji), cesar mislim, da mu pri vsem prizadevanju ni bilo treba in je delu bolj v škodo. Seveda ocenjujem prevod kot celoto in pri toklih in toklikih odlično in lepo prevedenih verzih ne mislim, izbrskati deset ali petnajst verzov, ki so se mu ponesrečili (bodi jezikovno, ker ga je zavedla slovenska beseda, ali metrično, kjer se je spotaknil), kot je to storil njegova dni ocenjevalec slovenskega prevoda Gorskega venca. Zaradi prej omenjenega je Rakočevićev prevod bolj veren od ostalih, a manj pesniški, v pomenu, da je manj čutiti skoznj pesniška osebnost prevajalca. Za primer točnega prevoda naj navedem zadnji dve tercini prvega soneta Sonetnega venca:

... iz jedne ljubavi sve misli roje
i gdje su ponoći u snu mirovale,
bude se čim zora prosne zrake
svoje.

Ti si mi života moga
magistrale,
u kom će živjeti nakon smrti moje
rana mojih spomen — tvoje, draga,
heale.

Če bi se lotil prevoda kot literarni kirurg in lekarnar in bi iskal koščice in praške, ki manjkajo ali so odveč, bi seveda moral očistiti prevajalca, da ni pravilno prevedel (ali razumel?) verz »zbude se, ko spet zarja noč prežene«, saj ga je dobesedno prevedel »zbude se, ko razspilje zora svoje žarke«. Toda tudi oba ostala prevajalca (Krklec in Jovanović) nista potemtakem »razumela« verz in sta vsak po svoje »zbujala« (misli), prvi »z zoro pred belim dnevom«, a drugi »tam, kjer jih je spet prebudil dan«. Toda tudi sam nisem prepričan, da vsi trije »niso razumeli Prešernovega verza«. Takih dobro prevedenih mest je dobršna večina in to igrivost s primerjanjem sem si dovolil le z namenom, da poudarim, da je Rakočević prevod smiselno, vsebinsko in oblikovno zelo uspel, da mu ni mogoče očitati slabosti in površnosti (poslednje še najmanj, saj kažejo pesmi same, da so izpljene do kraja) in da se prevajalec lahko zaveda, da bo vsak naslednji prevajalec Prešernovih verzov moral tenko oščititi duha in pero, da bo lahko ustvaril resnično boljši prevod. Mislim celo, da bi bil Rakočević namen, da bi dodal sedanjemu prevodu še ostale pesmi in nemške sonete, zelo koristen za tiste, ki žele spoznati v domačem jeziku pesmi našega največjega pesnika, in za naš narodni ponos.

Knjiga ima tudi tehten uvod, ki ga je napisal Josip Vidmar in je lepo opremljena. jk.

SVET POD SNEŽNIKOM

pred trinajstimi leti in danes

OBISK PRI GRKOVI MAMI

Nedaleč od Ilirske Bistrice, kake trideset ure hlače, čepi v zavetju vedno zelenih host prijazna vas — Mala Bukovica. Nekaj sto korakov v stran bočne vlaki in pelje lepa asfaltna cesta proti Reki. Tik ob progi, poleg železniške žuvalnice stoji dom Grkove mame.

V nekem čudovitem skladu sta Grkova mati in njena hči: obe prikupni, nemi in zelo zgovorni obenem. Kajti to, kar skrivata v se-

takimi izpadi so bežale v gozdove cele družine. Partizani so jih lepo sprejeli in jih spremljali na osvobodeno ozemlje v Loško dolino.

Ko se je okrog polovice maja pred trinajstimi leti odpravljala skupina sedmih partizanov v Brikine, da bi zaščitila prehod nekoliko družin na osvobodeno ozemlje, je ta skupina med potjo napadla sovražno postojanko v Mali Bukovici. To akcijo je vodil narodni heroj Drago Maslo in je tako sedmim partizanom sredi be-

niku hude udarce. Ker s četo niso mogli navzlic tolikšne premoči nikdar obratovati, se je podivjano vojaška drhal spravila nad prebivalstvo. Koncem maja in v začetku junija 1942. leta je sovražnik požgal vasi Mereče, Malne, Bitnje, Podstenje in Ratečevno brdo. V Bistrici in Mali Bukovici so obesili pet ljudi, med njimi sinova Grkove mame Francija in Lojzeta ter terenskega obveščevalca Josipa Celigoja.

Iz požganih vseh so mnogo ljudi odgnali v internacijo. Medtem ko so domovi goreli pa so zverniko umorili 32 talcev. Toda vse to ni sovražniku ničesar pomagalo. Ljudstvo se je še bolj stnilo v velikem boju. Neuklonljiva volja naših borcev in upornost vsega ljudstva sta rodila svobodo.

PO DESETH LETIH GRADITVE SE ENA NOVA TOVARNA

Občane Ilirske Bistrice in okoliških vasi pod Snežnikom spremljajo letošnje proslave 10-letnice osvoboditve tudi pomembne delovne zmage pri gospodarskem in kulturnem napredku. In ko bodo te dni praznovali v Mali Bukovici svoj občinski praznik — 4. junij, ne moremo mimo, ne da bi spregovorili vsaj nekaj o njihovem dosežkem delu.

V povojnih letih se je Ilirska Bistrica razvila v močno industrijsko središče. Razen lesne industrije, ki jo spremlja vrsta modernih nizarških obratov. Zag in tovarna lesnita, dograjuje podjetje »Zadrutina« v Ilirski Bistrici novo tovarniško postojanje za proizvodnjo vinske kisline, kazeina in kazeinskih klevjev. Tako tovarne imamo v naši državi le v Sisku na Hrvaškem, ki pa ne zmore predelave vsega vinskega kama, ki

izdelkih je na inozemskih trgih veliko. Vinske kisline in kalijeve bitratrate uporabljajo predvsem v živilski industriji za pripravljavanje raznovrstnih pijač in pecivnih praškov. Še sedaj v zaslihih prostorih proizvajajo podjetje »Zadrutina« vinske kisline in kalijeve bitratrate. Proizvodnja se je obnesla in predvidevajo, da bodo v bližnji prihodnosti izdelovali lahko tudi druge podobne izdelke.

Kazein uporabljajo za lepilo in primesi barvam. Lepil za furnirje in vezane plošče, za barvo usnja in podobno. Uporaba kazeina vse bolj pridobiva na svojem pomenu. Ker pa je proizvodnja odvisna od količine mleka, je tudi v tem pogledu postavitev te tovarne v Ilirski Bistrici pametna zamisel. V svoji najstarejši mlekarici v Sloveniji pridobivajo, da podjetje »Zadrutina« kazein zelo dobre kvalitete. Vendar sedanjih prostori ne zadostujejo tehnološkemu procesu proizvodnje in se je podjetje odločilo, da bo tudi ta postojanje združilo v novo tovarniško postojanje za vinske kisline. Kakovost »Zibkleja«, ki ga že izdelujejo, je zelo dobra in sedaj pripravljajo nov izdelek — suhi klev brez tekočih kemikalij, ki bo precej pripravnejši, tako za uporabo kakor tudi za pakiranje in odpremo.

HOTEL NA SVINŠČAKIH IN REGULACIJA BISTRICE

Slikoviti kraji pod Snežnikom in ugodne prometne zveze pa dajejo temu svetu vse ugodnosti za razmah turizma in gostinstva. Ljudski odbor mestne občine v Ilirski Bistrici je že lani sprožil zamisel, da bi obnovili hotel na Svinščakih, ki so ga med vojno požgali četniki. Dela

Grkova mama pripoveduje...

bi, ta prijazen dom za svojimi zidovi. Grkova mati pa v srcu in spominih pripada zgodovini naše borbe.

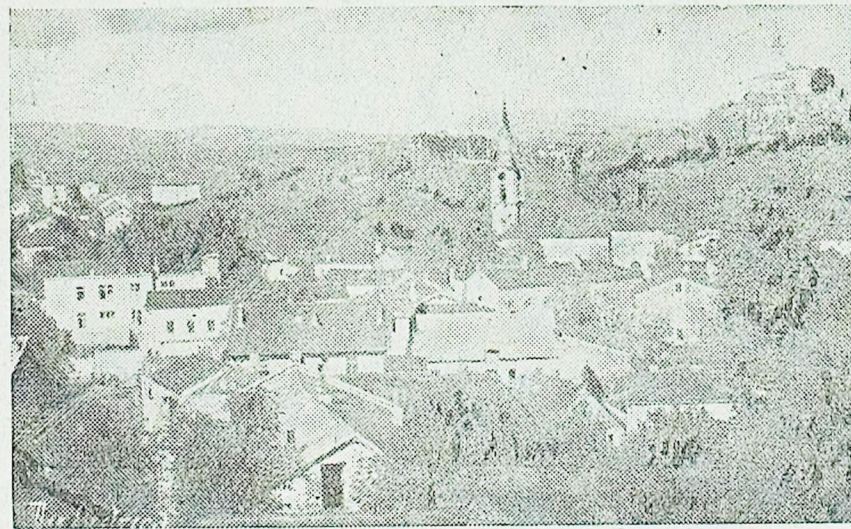
Grkovo mamo smo našli na vrtu, kolo je pravkar nabirala solato. Izrazilo smo željo, da bi nam povedala, kako je bilo tiste dni pred trinajstimi leti. Radevolje je to v privolila. Toda na obrazu se ji je poznalo, da jo mušje spomini na prestane muške in trpljenje. Z roko si je zakrila obraz in zalije so jo solze. Tolžili smo jo, medtem ko nam je o bridkosti razodevala njene vedno sveže spomine. Da, težko je mater, ki so izgubila štiri sinove. Od šestih sta ji ostala le dva. Ko se spomni na svoja fanta Francija in Lojzeta, ki so ju Italijani pred trinajstimi leti obesili na Lovrečevi lopi sredi vasi, se Grkova mati grenko zjoče.

Danes je lepo in kdo ne bi želel, da bi tudi Grkova mama uživala v svobodi z vsemi svojimi otroci, s Francjem, Lojzom, Dragom in Milanom? Ona vsem privoščiti to življenje, to svobodo, prav vsem, ki so pošteno. Sama je tudi mnogo pretrpela za njo. Vkljeneno jo so gonili iz ječe v ječo, jo zaničevali in prezirali. Prešla je skozi bistriške, reške, koprške in tržaške zapore. Osemnajst mesecev trpljenja in muk je preživela v koncentracijskem taborišču Pianella pri Piacenzi. Tu se je spoznala z mnogimi slovenskimi materami, ki jih je doletela enaka usoda. Tudi s Kidričevo mamo sta se v konfinciji često tolažili. Grkova mati je vedno upala, da bo nekaj konec trpljenja. In ni upala zaman. Njeni spomini so polni bridkosti, toda ponosna je na sinove, ki jih je rodila in vzgojila.

UPOR SE JE RAZPLAMTEL

Ze v oktobru 1941. leta so se v Šembiškem gozdu začeli zbirati borci. V prvi polovici maja 1942 je šela partizanska četa pod vodstvom Ermina Dolgana komaj 15 slabo oboroženih mož. Toda ti so v držnih akcijah naganjali strah in trepet v kosti Italijanov in jih opominjali, kdo je gospodar teh krajev.

Tekli so dnevi in akcije so se množile. Sovražniku ni preostalo drugega, razen da spremeni ta slikoviti svet pod Snežnikom v vojaško oporišče. Ilirsko Bistrico so iz strahu branili s celo divizijo redne vojske in dvema bataljonoma črnosrajčnikov. Pa še karabinerji in financarji. Da bi preprečili »rabele«, je začel ves ta vojaški stroj ustrahovati ljudstvo. Zelo pogoste so bile predvsem represalije in nočje. Pred

Motiv iz Ilirske Bistrice

Kosci zdravi in veseli — delo svoje smo začeli

gledališke predstave, koncerte in razne akademije ob pomembnih svečanostih. Kinodvorana, ki jo uporabljajo tudi v te namene, sprejme komaj 350 gledalcev. Za mesto je ta dvorana vsekakor premajhna. Ljudje pa je v Bistrici vedno več in bo treba na vsak način resno misliti na graditev nove — večje dvorane. Kulturno umetniško društvo »Tone Tomšič« deluje z mešanimi, moškimi, ženskimi in mladinskimi pevskimi zborovi. Člani tega društva pa aktivno sodelujejo tudi v dramskem odseku, godbi na pihalu in tamburškem zboru. Zlasti v tem letu je imelo društvo mnogo uspeših predstav. S sodelovanjem z glasbeno šolo so imeli v Bistrici za proslavo 10-letnice osvoboditve zelo uspešno glasbeno prireditev. Gojenci šole so

izvajali svoj program na klavirju, medtem ko so pevski zbori poslušali. Kinodvorana, ki jo uporabljajo tudi v te namene, sprejme komaj 350 gledalcev. Za mesto je ta dvorana vsekakor premajhna. Ljudje pa je v Bistrici vedno več in bo treba na vsak način resno misliti na graditev nove — večje dvorane. Kulturno umetniško društvo »Tone Tomšič« deluje z mešanimi, moškimi, ženskimi in mladinskimi pevskimi zborovi. Člani tega društva pa aktivno sodelujejo tudi v dramskem odseku, godbi na pihalu in tamburškem zboru. Zlasti v tem letu je imelo društvo mnogo uspeših predstav. S sodelovanjem z glasbeno šolo so imeli v Bistrici za proslavo 10-letnice osvoboditve zelo uspešno glasbeno prireditev. Gojenci šole so

izvajali svoj program na klavirju, medtem ko so pevski zbori poslušali. Kinodvorana, ki jo uporabljajo tudi v te namene, sprejme komaj 350 gledalcev. Za mesto je ta dvorana vsekakor premajhna. Ljudje pa je v Bistrici vedno več in bo treba na vsak način resno misliti na graditev nove — večje dvorane. Kulturno umetniško društvo »Tone Tomšič« deluje z mešanimi, moškimi, ženskimi in mladinskimi pevskimi zborovi. Člani tega društva pa aktivno sodelujejo tudi v dramskem odseku, godbi na pihalu in tamburškem zboru. Zlasti v tem letu je imelo društvo mnogo uspeših predstav. S sodelovanjem z glasbeno šolo so imeli v Bistrici za proslavo 10-letnice osvoboditve zelo uspešno glasbeno prireditev. Gojenci šole so

Iz naših muzejev

Tita so iskali

Mestni muzej v Idriji hrani v svojem arhivu oddelka NOB zanimiv dokument, iz katerega je razvidno, da so to. Tita italijanski fašisti iskali tudi na Primorskem, kar jasno dokazuje, da so se italijanski okupatorji dobro zavedali tesne in skupne borbe primorskega ljudstva z ostalimi jugoslovanskimi narodi, in da se niso prav nič zanesli na uspehi dolgoletne italijanizacije naših krajev. Iz dokumenta pa je tudi razvidno, koliko jim je bilo težko na tem, da bi tega »najbolj vernega komuniste« prišli v svoje mreže.

Dokument se glasi v originalu: Regia questura di Gorizia Gorizia, 23. Giugno 1943-XXI-E.F. Uffici di P. S. Idria, Piodicello, Tolmino, Compagnia interna CC. RR. Gorizia e Tolmino Alla squadra politica s e d e N. 05047 9 U. P. Oggetto: Broz Josif (detto Tito di Franjo)

Si trasmette copia fotografica di Broz Josif, detto Tito, di Franjo e di Maria Zavasek, nato a Kumanovac comuna di Sella Zagarska (Croazia) il 6. 3. 1892, che è ricercato per arresto e se ne trascrivono i concennotati.

Statura: 1,72, corporatura snella, capelli castani scuri, folti, occhi azzurri, naso grosso, viso tondo, denti

tatura guasta, cicatrice sul dito medio della mano sinistra.

Il predetto, che parla la lingua serba, croata, tedesca e russa, è un comunista pericolosissimo e capo di una banda di ribelli operanti a Zirovac.

Il questore: V naslednjem podajamo točen prevod: Logar Srečko

Kraljeva kvestura v Gorici. Gorica, 23. junija 1943, XXI. leto fašistične dobe.

Uradno tajne javne varnosti v Idriji, Podbrdu, Tolminu, Interni kompaniji kralj. karabinerjev v Gorici in Tolminu, Tenenci kralj. karabinerjev v Gorici, Idriji, Ajdovščini, Cerknem, Gradisku, St. 05047/9 U. P. Predmet: Broz Josif (imenovan Tito) sin Franja.

Priloženo se pošilja fotografirano kopijo Broza Josifa, imenovanega Tito, sina Franja in Marije Zavasek, rojenega v Kumanovcu v občini Zagorsko selo (Hrvaška) dne 6. 3. 1892, katerega se išče radi aretacije in se dajejo naslednji osebni podatki:

Velikost 1,72, stas slok, lasje temnokostanjevi in gosti, oči plave, nos velik, obraz okrogel, zobovje pokvarjeno, brazgotina na srednjem prstu leve roke.

Imenovan, ki govori srbski, hrvaški, nemški in ruski jezik, je eden najbolj nevarnih komunistov in poveljnik upornikov, ki operira na področju Zirovca. Podpis kvestorja. (Dokument smo prevedli z vseni napakami, kar bodo bralci itak sami popravili.)

Idrijska karabinerska tenenca je akt s spremnim pismom nato dostava

IZ ŽIVLJENJA NAŠIH VASI ZA ZIDOM RODOVITNE ISTRE

Cuden naslov. Za zidom? Saj Istra vendar ni tako ograjena kot Kitajska z zgodovinskim zidom. Ni, pa vendar obstaja neka vas, ki jo ljudje imenujejo — Zazid. Sami prebivalci te vasi pravijo, da so nekje na koncu — za zidom rodovitne istrske zemlje.

Vsakemu potniku ali turistu ob prihodu v Istro obstane pogled na pasu skalovija, ki se vleče od Soverba, mimo Ornega kala. Loke in Bezovico do Podpeči ter se od tam izgublja nekam v mračno daljavo Čičarije. Ta pas skalovija, ki ga tvori živ apnenec, je v ostrem nasprotju z lapornatimi skladi, iz katerih — vsaj tako se opazovalci zdi — rase to skalovje. Pod tem skalovjem začenjajo vinogradi, sadovnjaki in polja, ki se razprostirajo vse do morja.

Prav takšno je nasprotje med življenjem ljudi obalnega pesa in prebivalci Zazida in še več drugih vasi, kot med skalovjem in rodovitno zemljo pod njim. Res, da imajo pod ali pa okoli vasi precej polja, toda zemlja jim zelo skopu vroča, le Burja, ki včasih neumljenjano biča te kraje, jim povzroča veliko škodo na dobro ozračje njihovih kulturah krompirja in koruze. Zito po navadi tence njeji silivostijo.

V Zazid pelje voznik skozi Podpeč. Tja lahko prišede tudi iz Hrastovlja po strmih kolovozu v Zanigradu in od tam po prav takem, le da se bolj kamenitem kolovozu v Zazid. Če iz strani Ornega kala ali Kubeda opazuješ ta kraj, se ti zdi, da listi polkovni pas grieve zapirajo vsak prehod na drugo stran. Temu pa ni tako. Iz Podpeči pelje voznik na razsežno podpeško polje, ki ga domačini imenujejo »Obadina. Levo od tega polja je skalovje »Japrštica«, po katerem je speljana železniška proga Kozina — Pulj.

Stari ljudje vedo povedati, da je bil prvi prebivalec današnje Zazida neki pastir z imenom Rožnik. Ta je balje prišel iz Zaniграда — takratnega Zvonigrada. Kraj je bil ugoden za pašo, pa se je prvemu pridružil še nekaj drugih. Nova naselbina je kmalu prerastla »eroditelja« Zvonigrad. Danes šteje Zazid nekaj nad 200 prebivalcev, Zanigrad pa samo 21.

Veliko škodo povzročajo na polju divji prašiči. Preteklo lovsko sezono so lovske družine iz Markovšine, Skedašine, Podgorja in Trsta pobile 43 divjih prašičev. Po mnenju nekaterih lovec je v Podpeči Dragi, v gozdovih Slavniča in Skedašine Dragi še več sto divjih prašičev.

CESTO BI RADI

Ze vod nekdanjo Avstrijo so prebivalci vasi Rakitovec, Podpeč, Zaniograd, Bezovica in Loka petindvajset let zbiral denar za gradnjo v Crnem kalu. Leta 1912. jim je ceste, ki bi jih povežala s cesto občinskih tajnik v Dekanih, kamor so takrat spadale te vasi, sporočili, da bodo zbravne toliko denarja, da bodo lahko začeli z gradnjo ceste. Leta 1913 so inženirji začeli z merjenjem in zaznamovali traso. Prva svetovna vojna je prekinila začetek gradnje. Vsi upi prebivalcev teh krajev so šli po vodi in prav tako zbrani denar.

Po prvi svetovni vojni je te kraje zasedla Italija. Kaj sedaj? Dolgoletne upe na novo cesto in s tem na izboljšanje povezave z obrežnim mestom so hoteli uresničiti. Mogoče bodo pri zasledbenih oblasteh dobili razumevanje za svoje težave. Znova so spravili vsu zadevo v tek. Slo je po isti poti kot pod Avstrijo. Pri davkih so zbirali denar. Do ceste pa spet niso prišli.

Pol stoletja je preteklo, prebivalci teh vasi pa še vedno čakajo na cesto. Zdej želijo le, da bi jim ljudska oblast prišla na pomoč s tistim razumevanjem, kot vedno, kadar je vsake potreba. To željo izražajo vsakemu obiskovalcu, ki pride v te kraje. Pred časom se je v Zazidu mudila skupina koprskih namencev. Tudi tem so ljudje potožili svoje težave. Nekdo iz skupine, aneki dr. z oči!, tako pravi ljudje, je to njihovo željo zaoblegel z besedami: »Isto se ponovili nam in še pristavilo: »Če bodo v časniki brali o naših težavah, bodo videli, da smo ceste res potrebuje.«

trebni, in da jo tudi zaslužimo. Voco imamo, luč tudi, če bi naše vasi si povežala se dobra cesta. potem bi že slo naprejš.

Ljudje teh vasi so skromni v zahtevah. Če bi prišlo do uresničenja gradnje ceste, bi tudi sami pomagali. V vseh vseh, ki bi to cestu potrebovali. Vsi danes okrog 1300 prebivalcev. V Podpeči so pasu skalovija, ki se vleče od Soverba, mimo Ornega kala. Loke in Bezovico do Podpeči ter se od tam izgublja nekam v mračno daljavo Čičarije. Ta pas skalovija, ki ga tvori živ apnenec, je v ostrem nasprotju z lapornatimi skladi, iz katerih — vsaj tako se opazovalci zdi — rase to skalovje. Pod tem skalovjem začenjajo vinogradi, sadovnjaki in polja, ki se razprostirajo vse do morja.

PARTIZANSKI JURIS Z BUKOVIMI KOLI

V narodnoosvobodilni borbi so vse te vasi dale svoj prispevek. Nekajere družine v Zazidu so imele v partizanih celo po tri borce. Tovarišica Ana Svab je imela v partizanih moža in tri sinove. Moža so ji fašisti skupno s 26 drugimi partizani ustrelili v Rakitovcu v veliki oktobrski ofenzivi 1943. leta. Aktivista Ivana Jerčinoviča so fašisti obesili sredi vasi. Poturica — fašist Milan Turk iz Klanca je še obepanega streljal z brzostrelko. Partizanu — domačinu Vidku Svabu so skopali oči, prevrtili so mu mišice na rokah, ga zvezali in po mučenju ustrelili.

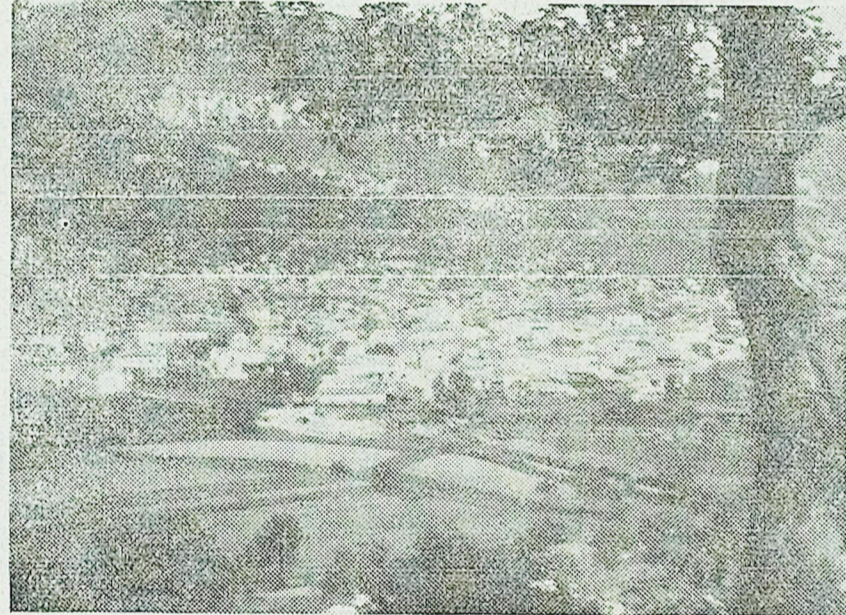
Dva meseca po znani oktobrski ofenzivi so prebivalci te vasi do-

Po progi Kozina — Pulj so Nemci prevzajali orožje in hrano za svoje jedinice v večjih postojankah. Sabotažna skupina partizanov Istrskega odreda, ki je šela nekaj nad slo mož, se je neke noči pojavila ob progi oborožena z bukovimi koli. Kaj bodo le začeli s takim orožjem? Najprej so progo zavzeli delo borci z bukovimi koli. Razvrstali so se ob progi in pod tračnice položili vsak svoj kol. Nani znak so partizani samo v mislih, vzkliznili: »Ho — ruke« — in že z zmerni precejšen del tira po skalovju. Se nekajkrat so ponovili operacijo in si pomagali s pritujenim: »Ho — ruke« pa je bila proga na nekaj kilometrih dolžine pod skalovjem. Zdej pa le prevažajte orožje in hrano, so še vosčili in tiho, kot so prišli, izgini! v varstvo gozdov. Bukove kole pa so pustili na mestu uv znak svoje navzočnosti.

Ta akcija je bila vzrok nacifašističnega vdora v vas. Nemški komandant je pregledal bukove kole in nato še grmovje okrog vasi in ugotovil, da v tem kraju ne rasejo bukve. Ta ugotovitev je rešila vas in prebivalce.

SE NEKAJ ZANIMIVOSTI

V letošnji petindvajsetletne okupacije temu kraju niso mogli vtisniti tujega pečata. Uradna imena so ostala le na papirju. Prebivalci so očevali nekdanja imena krajev in hodournikov. Lepo po domače zve-

Zazid na meji Čičarije

živeli težak dan. V vas so planile nacifašistične tolpe pod vodstvom nemškega in fašističnega polkovnika. Zbrali so precej ljudi in jih odgnali na sredo vasi. Fašistični polkovnik je zahteval, naj vas takoj zažgo. Nemški komandant pa je ukazal, naj se prej prepričajo, če so prebivalci krivi velike sabotažne akcije na železniško progo nad vasio. Sabotažna akcija pa so izvršili partizani Istrskega odreda.

njo imena kot: »Strmi klanec« »Podstruga«, imeni dveh hodournikov. Prvi izvira nad železniško progo Podgorje — Kozina, drugi pa pod postajo in teče pod vrasjo proti Zanigradu in od tam v Hrastovsko dolino. Imena hribov pa so: »Brgate«, »Jesenje«, »Stivje«, »Golice«, »Glovinke«. Zadnji ima na vrhu ravnino, kjer je med borbo nekajkrat pristalo celo letalo. Tako so prebivalci Zazida lahko ponašajo z letališčem.

„Svoboda“ v Herpeljah - Kozini središče kulturno-prosvetnega dela

Kulturno - prosvetna dejavnost se je v našem kraju precej razmahnila. Delavsko prosvetno društvo »Svoboda« se je resno lotilo dela in uspehi niso izostali. Društvo s svojimi oddelki, pevskim zborom, dramsko skupino in knjižnico priteguje vedno več mladine. Zeleli bi samo, da bi se v društvo vključili tudi delavci in delavke iz tovarne steklene galanterije, ki so sicer v društvo vključeni. Za to imajo vse pogoje, posebno tisti, ki stanujejo v kraju. V pevskem zboru nam manjka mladega naraščaja, ki zaradi slabe glasbene podlage s strahom pristopa k pevskemu zboru. Knjižnica, ki posljuje že nekaj mesecev in ima preko 800 knjig, je zelo slabo obkopal, čeprav tudi tukaj beležimo porast čitateljev. Upajmo, da bo v ureditvi čitalnice in knjižnice v upravnem posloju bodoče komunizacija v večji meri služila svojem kulturnemu poslanstvu.

Prvega maja nastopila z enoedinko »Vrnitev«, odrasli pa bodo na dan vstaje — 22. julija — uprizorili Finčarjevo »Verigo«. Nekateri gledalci z nekim nezaupanjem na delo, češ saj nimamo kulis in niti opreme. Upravni odbor je sklenil, da bo del nagrad dobljenih pri tekmovalni uporabi za nabavo kulis. Okraj je poskrbel za dograditev prosvetne dvorane, kjer se že predvajajo filmi. Upravni odbor in pevski zbor bosta za nagrado pridrila daljši izlet na Bled ali pa v Bohinj.

V nedeljo 5. junija ob 15. uri bo v dvorani zadrutinske doma koncert gimnazijskih pevskih zborov iz Tomaja, Sežane, Herpelj in Podgrada. Dijaki bodo s tem koncertom pokazali, kaj so se naučili v tem šolskem letu. Požrtvovalno delo dijakov in učiteljev bodo poslušali prav gotovo nagradili z aplavzi. Radiko Koper pa nam je obljubil, da nas bo obiskal in naše glasove posnel na magnetofonski trak.

FRLDTJOF NANSEN:

BIVANJE V Godthaabu

(Odlomek iz knjige »PREKO GRÖNLANDA«)

Skandinavec F. Nansen je bil znanstvenik, raziskovalec in obenem ploden pisatelj. Izpolnila se mu je vroča želja, da je prvi prekoril Grönland. To odpravo je bilo težko organizirati, vsi so bili prepričani, da je ta misel neizvedljiva in da pomeni smrt vseh udeležencev. Po črtnici je izdal Nansen potopis odprave v knjigi »Preko Grönlandas«, ki jo je zdaj izdala Mladinska knjiga v Ljubljani.

Sedaj, ko smo bili vsi zbrani, smo se morali sporazumeti, kako bomo stanovali v prostorih, ki so nam bili dani na uporabo. Seveda nismo se za gotovo vedeli, ali bomo ostali čez zimo v Godthaabu, vsekakor pa smo morali imeti vsaj za nekaj časa streho nad glavo. Dietrichson, Sverdrup in mene je gostoljubno sprejel v svojo hišo direktor naselbine, ostali trije člani odprave pa so dobili sobo v tako imenovanem »starem stanovanju zdravnikov«. Tu so imeli lastno gospodinjstvo in so si sami kuhali na majhni peči.

Seveda so novodošli še dolgo vzbuljali radovednost Grönlandcev.

Balto takole piše o svojem prihodu: »Ko smo prvi večer prižgali v svoji sobi luč — zatorov nismo imeli na oknih — se je nabrala velika množica grönlandskih deklet pred oknom in nas opazovala, dokler smo bili pokonci. Prihajale so vsake večer, dokler nismo dobili zastorov.«

Kmalu smo se seznanili z domačini in si pridobili mnogo prijateljev med njimi. Naši trije tovariši v zdravniškem stanovanju so stalno imeli grönlandске goste. Igrali so karte, igrali na gosli in govornili od raneja jutra do pozne noči. Balto je kajpada imel prvo besedo. Prevzel je dolžnost gospodarja, kakor bi sam dejal »prav čisto sam.« Zabaval je Grönlandce, ki so ga zbrano poslušali in komično norčevali, ki se je kmalu začela spreminjati v danščino ali pa je celo zlobudral strašno grönlandščino. Hitro se je namreč naučil nekaj besed tega težkega jezika in jih kaj rad uporabljal. Svoji govor je dopolnjeval z neštetimi kretanjami in znaki. Priporočeval je svojim poslušalcem zdaj o tem, kako so potovali čez »severnusak«, to se pravi, veliko ledeno pokrajino v notranosti dežele — kako smo mi Norvežani, ki smo po njegovem imenju prvi vrazili ljudje, našli pravo pot skozi to snežno puščavo, kjer ni bilo nikoli kave in le vsako nedeljo pipa tobaka — zdaj o strahovitih nevarnostih, ki smo jih prestali med plavim ledom, »leker so ti Norvežani jedli surovo meso in najmu je bilo skorajda strah (= zelo strah).«

Vse to je kajpada Grönlandce zelo zanimalo, najrajši pa, mislim, so ga poslušali, kadar jim je pripovedoval o svoji domovini, ko jim je razlagal in kazal, kako vse mi Japonci vozimo s severnimi jeleni ali pa »kako Japonci žive in si živajo obkole«. To je bilo nekaj, kar jih je spominjalo na lastno življenje, to so lahko doželi. Gotovo jih je med njimi bilo le malo, ki so razumeli dansko ali norveško, toda kratnje so pač splošno sredstvo sporazumevanja, tako da jih vsak razume.

Kristiansen se je držal bolj ob strani in je rad prepuščal svojemu tovarišu vlogo gospodarja, kajti Kristiansen ni rad govorič. Če pa je šlo za karte, tedaj je vedno rad prisedel. Stari Ravna je hodil tih iz kota v kot; vse skupaj mu ni bilo kdo ve kaj všeč. Večkrat mi je potožil: »Jaz stari Laponec me maram telh množic ljudi.« Kadar se je soba napolnila do zadnjega kotička z Grönlandci, ki so kadili, pljuvali, igrali karte in se drli, je sedel s strašno kislim obrazom čisto tih v kotu na svoji postelji ali je neopaženo odšel in obiskah katerega izmed svojih grönlandskih prijateljev, kjer je bil vedno dobrodošel. Tam je sedel na klopi, uprl pogled v tla in tako presedel nekaj ur, ne da bi spregovoril besedico, naker je vstal in odšel. Zakaj mi je bilo to tako všeč in zakaj je to vsak dan ponavljal, mi je še sedaj uganka.

To pomanjkanje soglasja med Ravno in njegovim mlajšim tovarišem je pravzaprav razumljivo, če pomislimo, da je bil Ravna častljivi očanec z družino, Balto in Kristiansen pa sta bila mlada in željna življenja. To pa moram reči, da je bilo v njihovi sobi — kolikor sem videl — vedno vse v red. Obiskovalci so jih samo možki. Da bi ne bilo kakih neprijetnosti, je bilo namreč določeno, da ženske ne smejo prihajati semkaj. Tako je bila najboljša zagotovljena nramnost v naselbini, kajti znano je, da Grönlandci, žal, nimajo nič preveč strahovi naravnostnih pojmov. Sicer pa je bil glede tega — kolikor vem — med njimi in člani odprave res najpravišnjeji odnos.

Ta stroga prepoved, izdana glede ženskega spola, pa le ni preprečila, da bi se Balto ne bil hudo zaljublil v mlado, privlačno in lepo Grönlandko. Na njegovo veliko žalost je bila že zaročena z nekim grönlandskim veroučiteljem, ki je bil tedaj zaposlen v drugi, bolj severno ležeči naselbini. Z njim naj bi se prihodnje leto poročila. Kljub temu pa se je med Baltom in njegovo ljubljeno Zofijo razvila tepa, popolnoma platonška ljubezen. To je bila romantična zadevščina, ki je šla tako daleč, da je Balto poslal Zofijo prevesti v domaći jezik. V tem ji je govoril o svoji ljubezni; dejal je, da jo ljubi, toda se poročiti z njo, ne le, ker je že zaročena, (saj je to gotovo ne bi moglo, kakor tudi njega ne) ampak predvsem zato, ker najbrž ne bi bila srečna, če bi jo odvedel s seboj v deželo Laponcev; saj so njihove navade zana popolnoma tuje. Če bi on ostal tu, v tej deželi, bi si vedno spet želel nazaj k svojim prijateljem in svojem v Karasjoku. Zato sedaj poslavlja od nje in ji sporoča, da jo ima rad, da se pa ne bo poročil z njo.

Tega pisma je bila Zofija zelo vesela in tudi njena mati je bila ponosna, da je njena Zofija vseč Baltu. Dejala je čisto odkrito, da bi ji bil Balto kot zet veliko ljubši kakor katehet. Sicer se pa zaradi tega pisma ni nič spreminilo v njenem odnosu, slej ko prej sta bila velikokrat skupaj, in kadar je Balto začel govoriti o Zofiji, kar ni mogel nehati. Zatrjeval je, da ni taka kakor druge, da je tako sramežljiva in vzdržna in da nikdar ne lovi možkih na glavni cesti v naselbini kakor ostala dekleta.

Težkega sreča je zapustil Grönland. Slovo od Zofije je bilo težko. Med potjo po morju se je često spominjal. Sele v Kopenhagnu mu je njena podoba nekoliko zbledela.

V naše vrtove več dišavnic

Dišavnice so večinoma skromne rastline, s katerimi dopolnjujemo in izboljšujemo razne jedi, da so bolj okusne in slastne. Nekatere uporabljamo tudi kot zdravila.

Dišavnice uspevajo skoraj v vsaki zemlji, da imajo le dovolj sonca. V manj rodovitni zemlji pogosto še bolj diše.

TRAJNIM DIŠAVNICAM, ki rastejo brez presajanja tudi štiri leta na istem mestu, bomo določili na vrtu kak primeren kotiček. Preveč zarastle bomo spomlad ali v avgustu razsadili in posadili na drug prostor.

ENOLETNE DIŠAVNICE posejemo na vrtno rabate ali kak drug primeren prostor, da jih imamo pri rokah. Ko začno cveteti, jih v lepem vremenu požanjemo, posušimo v senci in spravimo za zimo v zaprtih steklenih posodah, lesenih zabojčkih ali papirnatih škatlah.

KADULJA ALI ŽAJBELJ je znana dišavnica pa tudi zdravilna rastlina, ki cvete konec junija. Posušeno hranimo za zimo za zdravilni čaj, s katerim izpiramo grlo in usta.

Požeta kadulja odganja nove goste poganjke. Žvečenje svežih listov ohranja zdrave in lepe zobe. Ponekod jo dodajajo tudi mesnim jedem, posebno ribam.

PEHTRAN je znana in priljubljena dišavnica. Katera gospodinja še ni pripravljala »pehtranovih štrukljev!« Razmnožujemo ga z deljenjem pa tudi s podtaknjenci. Iz semena zrastle rastlina nima vselej prijetnega duha in okusa. Odžet odganja vedno novo zelenje.

IZOP. Mlado zelenje uporabljajo za dodatek k juham, mezzam, solatam itd. Razmnožujemo ga z deljenjem spomladi, pa tudi v avgustu.

MAJARON je najbolj poznana in uporabljana trajna, pa tudi enoletna dišavnica. Trajno lahko posadimo jeseni v zabojčke in lončce, da imamo celo zimo sveže majarono zelenje. Za sušenje ga požanjemo v cvetju in posušimo, v šopke povezanega, v senci.

TIMIJA ALI MATERINA DUŠICA je dober dodatek h klobasam, pečenki in raznim omakam. Raste in uspeva kakor majaron.

KOROMAC je znana zdravilna dišavnica. Čaj iz semene je dober zoper kašelj, pomaga tudi pri pljučnih boleznih. Uporablja pa se tudi kot dišavnica.

VINSKO RUTICO dodajajo raznim omakam. Cenijo jo tudi kot domače zdravilo, posebno pri žlednih boleznih. Razmnožujemo jo spomladi in v avgustu z deljenjem.

PELIN IN MELISA sta dve dobro znani dišavnici in zdravilni rastlini. Pelin se pogosto razraste in zaseje kot nadležen plevel.

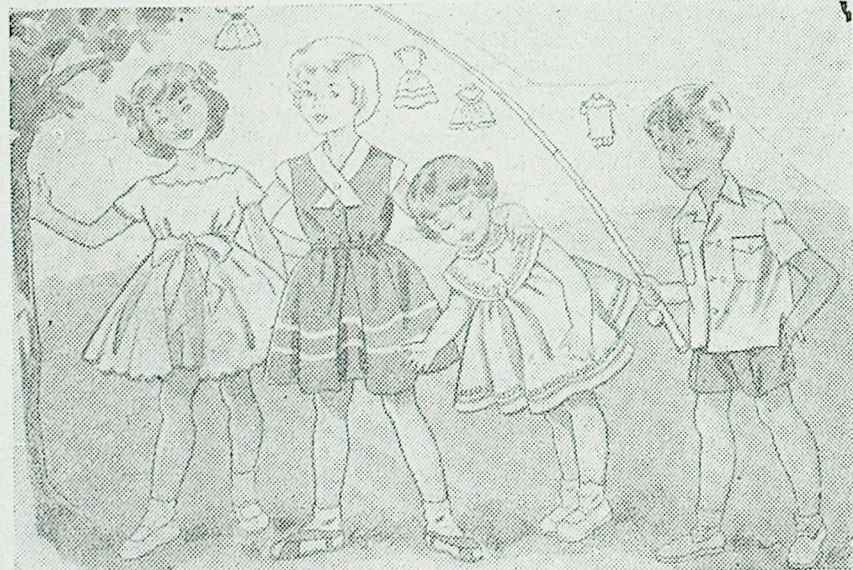
LUŠTREK je bolj malo poznana dišavnica, po listih in duhu je podobna zeleni in ga dodajajo jedem kot zeleno. Uporablja jo tudi kot zdravilo, posebno pri živini.

ROZMARIN je poznana, v narodni pesmi opevana dišavnica, raste in prezimi v Primorju v velikih množinah na prostem. Pri nas ga gojimo večinoma v loncih in dodajamo kot dišavnico raznim jedem.

SETRAJ je večleten ali enoleten. Drobnost seme sejemo spomladi, pa

V solnico dajte nekaj riževih zrn, da ne bo pila vlage iz zraka.

Okajene in umazane strope osušimo s svežim, toplim kruhom.

Stiri poletna oblaki la za naše otroke

tudi v avgustu. Z zelenjem začinjamo omake in stročji fižol, dodajamo ga tudi pečenkam in klobasam.

KOPER, enkrat posejan, se sam razmnožuje s semenom. Rabimo ga kakor koromac. Posebno ga dodajamo pri vlaganju kumar in fižola pa tudi pri kisanju zelja in repe.

JANEŽ je podoben po okusu in duhu kopru in se prav tako uporablja. Cenijo ga tudi kot domače zdravilo. Mnogi dajajo seme v testo pri peki kruha.

KREBULJICA je priljubljena dišavnica. Ker gre rada v cvet, jo sejemo večkrat, za zimo v avgustu v zabojčke ali lonce, da imamo vedno dovolj zelenja na sončnih oknih.

BOSILJEK ALI BAZILIKA ima dober okus, dodajamo jo mesnim jedem, pa tudi kislim kumaricam in fižolu. Seme posejemo v lonček ali zabojček, pozneje pa presadimo na prosto. Uspeva tudi pozimi na sončnih oknih. Dobra je sveža in posušena.

Po »Sodobnem gospodinjstvu«

Tropikal je cenen nadomestek za volneno blago

Zadnja leta najdemo tudi v naših trgovinah tropikal, ki se je že po vsem svetu uveljavil kot cenen nadomestek za draga volnena blaga. Vendar pa ima to blago neke posebnosti, ki jih moramo poznati, če hočemo z njim pravilno ravnati in ohraniti njegove dobre lastnosti.

V tropikalu ni niti drobca volne, pač pa je izdelan iz čistega umetnega celuloznega prediva. To je dvojno sukana preja, podobna kot za volneno tkanino. Izdelajo jo iz lesne celuloze, ki jo raztopijo s primernimi kemikalijami v tekočino, v to zamešajo barvila in nato obarvano predilno maso izpredejo skozi fine luknjice v umetna vlakna. Take barve so dobre in obstojne, mnogo bolj kot običajne, s katerimi obarvajo bombaž in volno.

Tropikal za moške hlače tkejo po vzorcu cirkasa ali gabardena iz enobarvnega materiala, za ženske kostume in moške obleke pa tkejo tropikal po vzorcu tkanin iz česane volne (kamgarn), in sicer iz mešanice raznobarnega prediva.

Navadne tkanine iz celuloznega prediva se zelo mečkajo. Tropikal pa je impregniran z umetnimi smolami proti mečkanju. Taka impregnacija zahteva posebne strojne naprave ter vestno in natančno delo. Do zdaj ima pri nas tako napravo le Moriborska tekstilna tovarna, ki je tudi glavni proizvajalec tropikala. Ožbenem z umetnimi smolami dodajo tropikalu še posebno omehčevalna sredstva, tako da je mehak kot volneno blago, pa se ne mečka oz. se gube po krajšem času same izravnavajo. Razen tega ga še tako impregnirajo, da odbija vodo. Tropikal je navadno opremljen s posebno značko tovarne, ki jamči, da je impregniran proti mečkanju.

Vse te impregnacije, ki smo jih zgoraj opisali, pa imajo poleg dobrih lastnosti tudi slabše, kar moramo seveda upoštevati pri uporabi in ravnanju s tem blagom. Impregnacija proti mečkanju napravi tkanino bolj krhko in zato se hitreje obrabi, posebno v primeri z bombažno ali celo volneno tkanino. Druga lastnost, ki jo moramo upoštevati, pa je ta, da impregnacije ne prenašajo dobro pranja. To ve-

Namesto predpasnika pri gospodinjstvem delu

lja posebno za sredstvo, ki odbija vodo in za tisto, ki daje mehko. Zato po pranju tropikal v precejšnji meri izgubi svoj volneni značaj in postane bolj trd in pust. Posebno škodljivo je za tropikal kemično čiščenje, toda tudi navadnega pranja se ogiblamo, dokler je le mogoče. Če pa že moramo prati, delajmo to v ne prevročni vodi in z blagim milom, podobno kot pri volni. Tudi ne likajmo tropikala prepogosto in še takrat z ne prevročim likalnikom.

Cena tropikala se giblje pri nas med 800 in 1400 dinarjev, torej je tri do petkrat cenejši od podobnega volnena blaga. Res je, da sicer ni tako trpežen, vendar je zaradi nizke cene zelo primeren za lažje ženske kostume in moške obleke, najbolj seveda za konfekcionirane.

Pikantna omaka

1 dl olja, 1 dl kisa, 5 dkg gorčice, 1 velika čebula, pest zelenega peteršilja, 1 malo kumarico in 1 jajce. Jajce trdo skuhamo, ga ohladimo in na drobno sesekjamo. Sesekljamo tudi čebulo, kumare in peteršilj. Vse skupaj damo v skodelico, pridamo še gorčice, olje, kis in malo soli. Dobro zmešamo in damo poleg rib ali zrezkov na mizo.

Razstava ročnih del v Senožčah

V počastitev 10-letnice osvoboditve so učenci osemletne šole skupno z mladinkami krojnega tečaja pripravili razstavo ročnih del. Otroci so razstavili vsa med letom izdelana dela in dekliška ročna dela, šolske zveke in risbe, mladinke pa so razstavile ročna dela in obleke. Učitelstvo pa je kot učilo za šolo izdelalo obšinsko skico in v slikah prikazalo dogodek iz NOV v Dolejni vasi. Razstava je bila dobro obiskana in je dosegla svoj namen. Veliko zaslugu pri tem ima voditeljica krojnega tečaja tov. Štefka.

Za majski izlet in zaključek šolskega leta so učenci osemletke izbrali Ljubljano. Z vozni smo se odpeljali v Divačo in tam stopili na vlak. Kljub temu, da smo vagon že nekaj dni prej rezervirali, so nas za sedeže ogledljali. Vso pot do Ljubljane smo morali stati. Čeprav izmučeni od take vožnje, smo v Ljubljani hitro pozabili na tako potovanje.

Najprej smo si ogledali lovsko-ribiško razstavo. Razstava je prikazovala nagačene živali, ptice, game, jelene, medvede, ribe v vodi in rake.

Z razstave smo odšli na nebotičnik in si od tam ogledali Ljubljano. Dan je bil jasen in sončen, kar je še povečalo razglednost. Otroci so doživeli nekaj novega, ker so se peljali z dvigalom. Z nebotičnika smo odšli na letališče, kamor je vse izletnike najbolj vlekel. Prijazni pilot nam je razkazal letalo in ga nato odpeljal na mesto za polet. Pet najboljših učencev 6. razreda je stopilo v letalo in se odpeljalo

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Borba proti otroški paralizi

Po vsem svetu je vzbudila veliko pozornost in veselje novica, ki so jo razglasili iz Amerike 12. aprila letos: »Dr. Jonas Salk z univerze v Pittsburghu je premagal otroško paralizo z uspešnim cepivom«. Za razglasitev zmage nad to zavrtno boleznijo so si Američani izbrali desetobletnico smrti prezidenta Roosevelta, ki je umrl za otroško paralizo. Salkovo ime je brž zaslovelo po vsem svetu in ameriški časopisi so ga uvrstili med velika imena borcev proti najhujšim nadlogam človeštva. Dr. Salk je sprejel tudi sedanjí predsednik ZDA Eisenhower, da bi ga počastil kot »velikega dobrotnika človeštva«. Dr. Salku je obljubil ameriški parlament visoko letno rento in obetala se mu je celo Nobelova nagrada.

Ze sredi hrupnega zmagoslavja pa je bilo slišati glasove, ki so opozarjali, da otroška paraliza še nikakor ni tako pregnana kot na primer črne kože. Mnogi znanstveniki, ki se prav tako ukvarjajo z raziskovanjem otroške paralize (v Londonu, Parizu, na Švedskem, v Nemčiji, v Italiji in Sovjetski zvezi), so svarili pred množičnim cepljenjem. Toda Američani niso hoteli poslušati teh svarilnih glasov in dr. Salk so je vdal pritisku ameriškega javnega mnenja, ki ga je naglano, da je privolil na množično cepljenje že takrat, ko bi moral rešiti še vse polno neznanik pri svojem cepivu in ko bi ga moral še zelo izpopolniti. Takrat se je pokazala druga stran medalje — zmagoslavje se je umaknilo poplaha, ko so zboleli otroci, ki so bili cepljeni z novo polio-vakcino. In ko so nekateri tudi umrli, je namesto prejšnjih čestitk in hvalospelov kar deževalo rotilnih in grozilnih pisem ter kritik po časopisih. Dr. Salku pa očitajo in zamerno, da je popustil proti javnosti, čeprav nesrečni primeri ne morejo zmanjšati njegovih prizadevanj in uspehov.

Boj proti otroški paralizi ni od letos. Povzročitelja te bolezni poznajo že od leta 1913. Toda minila so zopet desetletja, preden so virus bolezni lahko izolirali. To je uspelo nekemu bostonskemu znanstveniku šele leta 1949. Tako je dr. Salka čakala naloga, da iz že določenih kultur pridobi uspešno in neškodljivo cepivo. V ta namen je dobil na tisoče majhnih opic iz Indije. Najmočnejšim in najbolj zdravim odvzamejo ledvice, jih natančno preiščejo, razkužijo v antibiotični raztopini in jih zmlejejo. Te ledvice so potem hranile za posebno odporne viruse otroške paralize, ki jih goje na farmi bacilov. Tu se virusi hitro množijo. Po šestih dneh oslabijo nji-

hovo moč s formaldehidom, nakar najo več zmožni povzročiti bolezní, pač pa ohranijo dobro lastnost, da po cepljenju povzročijo obrambo proti otroški paralizi. Cepivu potem zdravniki dodajo še nekatera mineralna olja, ki še povečajo obrambo proti bolezni. Učinek cepiva še štiridesetkrat preizkusijo, nakar cepijo 18 poizkusnih živali. Če se po enem mesecu ne pokažejo znaki okuženja, so zdravniki mnenja, da je neškodljivost cepiva dokazana.

Vse to je dr. Salk dognal že leta 1953. Toda zdaj je bil pred vprašanjem, ki ni prihranjeno nobenemu bakteriologu: ali velja to, kar velja za opice, tudi za ljudi? Dr. Salk je cepil najprej sebe in ni zbolel. Vendar to še ni bil noben dokaz, kajti mnogo ljudi je neobčutljivih za otroško paralizo. Marsikdo jo je tudi premagal že v svoji mladosti, da sam ni vedel kdaj, pa se je razvila v telesu obramba, ki ga je potem vse življenje varovala pred okužitvijo. Zato je dr. Salk cepil še svoje tri sinove, stare takrat od 3 do 6 let. K temu dejanju ga je opogumila žena, ki je zaupala v njegovo znanstveno metodo. Kljub temu je dr. Salk priznal, da tri tedne ni mogel spati, dokler se ni pokazalo, da otroci ne bodo zboleli. S tem je dokazal neškodljivost svojega cepiva. Tako so spomladi leta 1954 začeli velik napad na otroško paralizo. Cepili so s privoljenjem staršev 440.000 otrok v starosti od 5 do 8 let. Drugo skupino otrok niso cepili, pač pa so jo nadzorovali in vodili natančno statistiko. Uspeh je bil zadovoljiv. Na podlagi teh rezultatov je Amerika zmagoslavno razglasila zmago nad otroško paralizo in začela z množičnim cepljenjem.

Več cepljenih otrok je zbolelo, nekaj jih je tudi umrlo. Nastal je preplah. Ali cepivo ni zanesljivo, ali pa tovarniška izdelava ne more biti tako natančna kot laboratorijska? To je vprašanje, ki ga še niso rešili, pač pa so cepljenje ustavili in stvar mrzlično raziskujejo. Začasni poraz dr. Salka pa ne zmanjšuje njegovih zaslug in tudi ne pomeni, da cepivo ni učinkovito. Ta poraz je le ponoven dokaz, da morajo znanstveniki ohraniti mirno kri in železno voljo, kadar gre za milijone mladih življenj in da morajo sami odločiti, kdaj je zdravilo sposobno za množično uporabo, ne pa da o tem odločata tisk in javno mnenje, željno senzacij in slave.

RAZGLAS

Ravnateljstvo Slovenske gimnazije v Kopru sporoča, da se bo pričel sprejemni izpit v nedeljo 5. junija t. l. ob 7. uri zjutraj. Prijave za sprejemni izpit je treba oddati v pisarni gimnazije do 4. junija t. l. **Naknadno se prijave za junijski rok sprejemnega izpita ne bodo sprejemale.** Ob isti uri in pod istimi pogoji bo na gimnaziji sprejemni izpit za **Ekonomsko srednjo šolo**, ki se bo otvorila s prihodnjim šolskim letom v Kopru, s to razliko, da bodo kandidati namesto iz tujega jezika opravljali pri ustnem izpitu iz zemljepisa Jugoslavije.

Matura se bo pričela na gimnaziji v Kopru 13. junija t. l. ob 8. uri s pismenim izpitom iz slovenskega jezika. Prijave za matura je treba predati v pisarni gimnazije do 7. junija.

Privatni izpiti za vse razrede bodo od 20. junija do 25. junija. Prijave za privatni izpit sprejema ravnateljstvo gimnazije do 15. VI. Prijavi morajo biti priloženi vsi dokumenti, ki jih zahteva pravilnik o privatnih izpiti: zadnje šolsko spričevalo, rojstni list, potrđilo pristojne ljudske oblasti, da kandidat ni bil kaznovan in da ni v kazenski preiskavi, potrdilo o zaposlitvi in veljavno osebno izkaznico. Prijave za vse navedene izpite je treba kolkovati s 30 din. Za privatni izpit se plača ob prijavi taksa 2.000.— din.

Vpisovanje za vse razrede gimnazije se bo vršilo 27. in 28. junija t. l. Predložiti je treba pravilno izpolnjeno prijavo kolkovano s 30.— din., zadnje šolsko spričevalo. Solobvezni dijaki so oproščeni takse. Za vpis v I. razred je treba predložiti tudi rojstni list.

Ravnateljstvo Slovenske gimnazije Koper

Kokošja obara

Kokoš razrežemo na dele. Za obaro lahko vzamemo le slabše dele in drobovino. Pripravljene koščke zalijemo z vodo, ki ji dodamo malo korenja, peteršilja, zelene, list zelja ali cvetače, košček čebule, 2 do 3 stroke česna, malo pora, košček limonine lupine, vejico majarona. Obaro še solimo in ji pridenemo proti koncu kuhanja razkuhamo prežganje iz 2 žlic masti in 2 žlic moke ter dobro zlico paradižnika. Obaro okisamo z dobrim vinskim kisom ali belim vinom.

Obaro pa pripravimo še na drug način.

Koščke mesa najprej na maščobi lepo rumeno opečemo, nato jih pomokamo, moko popražimo ter zalijemo. Nadalje ravnamo kot prej.

In še en način poznamo.

Meso skuhamo z vsemi dodatki kot v prvem primeru. Namesto prežganja denemo v obaro 2 žlici brez masti zarumelih drobtin in prilijemo 2 žlici mrazlega olja ali dodamo košček surovega masla. Tako kuhana obara je priporočljiva za bolnike na železdu ali žolcu. Pri tem pa moramo paziti na to, ali so dovoljeni bolniku tudi vsi dodatki.

Zaključek radijskega nagradnega tekmovanja mladinskih aktivov srednjih šol Primorske

V pestrem in bogatem sporedu Pokrajinskega zleta TVD »PARTIZAN« v Kopru je tudi sicer skromna, a po svoje pomembna svečanost. To je zaključna slovesnost radijskega nagradnega tekmovanja med 22 mladinskimi aktivimi na Primorskem. Ob tej slovesnosti, ki bo v velikem studiu koprškega radia dne 11. junija dopoldne, bodo objavljeni rezultati tega tekmovanja, ter podeljene nagrade trem najboljšim aktivim. Radio Koper je namreč iz svojih sredstev razpisal tri nagrade v skupnem znesku 45.000 din za tri najbolj delavne mladinske aktivne na Primorskem. Poslušalci koprškega radia so radi sledili vsem mladinskim tekmovalnim oddajam ter so se z zadovoljstvom lahko prepričali tudi sami, da imamo v naši mladini zdravno jamstvo naše svetle bodočnosti.

Ze v petek, 10. junija, se bo ob 17. uri sestala na koprškem radiu tekmovalna komisija, ki bo ocenila delo mladinskih aktivov, ter določila tri najboljše. V komisiji bodo poleg članov radijske tekmovalne komisije in reporterjev mladinskih oddaj tudi predstavniki Centralnega komiteja Ljudske mladine Slovenije ter Okrajnih komitejev LMS vseh petih primorskih okrajev. Njih mnenje in predlogi

Novice iz Cerknice

V dneh 25. in 26. maja je zdravstvena ekipa odvzemala kri. Za dobro organizirano akcijo je poskrbel občinski odbor RK Cerknica ob pomoči krajevnih babic iz Sv. Vida in Crahovega. Prijavilo se je nad 300 ljudi, vendar ekipa v dveh dneh ni mogla pregledati vseh prijaviteljev. Mnogi so prišli brez predhodne prijave. Krvodajalci so bili po odvzemu krvi pogoščeni, tiste iz vasi so z avtobusi odpeljali na njihove domove.

Zveza borcev Cerknica je skupno z lovsko družino Cerknica, Begunje in Crahovo odknila spomenik neznanemu borcu na Slivnici. V bližini spomenika so odprli tudi novo lovsko kočjo. Spomenik so izročili v varstvo lovskim družinam omenjenih občin.

Prejšnji teden je domača dramska skupina dvakrat uprizorila Sketovo »Miklovo Zalo«. Za obe predstavi je zmanjkalo vstopnic, kar je dokaz, da se ljudstvo zanima za igre.

Posesniku Francu Korošču iz Cerknice je prejšnji teden požar že drugič v štirih letih uničil gospodarsko poslopje in stanovanjsko hišo. Vojaški in gasilski so takoj prihitali na pomoč in ogenj pogasili. Zgoreli sta samo strehi.

L. C.

bodo, poleg ocen mladinskih tekmovalnih oddaj, ki jih je tekmovalna komisija dobivala s terena, najbolj merodajni za končni izid tekmovanja. Tekmovalna komisija je v Koper povabila tudi predstavnike vseh 22 mladinskih aktivov, ki so tekmovali. Ti bodo na svečanosti prejeli tudi spominke diplome. Svečanost bo Radio Koper snemal in prenašal svojim poslušalcem.

Prvo tako tekmovanje je bilo lani med mladinskimi pevskimi zbori na Primorskem ob 50-letnici rojstva kraškega pesnika Srečka Kosovela. Drugo radijsko mladinsko tekmovanje pa bo zaslužno dobilo svoj lep zaključek v Pokrajinskem TVD Partizana v Kopru, ki bo za dva dni združil ob našem morju številne vrste mladincev in mladink iz vse Slovenije.

S. D.

SOCERB - TURISTIČNA TOČKA

Na predlog Turistično-olepševalnega društva v Kopru bo avtoprevožno podjetje »Slavnik« uvedlo večkratno dnevno zvezo s Socerbo. Gostišče na Socerbu je že sedaj odprto vsak dan. Uredili bodo plesišče, da se bodo izletniki in turisti lahko zabavali in razvedrili. Za ljubitelje višinskih razgledov pa je Socerb ena najlepših razglednih točk, odkoder je krasen razgled na Trst, na Tržaški ter Koprski zaliv.

—rio—

Branik

Te dni smo v Braniku imeli lepo slavnost. Zakonca 77-letni Peter Turk in njegova 70-letna žena Karolina sta praznovala zlato poroko. Za ta redek življenjski jubilej se je zbralo pet sinov in ena hčerka, ki so prišli iz Maribora, Trsta, Avstrije in Argentinije, da so slavljence čestitali in jima delali prijetno družbo.

Slavljena sta med narodnoosvobodilno borbo izgubila sina Jožeta. Njegovemu spominu so se oddolžili s tem, da so pred spomenik padlim borcem položili lep venec. Na spomeniku je vklesano med drugimi imeni tudi ime padlega Jožeta.

Številni vaščani in okoličani so slavljence čestitali k redkemu jubileju.

Ladra pri Kobaridu

V nedeljo bodo na planini Slapnik živinorejci iz vasi Ladra pri Kobaridu odprli novozgrajeno stajo za govejo živino in mlekarno s sirarno. V komaj treh mesecih so zgradili 7 hlevov za večje število živine. Živinorejci te vasi so sami prispevali 18.000 prostovoljnih ur, denarna sredstva pa sta dala občinski ljudski odbor Kobarid in tolminski okraj.

Goriška skupnost komun

Prihodnjo goriško komunalno skupnost bodo sestavljali sedanji goriški in tolminski okraj in del Komenskega kraja, ki je prej pripadal sežanskemu okraju. Ta komunalna skupnost bo združevala 12 občin in bo imela približno 113 tisoč prebivalcev. Največ dohodkov bo dal živovrebni rudnik v Idriji, nato cementarna v Anhovem, za tema pa še nekaj manjših industrijskih in obrtnih podjetij. Precej velik odstotek narodnega dohodka bo ustvarilo kmetijstvo, predvsem vinarstvo, sadjarstvo in živinoreja.

*

V soboto so imeli člani Okrajne lovske zveze v Gorici skupščino, na kateri so razpravljali o lovu na svojem lovskem področju. V letih po vojni so goriški lovci posvetili veliko skrb gojitvi plemenite divjadi. Vsa lovišča so bila upuščena zaradi dolgaletne okupacije in vojne. Plemenita divjad je skoro popolnoma izginila.

V preteklih petih letih je število jelenov naraslo za desetkrat. V Trnovskem gozdu se je pojavil kosmati stric medved. Omeniti moramo, da so na Goriškem ustrelili zadnjega medveda leta 1880. Število fazanov se je povečalo od 550 na 3400, čeprav so jih lovci v tem času ustrelili nad 2000. Znova so se v gozdovih pojavile tudi srne. Vedno manj pa je škodljivih živali in ptic roparic.

—hn—

Kaj bo povedala jama v kamnolomu pri Črnem kalu?

Pri razstreljevanju pečine v kamnolomu pri Črnem kalu je eksplozija močne mine odkrila več metrov globoko in široko jamo. Jama je do vrha napolnjena z debelimi plastmi ilovice. Lepo se vidijo skladi zemlje, ki so zdaj temne, zdaj pa bolj jasne barve. V spodnjih plasteh so delavci našli razne ostanke kosti. Nekateri ostanke so še dobro ohranjeni, drugi pa so popolnoma prepereli.

Rižana

V zadnjem dopisu smo poročali o zunanji in notranji olepšavi trgovine. Ta je sedaj res lepo urejena in že od daleč vabi potrošnike, naj vstopijo. Te dni se je v novo oblekla tudi gostilna sredi vasi. Ze dolgo časa je klicala zidarje in plekarje, naj se je vendar usmilijo, da tujcem ne bo več kazala tako raztrgane zunanosti. No, zidarji so dobri ljudje in radi pomagajo tam, kjer je potreba. Lepo so ometali zunanost stene in jih še pobelili. Podčrtati moramo, da je gostilna kazala ljudem hrbet, vse odkar so pod vasjo zgradili novo cesto. Zdaj je gostilna postala privlačna tudi za oči gostov, ki se bodo radi ustavili. Zeleti bi bilo, da bi še drugi lastniki hiš na Rižani posnemali dober zgled zadrage in gostilne. Bv.

IZOLA

V soboto popoldne je bila v Izoli lepa slavnost. Na vrtu doma onemoglih se je zbralo precej ljudi in predstavnikov množičnih organizacij, da prisostvujejo odprtju novega dela doma onemoglih. Navzoč je bil tudi predsednik okrajnega ljudskega odbora Koper tov. Franc Kralj.

Upravnica doma tov. Viktorija Knez je imela kratek govor, v katerem je posebno poudarila skrb ljudske oblasti za onemogel in se v njihovem imenu zahvalila za pomoč, ki so jo dobili za ureditev doma. Predsednik sveta za zdravstvo okrajnega LO tov. Crolinjeva je nato prerezala trak, ki je zapiral vhod, nakar so navzoči ogledali notranje prostore novoureje-

nega doma. V domu je 25 lepo urejenih sob s 70 posteljami. Na jugozapadni strani ima dom lepo razgledno verando.

Po slavnosti so otroci iz otroškega doma v Izoli prinesli oskrbovancem polno cvetja.

Pred enim letom smo v Izoli ustanovili prostovoljno gasilsko društvo. Kot za začetek se je vpisalo 12 članov. Majhna skupnica gasilcev ni ob ustanovitvi imela nobene opreme, danes pa ima vse, kar je najbolj potrebno za izvrševanje svojega poklica. Gasilci so se čez leto vztrajno vadili in na nastopih pokazali veliko tehnično sposobnost in izurjenost. Za primer požara bodo lahko hitro nastopili in ubranili grozečo škodo.

Na letošnjem občnem zboru so zamenjali nekatere člane upravnega odbora. Nadalje so sklenili, da bodo organizirali žensko gasilsko ekipo, dopolnili društvo z novimi člani in organizirali gasilske ekipe po tovarnah in vaseh. Pripravili se bodo tudi za zvezni gasilski festival, ki bo v Varaždinu. Ze sedaj se vadijo za okrajni gasilski nastop.

U. I.

Zaradi tatvin se bodo zagovarjali pred sodiščem

V noči od 9. na 10. maj so zlikovci, 20 letni Koren Valentin iz Posojca, 19 letni Stanislav Hudnik in Marjan Kopitar, oba iz okolice Ljubljane, vlomili v prodajalno Kmečke zadruge pri Sv. Luciji. Več dni prej pa so se potepali v okolici Kopra in Izole. Iskali so priložnost za tatvine. Tako so pokradli v omenjeni prodajalni razna živila in galanterije v vrednosti okrog 40 tisoč dinarjev. Organi javne varnosti so vse tri zasledili v Reki in Ljubljani, kjer so bili aretirani. Pred sodiščem se bodo zagovarjali tudi za kazniva dejanja, ki so jih izvršili v Ljubljani.

Ko je Marija Krivec iz Fjese pri Piranu dne 20. maja odšla z doma po opravkih, je 39 letni potepuh Rajko Schajher izkoristil priložnost in vdrl v njeno stanovanje. Polastil se je ključev in iz omare odnesel 10.000 dinarjev. Zagovarjal se bo pred sodiščem tudi za druga kazniva dejanja, ki jih je povzročil v Ljubljani.

Poklicni gasilec C. J. iz Kopra je dal v popravilo mehanični delavnici Ljuba Miklavčiča v Kopru svoje dvokolo. Ko je nekaj dni za tem prišel iskat popravišeno kolo je presenečen ugotovil, da je kolo izginilo. Kmalu so ugotovili, da je njegovo dvokolo prodal za 35.000 din in ga poslal v Ljubljano pomočnik-mehanič Nikola Ristič. Za to podjetnost je izrabil odsotnost mojstra. Za to dejanje se bo moral Ristič zagovarjati pred ljudskim sodiščem.

Mnogi so predrzo motrili gostilničarja ter si dovoljevali žaljiva namigovanja, kot so to vedno počenjali v njegovi krčmi.

— Pazite, Paco! ... Vi odhajate v Ruzafu, Tonet pa bo prebil noč v Palmaru ...

Spocetka se je Canamel trudil, da ne bi poslušal, toda kasneje je hotel reagirati z nervozno kretnjo in zlim pogledom.

Toda gmota masti, kar je bilo njegovo telo, je zadušila njegov namen; padel je z vso težo na sedež, kot bi ga neka sila stisnila, in z mučno tožbo zamrmral:

— Nesramneži, nesramneži! ...

PRVI DEL

Koča starega Paloma je stala na skrajnem koncu vasi. Videz Palmara se je bil spremenil po požaru, ki ga je razdelil na dva dela.

Polovico vasice je uničil ogenj. Ker so bile s slamo krite koče lahek plen ognja, so prebivalci v bojazni pred novim požarom pozidali hišice z opeko in apnom. Mnogi so porabili vse svoje prihranke, da so si nakupili material, ki se je zaradi prevoza preko jezera podražil.

Tako je po tistem požaru zrasla nova skupina hiš z rožnimi, sinjimi in zelenimi pročelji. Stari del Palmara je ohranjal svoj primitivni in grobi videz s strehami, ki so se zdele kot poveznjeni čolni na blatne stene.

Od majhnega trga, kjer je stala cerkev, pa do konca vasice, ki je bil najbližji Dehesi, so se zdele koče nametane tjavdan druga na drugo, kot bi se bale plamenov ponovnega požara.

Bedna Palomova koča je bila najstarejša v tem kraju. Postavil jo je bil oče v tistih davnih časih, ko je vse prebivalstvo Albufere napadala močvirska mrzlica.

V tisti dobi so se gozdna drevesa dotikala zidov koč in — tako je pravil Paloma — tudi kokoši so rasle in se množile v trstju. V kanalih so se živele vidre in ribiči niso vedeli, kaj početi z ribami, ki so se v velikih množinah lovile v mreže. Prebivalce je bilo zelo malo in Valencia je bila zanje zelo

VICENTE BLASCO IBAÑEZ:

3

MOČVIRJE SMRTI

CANAS Y BARRO

Nekaj dni kasneje so ribiči našli njegovo truplo. Tako je umrl pastir, zadušil in ubil ga je objem njegove stare prijateljice.

Potniki v čolnu, ki niso bili domačini, so se bajki smejali, toda žene so nemirne bingljale z nogami, kot bi bili vzdihli, ki so prihajali iz globine čolna v bližini njihovih kril, vzdihli Sanche ...

Prišli so iz jezera in ponovno vstopali v novo vrsto kanalov, medtem ko se je v daljavi na ogromni širjavi riziše kazala skupina hiš Salera, Valenci najbližje vasice. Pristan v Saleru je bil prenapolnjen s čolni; jambori le-teh pa so naseljevali obzorje kot gozd drogov.

Padel je večer in čoln se je pomikal z zmanjšano brzino v stoječe vode kanalov. Senca, ki jo je delalo jadro, je drsela kot oblak čez rizeva polja, ki jih je zahod rdeče obarval, in od obale so se ostro črtali na pomarančasto-zoltem ozadju profili potnikov.

Mimo so vozili majhni čolni z ženami in možmi, ki so se vračali s polj. Te ladvice so bili albuferski konji.

Ves rod tega plemena se je že kot otrok učil krmariti, kajti to je bilo neobhodno potrebno, če si hotel opravljati poljska dela, obiskovati sosede ter si služiti kruh.

V majhnih medsebojnih razdaljah so se odpirale na jezu luknje, skozi katere se je tiho pretakala brezbarvna voda iz kanala pod preprogo lepljive, plavajoče zelenine. Na te luknje so ribiči razpeli na kole oprte mreže, v katere so lovili jegulje.

Ogromne podgane, ki jih je šum čolna prestrašil, so skakale iz riziše in izginjale v blatu jarkov.

Potniki, ki so se še pred trenutkom navduševali za črne

liske in divje race, so se zdaj vneli za prekrasne glodalce.

— Kako krasen plen! ... Kako imenitno kosilo! ...

Oni, ki so prebivali na kopnem, so se zoprno namrdnili, medtem ko so se sinovi jezera smejali.

— To je vendar kraljevski grizljaj! ...

Cemu neki tak grizljaj podcenjevati, če pa ga niso še nikdar okusili? Saj so vendar podgane žrle sam riž! Pravi kraljevski grizljaj bi bile! Če pa so jih celo bogataši kupovali na sejmju v Sueci in jih je tudi aristokracija Riviere cenila kot izborne.

Ko je Canamel slišal namigovanje na bogataše, se mu je zdelo umestno, da preneha z vekanjem; trdó je dejal:

— Na zemlji sta samo dve živali brez žolca: golob in miš.

In s tem je vse povedano! ...

Veš pogovor se je osredotočil na kuharsko umetnost in mehkužno sladkosnednost.

Nočilo se je. Polja so tonila v temo in kanal je odražal svinčeno belino ob medli svetlobi somraka. Tam, na koncu jezera, so svetlo trepetale prve zvezde.

Se malo in bodo pristali v Saleru. Nad vse koče se je dvigala oprta na dva stebra koča Demana, kraj, kjer so se zbirali lovci in čolnarji. V bližini je čakala pošta, da odpelje potnike v mesto.

Zefir je prenehal in jadro je bilo odveč; čolnar je prijel spet za veslo. Mimo je privozil čoln, poln zemlje, namenjen proti jezeru. Veslo na ladijskem nosu je držalo v rokah dekle, fant pa ji je pomagal s porivanjem čolna.

Spoznali so ju. Bila sta Tonova otroka, ki sta vozila na močvirje prst: Borda, pohčerjenka, bolj delavna od vsakega moškega, in Tonet, Kubanec, Palomin vnuk, ki je bil po mnenju mnogih najboljši mladenič v tistem kraju, mož, ki je poznal svet in jih imel pre-el za ušesi ...

— Adijo, »brkača! — so mu zavpili zaupno.

Vzdevek so mu napravili zaradi brkov, ki si jih v nasprotnju z navado v Albuferi ni hotel pristrči. Nekateri so ga z ironičnim začudenjem spraševali, od kdaj je poprijel za delo.

Čoln je nadaljeval svojo pot in Tonet, ki je le mimogrede pogledal, ni niti odgovoril.

Zmaga naših nogometašev v Turinu

Ze dolgo nismo s tolikšno nestrpnostjo in tolikšnim strahom pričakovali kakšnega mednarodnega srečanja, kakor zadnje nedelje. Bili smo v položaju ljudi, ki komaj čakajo, da prebolijo nesrečo. Za favorite je vsekakor veljala Italija. Ne samo dejstvo, da je igrala na svojem igrišču, marveč tudi lepa bilanca zadnjega časa — med drugim tudi zmaga nad svetovnim prvakom Nemčijo, sta vzbujala črno razpoloženje.

V nedeljo 29. maja je dal na turinskem stadionu sodnik Steiner znak za začetek. Premoč Jugoslavije je bila takoj očitna, vendar se je prvi polčas končal brez golov. V drugem delu igre se je tempo poostri. V 49. minuti je padel prvi gol, kmalu nato drugi in potem še tretji. 9 minut pred koncem tekme je Vukas z izredno igro preigral vso italijansko obrambo in postavil končni rezultat — 4:0! Nekdanji svetovni prvak je bil na kolenih.

V komentarjih o tekmi so si skoraj vsi italijanski časopisi edini v tem, da jih je porazil za razred boljši nasprotnik in da so pokazali Jugoslovani nogomet, s kakršnim bi lani v Švici prav lahko dosegli svetovno prvenstvo.

Prvo šahovsko žensko prvenstvo Primorske

V torek je bilo v Idriji zaključeno prvo žensko šahovsko prvenstvo Primorske. Na turneju se je zbralo 12 najboljših šahistk iz Tolmina, Kobarida, Pirana in Idrije. Udeležili sta se ga tudi znani šahistkinji Beti Stekarjeva iz Ajdovščine in Erika Lenarčič iz Pirana. Borba za prvo mesto je bila odigrana med njima. Zmagala je Lenarčiče-

va in tako postala prva šahovska prvakinja Primorske. Obe in morda tudi tretje plasirana sta se kvalificirali za republiško prvenstvo, ki bo letos v Mariboru.

Rezultati:

1. Lenarčič Erika, Piran, 10 in pol točke;
2. Stekar Beti, Ajdovščina, 10 točk;
3. Skok Ludovika, Idrija, 8 in pol točke.

Na poslovnem večeru je zastopnica Šahovske zveze Slovenije, tov. Pucova čestitala našim šahistkam k uspehu z željo, da bi ponesle šah tudi med žensko mladino naše Primorske.

Idrijski Rudar na čelu lestvice

Medtem ko je koprski center primorske podzveze svoja tekmovanja že zaključil — prvak je postal Stil — je doseglo tekmovanje goriškega centra svoj višek šele te dni.

Vse kaže, da bo prvak Rudar iz Idrije, ki že sedaj trdno vodi. Nogometaši Tabora in Sežane, ki so lani tekmovali za vstop v prvo slovensko ligo, so pa očitno popustili. Vse kaže, da imajo težave s kadri. Podoben položaj je bržčas tudi z nogometnim klubom iz Tolmina in Primorjem iz Ajdovščine.

Sedaj je položaj v lestvici takšen:

Rudar	6	4	1	1	18:7	9
Tabor	7	4	1	2	17:11	9
N. Gor. II.	7	3	1	3	16:15	7
Primorje	6	2	1	3	9:12	5
Tolmin	8	2	0	6	9:24	4

Veliko več presenečenj so nudila tekmovanja mladinskih moštev. Na prvem mestu je Nova Gorica, sledijo ji Rudar, Primorje, Tolmin, Tabor,

Mladinci koprškega »Proletarja«
Riccobon Giorgio, Genzo Luciano in
Bizjak Srečko

Branik in Postojna. Posebne »pohvale« sta vredna predvsem zadnja dva kluba, ki s člani tekmujeja v republiški zvezi in bi lahko svojim mlajšim tovarišem posredovala več znanja in jim nudila tudi več pozornosti.

Kolesarsko prvenstvo Slovenije v Kopru

Na 144 km dolgi progi Koper—Poreč—Koper je bilo v nedeljo tekmovanje za naslov kolesarskega prvaka Slovenije. Sodelovale so ekipe iz Ljubljane, Maribora, Nove Gorice in Kopra.

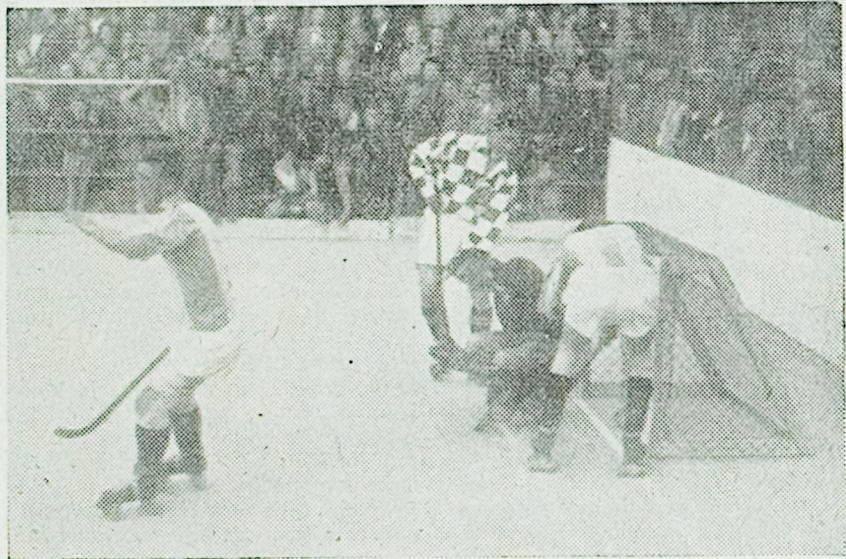
Tekmovalci so štartali ob 8.40 in se pripeljali v Poreč v bolj ali manj strnjeni skupini. Sele na povratku se je razvnela prava borba za prvo mesto. Malo pred Bujami je od skupine pobegnil Zanoškar, toda za njim sta se takoj pogonala Valant in Žižek. Ujela sta ga šele pri Strunjanu. Skozi cilj je prvi privozil Valant Ivan, takoj za njim pa še Zanoškar in Žižek.

Nekako v istem času se je pomerila druga skupina v sprintu okoli Semele. Do zadnjega kroga je vodil Piciga, ki je pa v Semele padel. Zmagal je Visintin Bruno, Piciga je zasedel drugo mesto, tretje pa Omerzel Ado.

Deveti na svetovnem prvenstvu

Igralci Nove Gorice in Pule, ki so na svetovnem prvenstvu v hokeju na kotalkah sestavljali našo državno reprezentanco, so se vrnili domov. Kljub slabim izgledom, so skupaj s Francijo zasedli deveto in deseto mesto.

V predtekmovanju so igrali najprej z Belgijo in bili poraženi z visokim rezultatom. Iz te lekcije so se marsikaj naučili. Proti Norveški so igrali že neodločeno. V končnem tekmovanju so dosegli pa kar tri zmage in doživeli en sam poraz.

Skupina goriških kotaljkarjev, ki so nedavno osvojili državno prvenstvo.

oddaljeno mesto, iz katerega so poznali samo maršala Sucheta⁸⁾, ki ga je bil kralj Jožef povzdignil v čin vojvode Albuferškega ter gospoda jezera in goščave z vsem njenim bogastvom.

Spomin na tega maršala je zavzemal v starčevem spominu najbolj oddaljeno mesto; videl ga je z razmršenimi lasmi in širokimi brki, oblečenega v pepelnat površnik, obdanega od služabnikov v bleščočih se uniformah, ki so mu podajali nabito puško.

Suchet je hodil na lov v Albufero s čolnom Palomovega očeta in ta ga je, tedaj še deček, opazoval z velikim občudovanjem.

Ob spominu na maršalove besede, ki je tožil nad civilizacijo ljudi ob jezeru, se je stavec smejal. Pripovedoval je o dogodkih v vojni med Angleži in Španci, ko za jezero še sploh vedeli niso.

Nekoč je bil šel z očetom v Valencio, da bi nesel vojvodi jeguljo neverjetne dolžine in ta ju je ves radosten sprejel, našopirjen v luksuzni uniformi, polni zlatih našivov, in med množico oboroženih mož v bleščočih oblačilih.

Po očetovi smrti je Paloma, tedaj že mož, podedoval očeta in dva čolna. Toda jezero so namesto vojvod upravljali kraljevi pooblaščenca. Ti se niso tam okoli nikdar prikazali in tako so lahko ribiči nemoteno izkoriščali bogastva Dehese.

To so bili časi! Ko je Paloma s slabotnim glasom razkrival svoje spomine, so mladeniči v Canamelovi gostilni začudenj prisluhnili.

— Lahko si lovil in ribaril ne, da bi se sploh zmenil za straže in globe! . . . Pod noč si se vrnil z ducatoma zajcev . . . in polnimi košarami rib . . . in vencem jezerskih pltic! Vse je pripadalo kralju, a ta je bil tako daleč . . . Zdaj pa pripada državi (toda kdo neki je ta?)

— Tedaj ni bilo potrebno dovoljenje za lov in Dehesa ni bila razdeljena med toliko najemnikov! Če hoče zdaj kak

⁸⁾ Suchet — Suchet Louis Gabriel, vojvoda Albuferški (po 1819), je postal leta 1811 francoski maršal. Bil je slaven vojskovodja in se je udeležil bojev v Švici, Italiji, Nemčiji ter Španiji.

revček poskušati strel ali nabrati malo drv, skoči takoj predenj straža z naperjeno puško!

Paloma je vedno ohranjal ugled, ki ga je podedoval po očetu. Imeli so ga za najbolj izkušenega čolnarja in vozil je v svojem čolnu vse osebnosti, ki so prihajale v one kraje preko makije v Albuferi.

Spominjal se je obiska kraljice Izabele II.⁹⁾, ki je, mlada kot je bila, nosila široko krilo, ki je pokrivalo polovico čolna. Čoln je bil za to priliko svečano okrašen. Pomnil je tudi kraljičine bujno prekipevajoče prsi, ki so ob vsakem udarcu vesla komaj zaznavno zavalovile.

Ob tej pripovedi so se poslušalci smejali, ker so si predstavljali podobo kraljice Evgenije¹⁰⁾, elegantno v svoji obleki amaconke, pripravljeno streljati na ptice, ki so se dvignile, potem ko so jih izkušeni, v ločju skriji gonjači prepodili. In zdelo se jim je, da vidijo robato figuro zvitega in zlobnega Paloma, ki strelja na ptice, ki so ušle kraljevi puški, in opozarja veliko damo v čudaški in pisani kastiljski¹¹⁾ govoric.

— Pozor! . . . Veličanstvo! . . . Raca, tam zadaj! . . .

Vse visoke osebnosti so bile zadovoljne s starim čolnarjem, ker je bil, čeprav je imel otroško nesramnost robatega človeka, z druge strani občudovanja vreden strelce. Njegova puška (vredna muzeja!) je bila iz samih starih kosov. Nekdo štiri črne liske. Njegova puška je postavljala na laž skromnost, ki je bila v njegovih besedah. Imel je čudno navado prilizovanja: slabemu strelcu se je postavil za hrbet in istočasno ustrelil divjad, ki je letela isti hip mimo. Poka sta je celo trdil, da je bil nekoč z enim samim strelom pobil Kastiljcev je zelo mehak.

⁹⁾ Izabela — Izabela II. Marija, hči Ferdinanda VII., zasedla je španski prestol 1833, pregnala so jo 1868, odpovedala se je 1870 v korist sinu Alfonzu XII.

¹⁰⁾ Evgenija — Eugenie E. Marie de Guzman (1826—1920), žena Napoleona III. in mati Napoleona Evgena.

¹¹⁾ Kastiljski govoric — Kastilija je zibelka španskega jezika, pokrajina, kjer govore najlepšo španshino. Izgovor

RADIO KOPER

NAJVAŽNEJŠI PROGRAMI

NEDELJA, 5. VI.: 8.15 »Pod vasko lipo«; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 10. obletnica osvoboditve; 13.45 Glasba po željah; 15.00 10. obletnica osvoboditve — tekmovalje prostevnih društev; 16.00 Tisoč in en takt; 21.00 Radiodrama; 22.00 Plesna glasba.

PONEDELJEK, 6. VI.: 13.45 Zabavna glasba in objave; 14.00 Od melodije do melodije; 14.45 Domači zvoki; 20.00 Hollywoodske melodije; 20.40 Srbske in bosanske narodne pesmi; 21.10 Koncert komornega ansambla Radio Beograd; 21.30 Morja široka cesta; 21.40 Črnske duhovne pesmi; 22.00 Plesna glasba.

TOREK, 7. VI.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije; 14.50 Tri vesele in okrogle; 20.00 Popularne melodije in ritmi; 20.30 G. Rossini: William Tell — I. in II. dejanje; 22.20 Plesna glasba.

SREDA, 8. VI.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije (ob 14.10 GLASBENA KRONIKA DOMA IN PO SVETU); 14.45 Narodne pesmi v priredbah; 20.00 »Sestanek ob večerni uri«; 20.40 Ivan Matetič — Ronjgov: Roženice.

CETRTEK, 9. VI.: 13.45 Zabavna glasba in objave; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Kulturno pismo; 14.50 Nekaj kmečkih ritmov; 20.40 Nočni simfonični koncert: Dimitrij Šoštakovič — Simfonija št. 7 »Leningrajska«; 22.00 Plesna glasba.

PETEK, 10. VI. 11.00 Opoldanski promenadni koncert; 13.45 Glasba

po željah; 14.45 Češka godba; 20.00 Erroll Garner in njegov klavir; 20.40 Črnske duhovne pesmi; 21.00 Nočni koncert; 22.00 Pesna glasba.

SOBOTA, 11. VI.: 13.45 Zabavna glasba in objave; 14.00 Ali veš, kaj je to?; 14.40 Tržaška kronika; 14.50 V taktu domače polke in valčka; 20.00 Francoska zabavna glasba; 20.40 Jules Massenet: Odlomek iz I. dejanja opere »Werther«; 21.06 Koncert deklisklega okteta iz Tolmina; 21.30 Radijska igra: Wolf »Kotorski mornarji«; 22.30 Plesna glasba.

Mali oglasi

VILO IN HIŠO z vrtno kjerkolj ob morju kupim. Ponudbe s cenami in opisom. Peternel, Ljubljana Rožna ulica 9.

PRODAMO tovorni avtomobil znamke »Dodge«. Interesenti naj se javijo pri upravi Kmetijske zadruge v Šmarjah pri Kopru.

PREKLIC

Podpisani TOMAŽIČ Henrik, mehanik, Semele 28, preklicujem in obžalujem žalitve, ki sem jih izrekel 13. maja na prostoru podjetja »Slavnik« v Kopru proti tov. delovodji Rolihu Ivanu, ker so neresnične. Istočasno se mu zahvaljujem, ker je odstopil od zasebne tožbe.

Tomažič Henrik s. r.

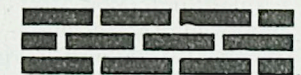
„ILIRIJA“

Trgovsko grosistično podjetje Ilirska Bistrica priproča svojim odjemalcem raznovrstno industrijsko blago po nizkih cenah. Ob občinskem prazniku - 4. juniju čestita vsemu delovnemu ljudstvu!

Delovni kolektiv

Opekarne ILIRSKA BISTRICA

želi ob občinskem prazniku, 4. juniju, vsemu ljudstvu naše domovine največje uspehe ter jim ob tej priložnosti čestita.

se pomešala in medtem ko se je lovec s ponosom čutil svoji spretnosti, se je stari čolnar za njegovim hrbtno hudomušno smejal.

Pa spomin na generala Prima¹²⁾ Neke viharne noči pa je prepeljal preko Albufero, ko je preoblečen v delavca bežal pred stražami, ki so mu sledile z ukazom, naj ga oklenejo zaradi neuspelega poizkusa upora.

Paloma ga je tisto noč prepeljal do morja. Ponovno ga je videl nekaj let zatem, ko je Prim, tedaj že predsednik vlade, postal idol Spanje.

Truden od burnega političnega življenja, je ta prihajal od časa do časa za kak dan na lov v Albufero. Tedaj je Paloma, ki je po onem dogodku ohranil do predsednikove osebnosti ne ravno spoštljivo zaupnost, ob vsakem strelu v prazno vpil nanj kot na otroka.

Rekel je, da ni hierarhije po činih:

— Ljudi delimo v dve vrsti: v dobre in slabe lovce.

Kadar Njegova visokost ni zadela plena, je čolnar besnel in ga celo tikal:

— Kakšen general pa si? . . . In ti da si tisti junak, ki je zaslovel z drznimi podvigi v Maroku? . . . Pazi . . . glej in uči se! . . .

Slavni učenec se je smehljaj, stari pa je streljal, skoraj ne da bi meril, in plen je kot kamen padel v jezero.

Zaradi takih in podobnih pripovedi je ugled starega Paloma rasel med oklicanci.

Kdove koliko stvari bi lahko dosegel pri tej gospodi, če bi samo hotel vprašati! . . .

On pa se je stalno vedel robato in ostajal sam vase zaprt. Z velikimi je ravnal, kot bi bili njegovi vinski bratci in ko jih je našel slabe volje, jih je znal s svojimi nagajivimi in dvumnimi stavki spraviti v dobro voljo.

¹²⁾ Prim — Prim y Prats Juan, general, grof Rueški, markiz kastiljski (1830—1904). Izkazal se je v bojih proti maroku (1859—1860). Bil je vojni minister, nato predsednik vlade (1869).

Vsestranska uporaba tovarna lesovinskih plošč

naših izdelkov

Ob občinskem prazniku 4. junija čestitamo vsem odjemalcem in delovnemu ljudstvu ter se priporočamo!

Ste že razmišljali, kako bi najceneje moderno opremili stanovanja avtomobile, vagonc, tramvajske vozove, ladje itd.? Pri vsem tem boste lahko uporabili cenene lesovinske plošče, ki vam jih nudi »Lesonit« tovarna v Ilirski Bistrici. Dobava je takojšnja z ugodnimi pogoji.

Prištedili boste, če boste lesovinske plošče uporabljali tudi za izdelavo košnic, kovčkov, inkubatorjev, kulis, napisnih tabel, platnic za knjige, slikarskega platna in podobno. Poskusite in ugotovili boste, da so »Lesonit« plošče Ilirska Bistrica ne samo ekonomske pri gradnjah, pač pa tudi vsestransko uporabne. No, če boste torej kdaj imeli posla z »Lesonitom«, vas bo brez dvoma zanimal tudi kratek opis razvoja te mlade tovarne, ki je v naši državi vodilna in brez konkurence.

NEKDAJ OBRAT — DANES MODERNA TOVARNA

To je le v petih besedah povedan razvoj »Lesonita« v Ilirski Bistrici. Toda »Falersa«, kakor imenujejo domačini tovarno, zasluži, da o njej povemo nekaj več.

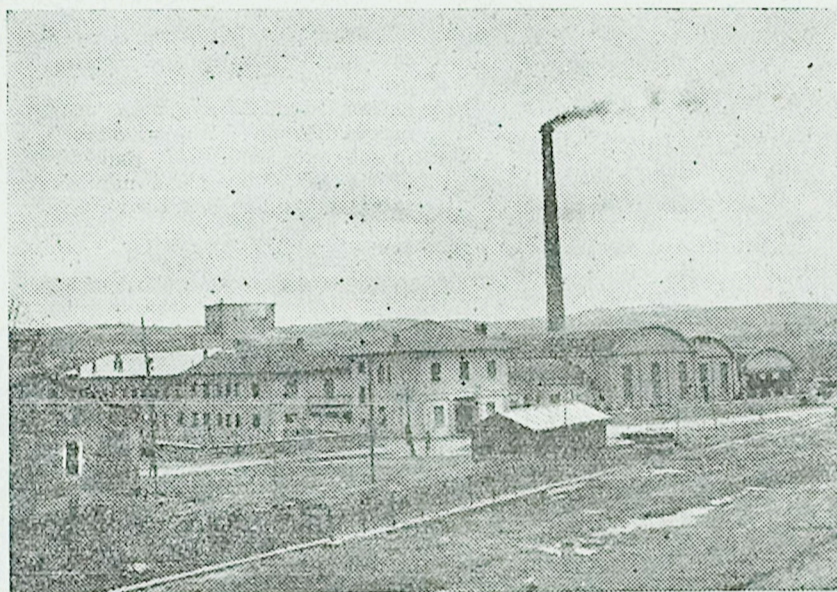
Začetek obratovanja sega v leto

1946. Takrat je bilo še vse tako skromno in je bilo sploh težko reči, da bo v tako kratkem času postal obrat »Lesonit« moderna tovarna lesovinskih plošč. Manjkali so kadri, stroji so bili primitivni, proizvodnja pa zaradi tega skoraj ne-

znatna. »Z dobro voljo«, kakor pravi, »pa se doseže vse«.

In 1953. leto je za lesonitovce leto preobrata in hkrati žetve velikih naporov, ki so jih vložili za razcvet svoje tovarne. Ni ga med njimi člana kolektiva, ki bi mu bilo žal svojega truda. Direktor Keber pripoveduje: »Dosegli smo najvišji stadij — zmogljivost smo dvignili do kraja. Šest tisoč ton lesovinskih plošč letno.«

»Toda ne mislimo ostati pri tem,« zagotavlja tovariš Keber.

»Do kje pa mislite?« me je zanimalo.

»Teško je to reči. Po načrtih predvidevamo osem tisoč štiristo ton letne produkcije. To bi bila maksimalna zmogljivost pri kompletiranju tehnološkega procesa.«

Izdelki »Lesonita« so že danes precej dobro znani v širšem svetu, saj izvažajo lesovinske plošče v Bližnji in Daljni vzhod, v Francijo, Italijo in Afriko. Po zakonskih predpisih dobijo od vsega izvoza 20 odstotkov deviz za svoje potrebe. Vendar v države kakor sta Nemčija in

Švedska, kjer bi lahko nabavili potrebne stroje, ne morejo prodati s svojimi izdelki, ker je industrija lesovinskih plošč v teh državah precej razvita. Toda prizadevajo si, da bi v tem uspeli in s konkurenčnimi cenami prodrli tudi na zapadnonemški trg in vedski trg.

STREŠNA KRITINA — NOV IZDELEK »LESONITA«

Ta novi produkt bistriške tovarne je sicer še malo znan, začeli so ga komaj uvajati, toda za našo gradbeno dejavnost je to nov, cenen material, ki ne samo da pospešuje gradnje, ampak jih pocenjuje, kar je najvažnejše, obenem pa razbremeni tako imenovani strešni stoli. Strešna kritina je svetlo-sive barve; zato je odporna proti sončnim žarkom. Je elastična, okusna, vodoodporna, higijenična, lahka in ekonomska. Izdelana je v obliki eternita in po vsebujejakih kakovostih daleč prekaša anhovski galenit-ternit. Kvadratni meter te kritine je težak komaj 3,5 kg. To je izdelek, ki bo prinesel naši gradbeni dejavnosti

mного koristi in omogočil hitrejšo gradnjo stavbenih objektov.

Kakor vidimo, ima za naše gospodarstvo tovarna lesonita velik pomen. Danes je sicer v njej zaposlenih 172 delavcev. Z izpopolnitvijo tehnološkega procesa bo tu mogoče zaposliti še 50 ljudi.

Važnejšo korist pa prinaša tovarna našem gospodarstvu s tem, da za proizvodnjo lesovinskih plošč izkorišča vse mogoče lesene odpadke, ki jih pušča naša dokaj razvita lesna industrija. Izdelki »Lesonita« pa lahko nadomeščajo raznovrstni gradbeni material, to pa je velika razbremenitev naših gozdov.

LESNI KOMBINAT ILIRSKA BISTRICA

s svojimi priključenimi obrati.

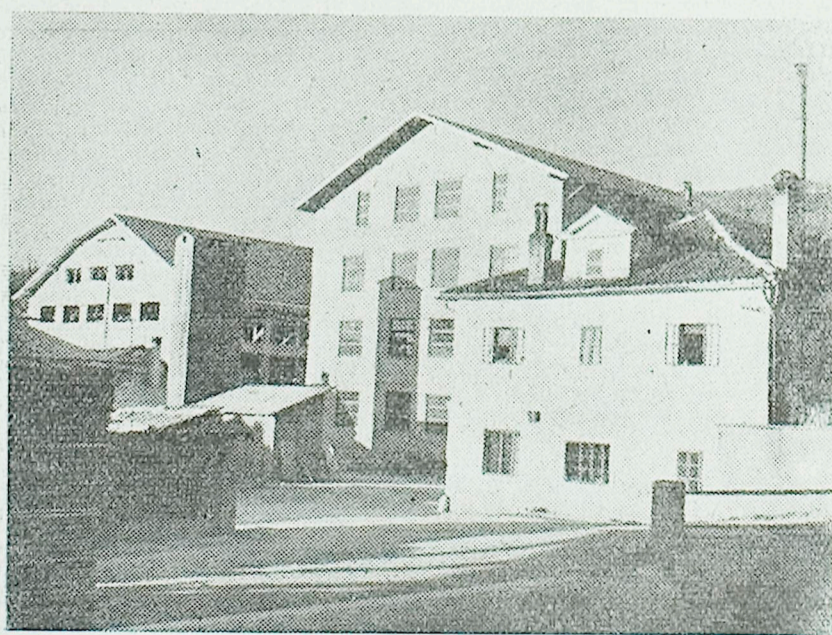
Elektrožaga

ki je bila doslej v sklopu LIP - Postojna,

Mizarski obrat

(bivša MIKOZA), ki je bil v sestavu podjetja SLOGA

želi vsemu prebivalstvu polno uspehov pri graditvi naše socialistične domovine ob občinskem prazniku 4. juniju.

TOVARNA
vezanih plošč in furnirja

'JAVOR'

Obrat II - Ilirska Bistrica

Vsem delovnim kolektivom, našim poslovalnicam, prijateljem in vsemu prebivalstvu občine čestitamo k našemu prazniku 4. juniju ter želimo obilo uspehov pri nadaljnjem delu. Priporočamo naše najkvalitetnejše izdelke furnirja, embalaže ter rezanega lesa listavcev.

TRGOVSKO PODJETJE

ZADRUŽNIK

ILIRSKA BISTRICA

Vsem mizarskim in furnirskim delavnicam priporočamo našo proizvodnjo KAZEIN KLEJA »ZIBKLEJ«, katerega lahko uporabljate za mizarska dela, lepljenje porcelana in stekla. ZIBKLEJ je novost, ki vzdrži razne kombinacije v lepljenju, n. pr. lesa na železo in stekla z lesom.

Podjetje vam nudi visoko kvalitetno čajno maslo z odličnimi aromati. Dolgoletna tradicija. Trgujemo z vsemi kmetijskimi proizvodi. Ob občinskem prazniku čestitamo vsem odjemalcem in delovnemu ljudstvu.

LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE ILIRSKA BISTRICA

z občinami Jelšane, Jablanica pod Snežnikom, Knežak in Prem, čestitajo ob občinskem dnevu - 4. juniju vsemu prebivalstvu in delovnim kolektivom ter jim želijo obilo uspehov

Srečanje s kobro

Kraljevska kobra je med najbolj strupenimi in nevarnimi kačami na svetu. V Indiji, kjer živi, umre vsako leto od njenega pika tisoče ljudi. Kdor se sreča z njo in nima primernega orožja, je navadno zgubljen, ker kobra napada vsakogar, ne glede, če je izzvana ali ne. Stephen Dewar, ki je imel redko srečo, da je ostal živ pri takem srečanju, opisuje dramatični prizor takole:

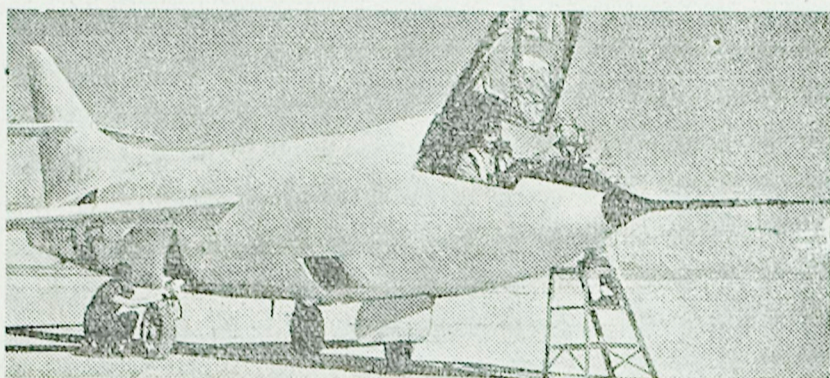
»Ni mi znano, koliko neoboroženih ljudi je ostalo živih, ko so nalleteli na kraljevsko kobro, ali hama-drajado, kakor ji pravijo domačini na Vzhodu. Ko sem se srečal z njo jaz, nisem imel pri sebi drugega orožja, kakor palico in čisto običajen dežnik.

V svojih mladih letih sem gojil v Asamu čaj. Nekega dne sem jahal v mejno plantažo. Nenadoma sem opazil, da leze preko poti kača, dolga blizu štiri metre. Imel sem jo za udava. Pomislil sem, da je to redka priložnost, ko bi lahko poslal svojcem v Angliji lepo kačjo kožo. Niti slutil nisem kakšne pustolovščine sem se podstopil. Kača se je počasi plazila po čistini. Skočil sem s konja. Cim sem se ji približal z dvignjeno palico, se je ustavila, se obrnila in dvignila telo in glavo skoraj meter visoko. Stopil sem še nekaj korakov proti njej in jo bolje pogledal. Za glavo sem zagledal kapuco, ki se ji je začela napanjati. Zaledenela mi je kri. Pred seboj sem imel kraljevsko kobro ali naočarko.

V tem trenutku je bilo pametno samo eno: ne se umakniti! Beg bi bil docela nekoristen. Konj, ki je videl, s kom ima opravka, je medtem zbežal. Palico sem pripravil za udarec in počasi odpiral dežnik, ker sem upal, da z njim odvrnem kobro no pozornost. Čutil sem, kako se mi na tilniku ježijo lasje. Kraljica kač se mi je počasi in za kakih 30 centimetrov približala. Na njeno izzivanje sem ji odgovoril z njenim orožjem: stopil sem za korak proti nji. Zdelo se mi je, da je iznenadena. Kaj takega, postaviti se po robu njej, ki je bila zmerom vaiena, da druge preganja! Čez trenutek, ko je spet pregledala polražaj, se mi je približala še za nekaj centimetrov.

Prav tako sem storil tudi jaz, čeprav sem čutil po vratu, prsih in rokah cele curke znoja. Če bi jo skušal udariti po glavi in bi zgrešil, bi bila moja usoda zapečatená — bliskovito, kakor bič bi se pognala vame in... Kača je obstala. Oči je imela uprte v mene in zlohotno stegovala svoj strašni, razcepjeni jezik.

Imel sem občutek, kakor da se je v teli dveh minutah čas ustavil. Nepremično sva se gledala iz oči v oči; intuitivno sem začutil, da omahuje. Pri meni se je pojavila strašna želja in nagon po samoohranitvi.

Douglas D 558-2 Skyrocket — tako imenujejo letalo, ki ga vidite na naši sliki. Letalo je na reakcijski pogon in je trenutno najhitreje na svetu. Nov rekord hitrosti sicer še ni potrjen, toda uradno so objavili, da je letalo doseglo skoraj dvojno hitrost zvoka. Znani ameriški poskusni pilot Bill Bridgeman je v višini 25.376 m dosegel z njim hitrost 2.036 kilometrov na uro, kar je skoraj 600 m v sekundi ali 35 km v minuti. Iz Kopa v Ljubljano bi prišli potemtakem s tem letalom v bori 4 minutah! Vsekakor spoštovanja vredna hitrost.

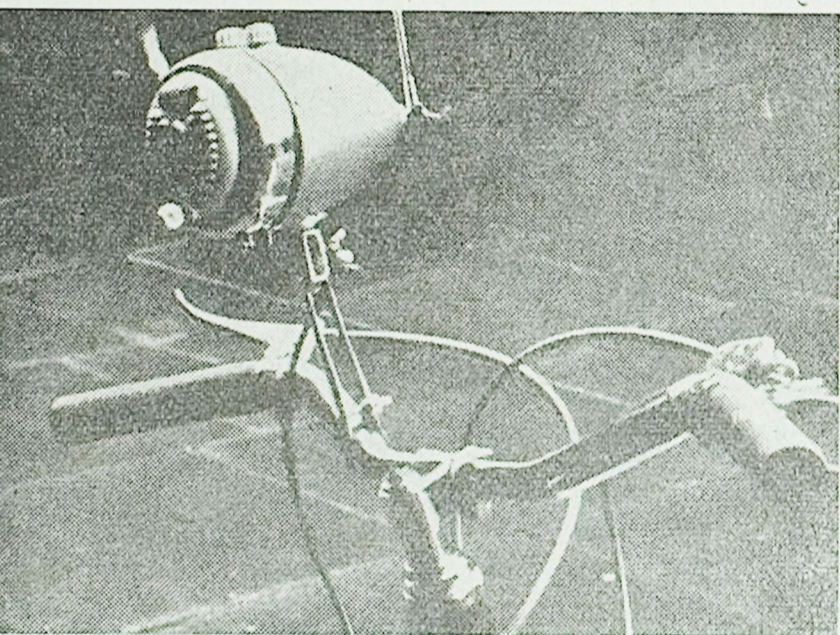
ŽRTEV ČISTOČE

Angleška vojna ladja »Victory« (Zmaga), ki je pred 150 leti odigrala pomembno vlogo v bitki pri sko znameniaost, so jo zaščitili in Trafalgarju, je na tem, da bo zdaj le še kup razvalin. Kot zgodovinsko postavili v suhi dok, kamor so jo hodili gledat. Strokovnjaki, ki so jo pred nedavnim pregledali, so ugotovili, da so se v njej zaredili črvi in jo že pošteno nagrizli.

Kriv je pretiran čut za snago. Ladjo so vsak teden skrbno zdrgnili in umili. Voda je razmečala les in tako olajšala črvom delo. Ko bi bili do zgodovinske znamenitosti bolj malomarni, bi bila sicer strašno umazana, zato bi bila pa tudi bolj odporna proti zobu časa. Tudi pravilo: čistoča vir zdravja, ima torej svoje izjeme.

Barba Vane pravi...

Tudi kolesarjem se obeta prijetnejša vožnja. Tako trdijo radiotehniki, ki so izdelali poseben radijski sprejemnik namenjen tej vrsti potnikov. Sprejemnik je komaj nekaj večji od navadnega reflektorja za luč in je na podoben način pritrjen na krmilo kolesa. V premeru meri 10, po dolžini pa 15 cm. Sprejemnik ima 4 žarnice, kar dovoljuje tudi sprejem oddaljenejših postaj, napaja pa ga miniaturna baterija, ki je pritrjena na zadnjem koncu kolesa pod sedežem. Aparat so pred nekaj dnevi javno preizkusili v Londonu in pravijo, da so kolesarji navdušeni nad tem novim izumom.

OBIŠČITE

RAZSTAVO VIN SLOVENSKEGA PRIMORJA

KI BO V PORTOROŽU
OD 18. DO 26. JUNIJA
(V K L J U Č N O)

Pasja pljuča rešila življenje človeku

Med največje podvige v kirurgiji spadajo prav gotovo operacije srca. Takšna operacija ne zahteva le veliko znanja, marveč prav toliko iznajdljivosti, spretnosti in odločnosti. Ze najmanjša napaka in neprevidnost je lahko usodna.

V bolnico v Mineapolisu so pred kratkim pripeljali dečka, ki ga je podrl kamion in mu pustil na srečo resne okvare. V membranah, ki delijo srčne prekate, so bile tri odprtine, skozi katere se je kri pretakala iz enega dela srca v drugega. Zdravniki so bili sprva malodušni, potem so se pa odločili. Namesto mehaničnih pripomočkov ali človeka, ki je za čas operacije »posodil« svoje srce in dihalne organe, kakor so delali doslej, so se poslužili izvirne zamisli — breme dihalnega organa naj v času operacije prevzamejo pljuča nekega psa.

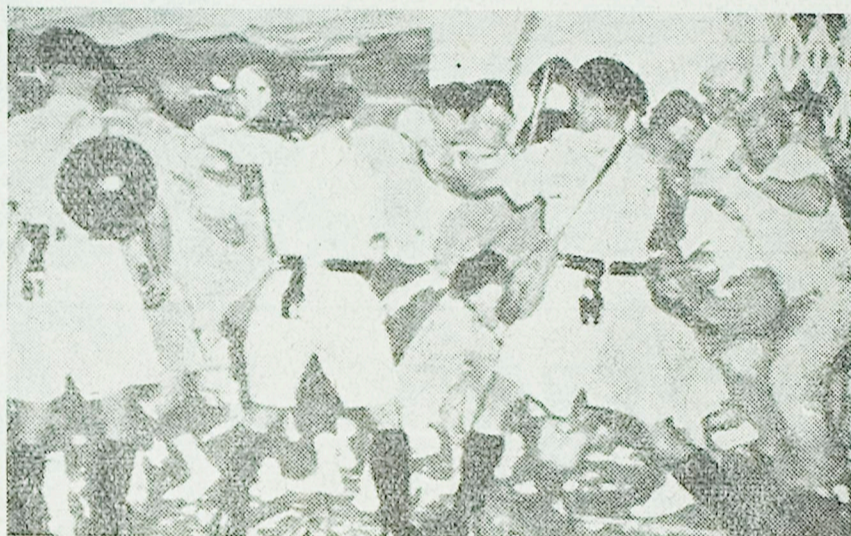
Omamili so velikega psa in mu vzeli pljuča. Pljuča so dali nato v posebno posodo iz plastične mase, v katero so bile vgrajene posebne cevke in je bila spojena z mehanično sesalko. Po tem so se »lotili« dečka. Odprli so mu prsni koš, mu prerezali veno (žilo odvodnico) in jo po plastični cevi napeljali v pljuča psa. Mehanična naprava je začela s kisikom oskrbovati dihalni organ v posodi.

Operacija je trajala le bori 20 minut. Tako se je dečkova kri sko-

raj pol ure pretakala skozi pasja pljuča. Ze čez teden dni je mladi pacient lahko sedel v postelji, čuteč, da bo kmalu popolnoma zdrav.

Zakaj tako muhasto vreme?

Ker nam ga vreme že nekaj let pošteno »lomia«, so začeli meteorologi iskati temu vzroke. Mnogi laik, pa tudi znanstveniki dolžijo za to eksplozije atomskih bomb. Ameriški meteorolog Hurd Willett pa meni čisto drugače. Dolgo je opazoval in zbiral podatke, na podlagi katerih je sestavil tabelo temperatur v ZDA v zadnjih 60 letih. Ugotovil je, da pada temperatura na severni polobli že od leta 1930 naprej. Stvar ni v tem, da prejema zemlja od sonca zmerom manjše količine sončne toplote, marveč je treba pripisati hladna poletja neznamemu številu sončnih peg. Kadar so sončne pege številne, so poletni meseci tako vroči, da ozračja ne ohladi že pohleven dežek. Ameriški vremenoslovec pravi nadalje, da ultraviolečna žarčenja sonca močno dvigajo temperaturo v višjih zračnih plasteh. S tem pa nastanejo v nižjih plasteh spremembe v zračnem pritisku, ki povzročajo hude viharje, predvsem pa obilne padavine. Ob koncu svojega izvajanja nas je prav lepo potolažil: takšno vreme bo trajalo vsaj še 50 do 60 let.

Velike demonstracije in spopadi s policijo niso po svetu prav nič novega. Vendar pa se ne zgodi vsak dan, da bi izbruhnili pravi nemiri zaradi ukinitev ene avtobusne proge, kakor je bilo pred dnevi v Singapuru. Najprej so samo prizadeti protestirali pred zgradbo uprave avtobusnega podjetja, ko jih je hotela policija razgnati, so se jim pridružili še drugi. Prišlo je do ostrega spopada, v katerem je bilo ranjenih nekaj desetih ljudi, dva pa sta izgubila življenje. Policija je pri tem uporabila oklopne avtomobile.

Rizanske doline in da nameravam za svojo ženo kupiti junico, se je škodoželjno nasmejala in odvrnila, da sem za precej kilometrov zabredel. Poslala me je nazaj v Materijo in rekla, da me bo prva pot izven Materije na desno pripeljala v Rožice, še naprej pa je Brezovica. Tako sem napravil kakih 15 km več, kot je predpisano za trezne državljane. Vsega je pa kriva cestna uprava ali občina, ki se jima menda ne zdi potrebno, da bi svet zvedel za ti dve brkinski vasi. Sklenil sem, da se bom merodajnim pritožil in zahteval odškodnino za kilometražo, kakor to delajo šoferji. Junico sem pa kupil zares lepo in so jo Juci že pripeljali na dom.

Ko sem se zvečer zmučen vrnil v Koper in šel na požirek v prvo »oštarijo«, se mi je zdelo, da gosti niso pri pravi pameti. Vsevprek so kričali, nekateri so se celo objemali. Ko sem malo bolje prisluhnil, sem slišal, da govorijo o nekakšni zmagi, o golih, o spijkah, o levih in desnih krilih, o obrambi, Beari, Vukasu, Horvatu itd. Meni se je pa v glavi vrtelo od bolečin na podplati. Prisedel sem raje k nekemu tihemu gostu in ga vprašal, kakšen zlodej je obsedel te ljudi, da tako kričijo, nekaj dokazujejo z rokami in nogami, pa mi je pojasnil, da so Jugoslovani z »balonom« štirikrat potofkli Italijane v Torinu. »Pa za-

radi tega ni potrebno ponoreti«, sem mu dejal. »Kaj pa hočete, ko je pa danes »balon« bolj važen kot traktor«, je odvrnil in mi začel pripovedovati zgodbo o traktorju kmetijske zadruge iz Smarij pri Kopru.

Rekel je, da je »marska zadruga že lani v avgustu dala svoj traktor v popravilo mehanični delavnici Vinosada v Kopru. Ko so čez nekaj mesecev traktor »popravili«, je traktorist ugotovil, da mu sploh ne vleče in tako je traktor še danes pri Vinosadu na počitnicah. Smarčani so seveda »ne muče« zadovoljni in pravijo, da se niti preklinjat ne spleča.

Po nekaj kozarekih pristnega refoška sva pogovor obrnila na bolj vesele zadeve: na cene jagod, bučic, graha, češenj, na strah pred točo, na atomsko dobo in sva se v pogovoru končno ustavila tudi v Piranu, kjer se prav nič ne pritožujejo, če dnevno časopisje dobijo šele naslednji dan. Tako so že navajeni, je pravil zgovornijši sosed, in pošta doslej ni prejela niti ene pritožbe na tem področju. Če bi se to zgodilo, bi se pri pošti prav gotovo podvzeli in dostavili časopisje še isti dan naprej v Piran. Gre pač za povpraševanje in ponudbo, sva ugotovila, kakor pri jajcih ali pršutu in se v pristrnem razpoloženju razšla. Drugič bova pa nadaljevala od začeta.

Vaš Vane